

BA

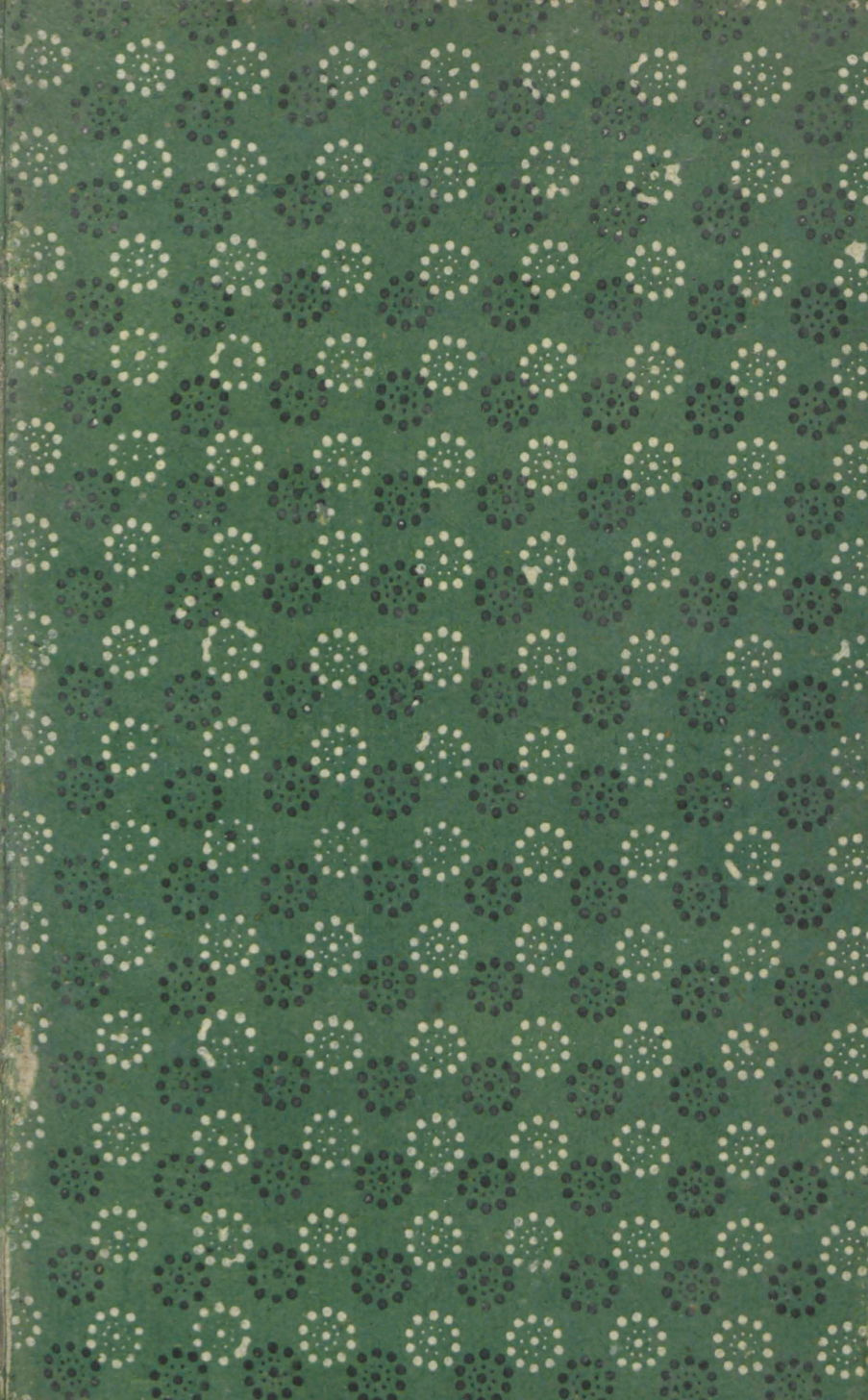
B. R. V

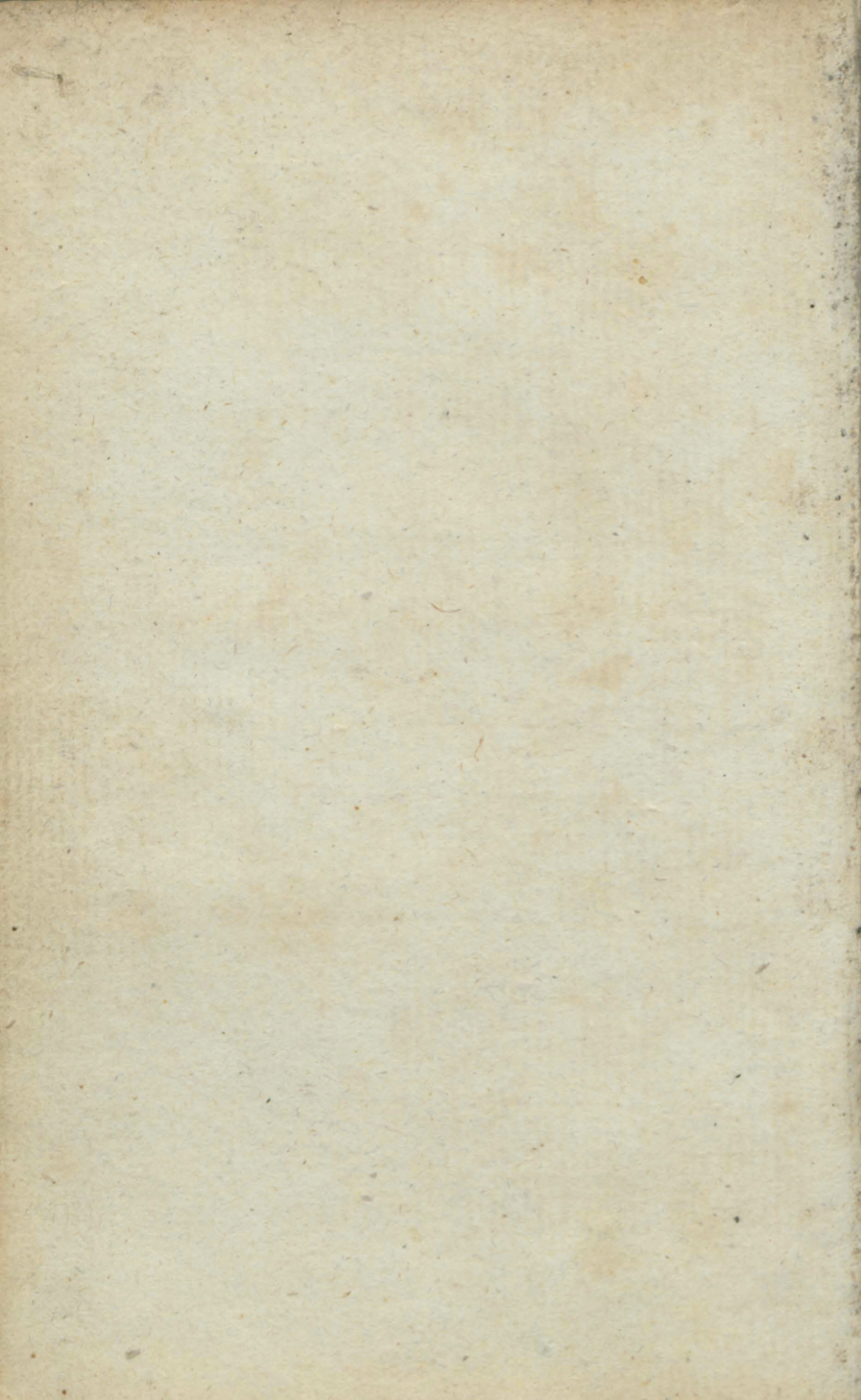
1502

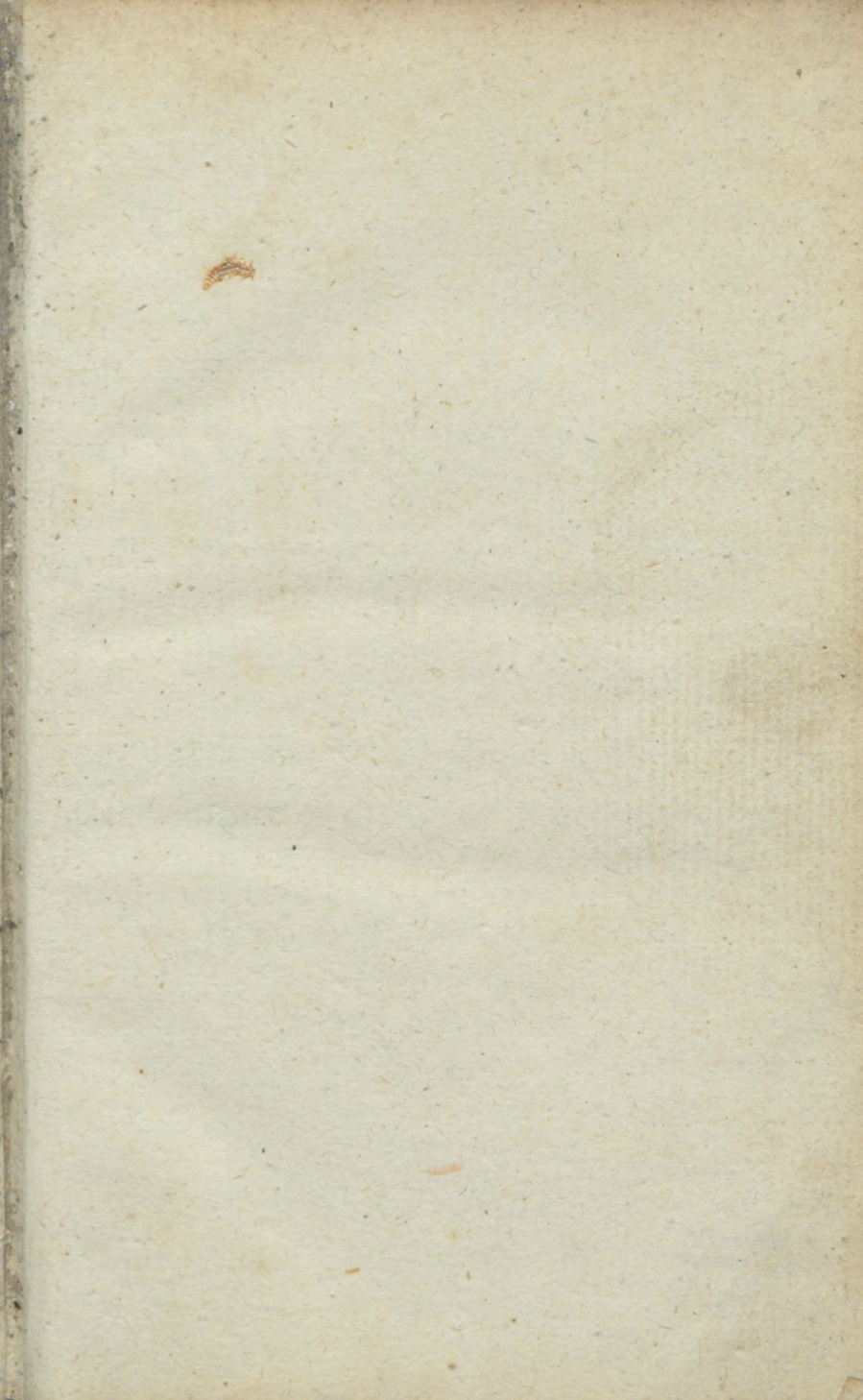
BIBLIOTECA
Centrală a „Astrei”
SIBIU

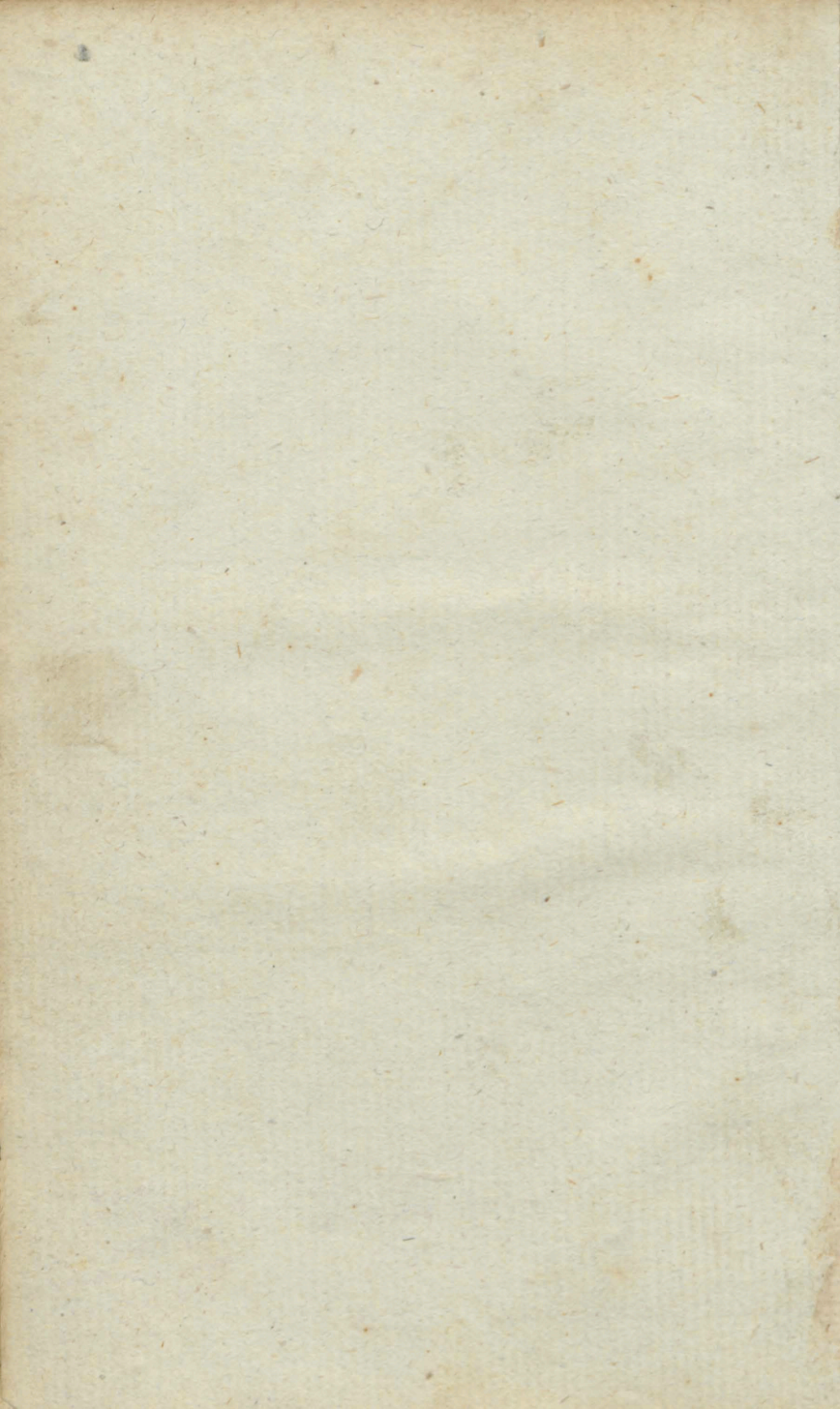


Inv. 231









AZ
ERDÉLYI POLGÁRI
MAGÁNOS
TÖRVÉNYEKKEL
VALÓ
ESMERETSÉGEK'
MÁSODIK KÖNYVE.

A' TÖRVÉNYKEZÉS' RENDÉBEN ELÉ-KE-
RŰLHETŐ SZEMÉLYEKRŐL.

ÍRTA

SÓÓSMEZEI VAJDA LÁSZLÓ,

Gubernialis Concipista, Tekintetes Nemes
Belső Szólnok Vármegyének Tábla Bírá-
ja, és a' Kolo'svári Királyi Lyceumban
a' Hazai, és Büntető Törvényeknek
ideig-való

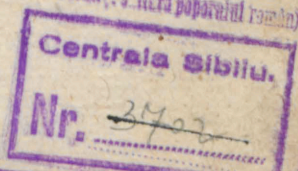
TANÍTÓJA

1824-ben.

Kolo'sváron

A' Királyi Lyceum Betűivel

1830.



B. R. V.

1502

Admittitur.

Claudiopoli Die 19-a Martii 1827.

C. LADISLAUS LÁZÁR m. p.
Cons. Gubernialis.



A' Törvényes Praxisról: ne-
vezet szerint pedig, a'
Törvénykezés' rendjében
elékerülhető Személ-
lyekről.

I. FŐ CZIKKELY.

*Az Itélő Székekről közönsé-
gesen.*

1. K. *Mit értünk az Itélő Székek által? —
Lap 1 — 3.*
2. K. *Az Itélő Székeknek törvényes munkál-
kodása, miként neveztetik, és hány rész-
ből áll? — Lap 3 — 5.*
3. K. *Az Itélet hányféle, és mikor vagyon
helyye, a' Törvények' szoros értelme szerint
valónak, mikor megint az egyenes lelkiess-
méret szerint valónak? Lap 5 — 7.*

4. K. *A' Judicium vagy Itélő Székek hányféle Személyekből állanak? mellyek a' Fő Személyek, 's mellyek megint a' hozzájárúlhatók?* Lap 7 — 9.

II. FŐ CZIKKELY.

A' B i r ó r ó l.

5. K. *Biró' neve alatt mit értünk, 's mi a' kötelessége?* Lap 9 — 10.
6. K. *Melyek a' törvényes Birónak belső, és külső tulajdonságai?* Lap 10 — 13.

Az Arbiterekről.

7. K. *Az Arbitrativum Forumokról miket jegyezhetünk-meg?* Lap 13 — 17.

III. FŐ CZIKKELY.

A' F e l - p e r e s r ő l.

8. K. *Mi a' Felperes, és Felperesség, ez hányféle? és miket kell a' Felperesről, és Felperességről megjegyezni?* Lap 17—19.
9. K. *Micsoda Itélő-Szék előtt tartozik perelni?* Lap 19 — 20.
10. K. *Melyik Peres Fél tartozik elébb állításait megbizonyítani?* Lap 20 — 21.
11. K. *Maga keresetét személyesen köteles-e folytatni?* Lap 21.

IV. FŐ CZIKKELY.

Az Alperesről.

12. K. *Kit mondunk Alperesnek? és e' körül miket jegyezhetünk-meg? Lap 22 — 25.*

V. FŐ CZIKKELY.

A' Perben avatkozóról
vagy-is Ingerensről.

13. K. *Kit mondunk perben avatkozónak vagy-is Ingerensnek? 's Törvényességéhez mik kívántatnak? Lap 26 — 27.*
14. K. *A' perben való avatkozás minő fundamentumokból tétethetik, és miként engedethetik-meg? Lap 27 — 33.*

VI. FŐ CZIKKELY.

A' Szavatyos, és Szavatyos-
ságról, vagy-is az Evi-
ctor, és Evictioról.

15. K. *Mit mondunk Evictionak, mi a' czélya, és annak elérésére mi módok szolgálnak? Lap 33 — 34.*
16. K. *A' Szavatyosságnak kötelességét belsőképpen mi szerzi-meg? Lap 34 — 35.*
17. K. *Innen véve a' dólgot, az egy oldalú kö-*

- tésekben, tiszta Donatiokban, Transactiokban, Hagyományokban, vagyon-é helye az Evictionak, 's mit tarthatunk a' T. 1. r. 76. t. 1. és 2. §. ki-irt Clausulákkal kötött Contractusok mellett való eladásokra, és cserékre nézve, mit ha a' Jószágot illető Levelek által-adattattak? Lap 35 — 38.
18. K. Mitsoda esetekben foly az Evictio minden homállyon kívül? Lap 38 — 40.
19. K. Az Evictorra való kéredzés mikor tétethetik-meg, mikre kell ebben a' kéredző Alperesnek vigyázni. — Tartozik-é az Evictor az Alperes' Foruma előtt megjelenni, hát költségeit megfizetni? — Lap 40 — 42.
20. K. Egyátalyában véve, mitsoda esetekben nintsen helye az Evictionak? Lap 42 — 44.

VII. F Ő C Z I K K E L Y.

Az Ügy-védlőről, vagy-is Procurátorról, avagy Advocatusról.

21. K. Kit mondunk Procuratornak, vagy-is Ügy-védlőnek? Lap 44.
22. K. Ezen Hivatalt folytathattya-é akárki? és ha nem, mi kívántatik annak folytatására, és a' törvényes Procuratori Legitimationak elnyerésére miként juthat valaki? Lap 44 — 46.

Testimonium.

Super depositione Juramenti Procuratoris. Lap 46 — 48.

23. K. A' Procurátorok hányfélék? és a' kö-
zönséges vagy publicus Procurátorok sorá-
ba kik jöhetnek? Lap — 48.
24. K. A' magános Procurátorok Legitima-
tiojoknál-fogva mindenféle pereket foly-
tathatnak-e? vagy még egyéb, és nevezete-
sen mi kívántatik arra, hogy valakinek pe-
rét folytathassák? Lap 49.
25. K. A' Procurátori Constitutio hányféle?
Lap 49 — 51.

a) *Procuratoria Constitutio
Simplex.* Lap 51 — 52.

b) *Procuratoria Constitutio ad
Instantiam.* Lap 52 — 54.

c) *Relatio super receptione Pro-
curatoriae Constitutionis, ad
quam dari solent Procurato-
riae ad Instantiam.* Lap 54 — 56.

d) *Procuratoria ad Rescriptum
inductu Apr. Const. P. 4 T.
19. a. 4. expedienda.* Lap 56 — 58.

26. K. *Az írásos hiteles Procuratori Constitutio nevezet szerint kik előtt tétettethetik-meg?* Lap 58 — 59.
27. K. *A' Külső Országokban hitelesen készített Procuratori Constitutio minálunk tart-hat-e?* Lap 59 — 60.
28. K. *Kik nevezhetnek magoknak tulajdon petsétyek alatt Procuratorokat?* Lap 60 61.
29. K. *Kik nem constituálhatnak Procuráto-rokat?* Lap 61.
30. K. *Hát ha valamely peres Fél tehetetlen-sége miatt magának Procurátort nem fo-gadhatna, mit kell a' Birónak tselekedni?* Lap 61 — 62.
31. K. *Procurátoroknak ki-neveztethek-e akármely Személyek-is?* Lap 62 — 63.
32. K. *Melyek a' Procurátornak megkívánta-tó belső tulajdonságai?* Lap 63.
33. K. *Mi a' büntetése az olyan Procurátor-nak, a' ki az ellenkező Féllel Principális-sa ellen dőlgozik, vagy Leveleit elveszti?* Lap 63 — 64.
34. K. *A' Procurátor nyilvánságosan igazság-talan pert folytatás végett pölgári perek-ben vállalhat-e magára?* Lap 64 — 65.
35. K. *Hát a' kétséges állapotú pert védel-mezheti-e?* Lap 65 — 66.
-

A' Tellyes hatalmú Sze-
méllyesről, vagy is Ple-
nipotentiarisról.

36. K. Mit értünk a' Plenipotentiaris által?
hatalma honnan függ, és hányféle, 's mi-
ben különbözik a' Procuratortól? — Lap
66 — 67.

Constitutio Plenipotentiaris.

1. *Plenipotencia Generalis in Re-
gno Hungariae, vel in Princi-
patu Transsilvaniae.* — Lap
67 — 69.

2. *Plenipotentiaris Specialis in
una Causa in Transsilvania,
vel Hungaria, et coram Au-
gusta Aula agitanda.* — Lap
69 — 71.

37. K. Substituálhat-e mást maga helyet a'
Plenipotentiaris? Hát hibája miatt tör-
tént károk megfizetésére szoríthatatik-e, 's
mit kel tartanunk, ha ravaszsága miatt
történt a' kár? Lap 71 72.

38. K. A' Plenipotentiaris' hatalma med-
dig tart, a' Revocatio után való cseleke-

- detei megálhatnak-é, 's elég-é a' Revocatiót tsak nékie megjelenteni, vagy még mások nak-is azt tudtára adni szükséges? Lap 72 74.
39. K. A' Plenipotentiaria revocatio törvé-nyes menedék-é? Lap 74 — 75.

IX. FŐ CZIKKELLY

A' Fiscalis Directorról.

40. K. Melyek a' Fiscalis Director' tulajdon Praerogatívái? Lap 75 — 76.

X. FŐ CZIKKELY.

A' Regiusokról.

41. K. A' Regiusok honnan vették eredeteket? és mit érezhetünk ezek által? Lap 76 — 78.
42. K. Ezekről elmélkedve miket kell meg-vi'sgálni, és természeteknél-fogva hányfé-lék? Lap 78 — 80.
43. K. Azok a' kik mint bizonyságok tellyes hitelességgel procedálhatnak, mitsoda Clas-sisokra osztattathatnak? Lap 80 — 84.
44. K. Mitsoda tárgyakban foglalatoskodhat-nak ezek, 's mik az Irásos foglalatossága-ik, 's azoknak hitelességekre mik híván-tatnak? Lap 84 — 86.

Az Executor Regiusokról.

45. K. Kik mondattatnak Executor Regiusok-

nak, és milyeneknek kell lenni azoknak?
Lap 86.

46. K. *Az Executoroknak törvényességekre mik kívántatnak?* Lap 86 — 90.

47. K. *A' Törvényes vagy-is peres dólgoiban kik lehetnek törvényes executorok?* — Lap 90 — 92.

48. K. *Mi büntetése vagyon annak, a' ki az Executorokat munkálkodásokban megakadályoztattya?* Lap 92 — 93.

49. K. *A' Törvényes Itéletnek ereje meddig tart, 's ha elveszett, miként állittatik helyre?* Lap 93 — 94.

XI. FŐ CZIKKELY.

A' Tanú bizonyságokról.

50. K. *Tanúnak, vagy Bizonyáságnak hit monduk?* Lap 94.

51. K. *Mik kívántatnak arra, hogy a' Tanú a' Tanubizonyság-tételre elégséges légyen. a' vallomás tételek állapottyára, idejekorára, a' vallástétel módgyára, a' Tanú sorsára, és meghiteltetésére nézve? és sorsokra nézve kik nem lehetnek hiteles Tanúk?*
Lap 94 — 98.

52. K. *Hányféle az Esküvés módjára-nézve?*
Lap 98 — 99.



53. K. *Czéljára, 's Tárgyaira-nézve hányféle?*
Lap 99.
54. K. *A' Törvénybéli esküvés hányféle? —*
Lap 99 — 100.
55. K. *Ezen tulajdonságokat megfontolva, mi-
tsoda kútfökből tétethetik kifogás a' Ta-
nuk ellen? Lap 100 — 103.*
56. K. *Arra, hogy a' Bizonyosságok vallomásra
Regiusok előtt megjelenni köteleztessenek
mi kívántatik, 's mi a' büntetése az enge-
detleneknek? Lap 103 — 104.*
57. K. *Kik nem kényszeríthetnek bizonyság
tételre felsőbb parancsolattal-is? — Lap
104 — 106.*
58. K. *A' közönséges Esküvés' formája sze-
rént való hit letételtől kik vétetnek-ki? —
Lap 106.*

XII. F Ő C Z I K K E L Y.

Az Attyai Hatalomról.

59. K. *Mit mondunk Atyai hatalomnak, és
hányféle? Lap 106 — 109.*
60. K. *A' Természetes atyai hatalomnak
mik a' következései? Lap 109 — 110.*
61. K. *Mitsoda esetekben enyészik-el, vagy
függesztetik-fel a' természetes atyai hata-
lom? Lap 110 — 111.*
62. K. *Mellyek a' Pólgári hatalomnak kö-
vetkézései? Lap 111 — 112.*

63. K. *Az Anyák birnak-é Atyai hatalommal?*

Lap 112 — 113.

64. K. *Az Özvegy Férj, Felesége' Jovaira, és viszont az Özvegy Feleség, Férje' Jovairanévue, Pólgári Atyai hatalommal birnak-é? 's az ilyen Jóságokra-névue Tutorokat adhatnak-é gyermekeiknek?* Lap 113 — 114.

65. K. *A' Fiu-fogadás, vagy Adoptio Atyai hatalmat szül-é?* Lap 114.

66. K. *A' Pólgári Atyai hatalom alól-való szabadulásnak mi a' módgya?* — Lap 114. — 115.

67. K. *Hát a' Sequestratio, és exhaereditio lehetnek-é a' Pólgári Atyai hatalom alól-való felszabadulásnak módgyai?* — Lap 115 — 117.

68. K. *A' Leány kénszeritheti-é az Attyát Jóságbéli részének kiadására?* Lap 117.

XIII. FŐ CZIKKELY.

A' Tutorságról.

69. K. *Mit értünk a' Tutorság által, és hányféle?* Lap 117 — 119.

70. K. *Kit mondunk Tutornak, mi a' kötelessége egyátalyában véve?* Lap 119.

71. K. *Mi a' Testamentumból folyó Tutorságnak Fundamentuma, 's mik a' következései?* Lap 119 — 120.

72. K. *Kik mondattatnak, és miért tökéletes,*

és nem tökéletes időkorbélieknek, és a nem tökéletes időkorbéliek hányfélék? — Lap 120 — 121.

73. K. *A' Törvényes Tutorság minn fundáltatik, 's kik hivattathatnak erre, 's kik nem, 's miért? Lap 121 — 122.*

74. K. *A' Törvényes Tutorságra mitsoda rendel léphetnek a' költsönös Örökösödésű Atyafiai? Lap 122 123.*

75. K. *Hát ha ki Fiát illető Jóságaira-nézve valakit Fiának fogadva, Leányokat hagy-na magaután, kire száll a' Tutorság? 's mit kell tartanunk akkor, ha a' Jóság a' Fejedelemre vissza-tér? Lap 123 — 124.*

76. K. *A' fejedelemre szállott Tutorság kik által, 's miért viseltetik? Lap 124 — 125.*

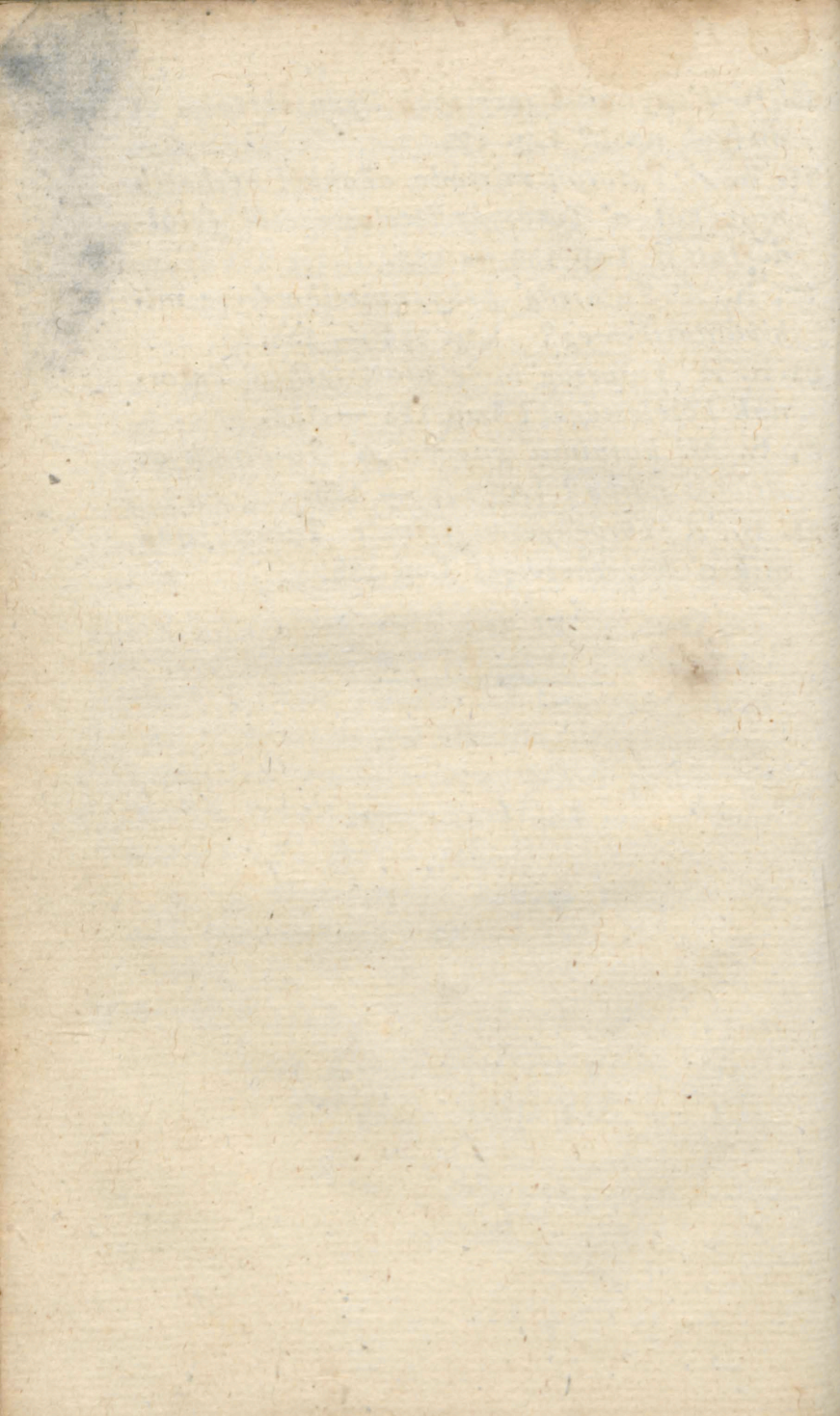
77. K. *A' kötelességét hibáson, ravaszúl folytató, és a' gondviselésire bizott gyámóltalanhoz hűségtelen Tutorinak mi a' büntetése? Lap 125 — 126.*

78. K. *A' Tutorságnak helyes folytatására mik kívántatnak? 126 — 127.*

Retractatio, simul et Plenipotentiaria Constitutio cum Revisione aetatis. Lap 128 — 131.

79. K. *Minő okokból jöhetnek méltó gyanú alá a' Tutorok? Lap 131 — 132.*

80. K. *Vagynak-e még több ilyen esetek, és melyek azok?* Lap 132.
81. K. *A' Tutorok mitsoda okokból kérhetik magokat a' Tutorság kötelességétől feloldoztatni?* Lap 132 — 133.
82. K. *A' Tutorság' helyes viselhetésére mi kívántatik-meg?* Lap 133 — 134.
83. K. *A' Tutorság' ideje alatt mik a' Tutor-nak kötelességei?* Lap 134 — 135.
84. K. *Mi hatalma vagyon a' Tutor-nak az Árvára nézve?* Lap 135 — 136.
85. K. *A' Törvényesen felvett Tutorságnak mik a' következései?* Lap 136.
-



A' Törvényes Praxisról: ne- vezet szerént pedig, a' Törvénykezés rendjében elékerülhető Személ- lyekről.

I. FŐ CZIKKELY.

Az Itélő Székekről közönsé- gesen.

1. *Mit értünk az Itélő Székek által?*

Az Itélő Szék által értünk, egy törvényes gyülekezetet, melynek Tagjai, a' Fő Uralkodói hatalomtól, tellyes hatalommal, és szabadsággal vagynak a' végre felruházva, hogy a' magok alattvalóik között támadott, és támadható bajos ügyeket elhatározhassák, és elhatározva, tellyesítésbe-is vehessék. Mondám pedig, hogy a) az Itélő Székek törvényes Gyülekezetek, mert ha csak egy embernek, vagy is Személlynek ítéletétől függ a' bajos ügyeknek ellátása, akkor azon Személlyt nem Széknek, hanem Bírónak tulajdonképpen nevezik Tör-

vényeink. Mondám: *tulajdonképpen*, mert gyakorta, a' Szék-is némelly Törvényeinkben Birói nevezet alatt jön. *b)* Hogy ezen gyülekezetnek Tagjai, a' Fő Uralkodói hatalomtól tellyes szabadsággal, és hatalommal légyenek felruházva; mert a' mint már a' közönséges Törvények' ismeretsége rendjében, nevezet szerént pediglen a' 11-dik Fő cikkelyben a' 103-dik kérdés alatt láttuk, az Uralkodói Fő hatalomnak, melyre a' köztársaság maga belső és külső magános és közönséges bátorságát bízta, egyik főbb kötelessége a' Pólgárok között támadott egyenetlenségeket Törvény szerént eligazítani, 's minthogy ezt a' Fő Uralkodói hatalom, több tárgyai miatt, magára nem győzheti, szükség volt Itélő Székeket helytartói hatalommal felruházva állítani; annál fogva tehát láthatni, mitsoda fundamentumból mondja Verbőczi a' bévezetésébéli 2. t. 3. §. hogy a' közönséges Törvény az, a' mely kiváltképpen az Uralkodáshoz és a' Tartományok igazgatásához, úgy nem különben a' közjó' előmozdításához tartozik, és ez a' Szent tárgyakban, Papokban és Hivatalokban áll; az honnan, a' ki megsérti a' Papokat, Szent tárgyakat, avagy Hivatalosokat, az az, a' nép' igazgatóit, az mindenektől úgy vádóltathatik, mint a' ki a' köz jó ellen vétkezett. *c)* Ezen hatalom, mellyel az Itélő Székek bírnak, *Ju-*

isdictionak vagy-is igasság kiszólgáltató hatalomnak mondattatik a' Trip. Bévezetése 14. t. 2. §. szerént; 's minthogy minden Itélő Széknek hatalma, maga megállított határi közzé vagon szoritva azért, mert külömben a' különös privilegiumok meg nem álhatnának egyfelől, másfelől pedig nagy zavarodás következne a' köz társaságban, ha minden Szék ugyan azon határozatlan hatalommal bírna; 's éppen ez az oka, hogy az Itélő Székeknek definitionjában azt mondottuk, hogy csak a' magok alattvalóik között eredett bajos ügyeknek elátásokra vagnak felruházva.

2. *Az Itélő Székeknek törvényes munkálkodása, miként neveztetik, és hány részből áll?*

Azon törvényes munkálkodása az Itélő Székeknek, mely szerént ezek alattavalóiknak beadott bajos ügyeiket elhatározzák, *Itéletnek*, vagyis *Judiciumnak* neveztetik; mely e' három részekből áll, u. m. a) A' bajos Ügynek megesméréséből, mely a' peres Felek állatásaiknak megbizonyítására beadott bizonyittásoknak élólvasásából, megértéséből, és ezek által szerzett, tökéletes ismeretségekből áll. b) A' bajos ügyeknek megvizsgálásából, mely ál az ellenkező Feleknek beadott iratásaiknak, azoknak megállításokra előhozott bizonyítások.

kal összevetésekben, 's a' Felek így összevetett állításaiknak egymás között, és a' Törvényekkel való újabbi összevetésekben. c) A' bajos Ügyeknek meghatározásából; az az : a' Felek állításaik összevetésekből kihozott azon megállításból, mely szerint a' perlekedő Feleknek beadott kérések az igazsággal mennyiben egyeznek, és e'szerint a' Felek között mellyiknek legyen a' keresett tárgyhoz méltó igazza, megállittatik. A' mint mindezek megtetszenek a' Trip. procl. 13. t. 1. §. az hól az állittatik : hogy a' Biró Törvényből igazságot szolgáltat a' maga népeinek 2. §. az hól a' Törvény az igazság' tárgyának mondattatik, 's azért a' Judicium, a' bajos Ügynek, mely a' Biró eleibe terjesztetik, törvényes határozásának mondatik; a' Trip. procl. 14. t. 4. §. az hól ez iratik : A' Biró kötelessége az; hogy jó előre szemesen mindeneket megvizsgáljon, 's azért a' hozandó Itéletben ne hirtelenkedjék, mert az hirtelen kinyilatkoztatott akarat az igazság' mostohájának mondattatnék. Melyekből világos hogy, mivel a' Biró vagy Itélő Szék, a' nép igazságának kiszolgáltatója, a' Judicium pedig a' kiszolgáltató mód, és az Itélő Szék' kötelessége, ezen módnak gyakorlásában az előadott bajos Ügynek minden pontyait és részeit szemesen megvizsgálni, 's a' szerint Itéletet mondaniönként foly, hogy az Itélő Székek' munkálko-

dásaihoz a' fenn megírt három tárgyak tartozzanak: u. m. a' bajos ügygyel való megismerkedés, annak egybevetése, és elhatározása.

3. *Az Itélet hányféle, és mikor vagyon helye, a' Törvények szoros értelme szerint valónak, mihor megint az egyenes lelkiesméret szerint valónak?*

A' Judicium, vagy Itélet kétféle, u. m. a' *Törvény szoross értelme, és egyenes lelkiesméret szerint való.* Az elsőnek mondjuk azt, melyet a' Biró a' Törvénynek szavai, és formái szerint hozni úgy tartozik, hogy a' Törvénynek értelmét sem a' benne írt, és a' Törvény-hozótól hozzá alkalmaztatott eseteken kívül, kinem terjesztheti, sem az említett esetekből egygyet-is alólla kinem vehet; a' mint ennek példáját láthatni a' prol. 15. t. 4. §. az holott a' Biró az őllyan személyt-is, a' kit ő maga magányos személye szerint ártatlannak tud, de mint Biró előtt tőkélletesen bébizonyittatik bünösnek, 's módja nincsen, hogy a' maga előtt esmeretes ártatlanságát, botránkozás-nélkül felfedezhesse, a' bébizonyittások, és a' Törvénynek szoross értelme szerint megítélni köteleztetik, azon okból, hogy külömben az 5. §. szerint, sok törvénytelen ségre ezáltal út nyittatnék. Azonban szorossabban véve, ezen Itéletnek helye a' pólgári ügyekben lehet, mert ezekben valamint a' Feleket, úgy szintén a'

Bírót-is a' Felperes' keresete regulázza, ezen túl tehát sem a' Bíró Itéletét, sem a' peres Fellek kéréseiket tovább nem terjeszthetik, és a' Törvény egyenes kifejezésén túll sem léphetnek. A' büntető keresetekben pedig csak akkor, midőn a' bűn azon környülállások alatt tétetődött, melyek alatt azt a' Törvényhozó vette akkor, a' mikor a' hozott Törvény által büntetést szabott; ugyan-is a' büntető Törvény principiumai szerént, a' büntetésnek a' bűnhöz alkalmaztatva kell lennie, ilyen pedig csak akkor lehet, a' mikor azon környülállásokhoz mellyek alatt a' vétkes cselekedet tétetődött, és a' mellyektől a' vétekül tulajdonítás függ, lesz mérsékelve; ugyan-is a' bűnös cselekedeteknek tette-körül vagy egészszen mentő, vagy a' vétekül való tulajdonítást meggyenítő, és kissebbitő, vagy azt nagyabbitó, avagy pedig az egész vétket más bűn nemére változtató környülállások fordulhatnak-elé, mellyekhez ha a' Birói Itélet mérsékelve nem lesz, valamint ez, úgy az ezáltal szabandó büntetés-is hibás lesz; arra-nézve ezekből általláthatni, hogy a' büntető perekben, a' Törvény szoross értelme szerént való Itéletnek nem mindenkor lehet helye, hanem nagyobbára az egyenes lelki-esméret szerént való Itélet nyerhet helyet; annyival-is inkább, hogy maga a' köz Felperes-is keresetét oly' tökéletességgel a' Bíró eleibe

fel nem teheti, hogy attól az Itélet hozásban, és kimondásban elne álhasson, mert az ilyen perekben, a' bűnös cselekedetnek környűlállásai csak a' per' rendében mind két Feleknek bényujtott bizonyításaikból fejtődhetnek-ki. a)

Megjegyzés: Az egyenes lelkiesméret szerént való Itélet által értjük azt, mellyet a' Biró a' Törvénynek szélesebben terjedő, vagy a' Törvény szavainál szorossabb határok közzé szorított indító okért felhagyott itelő tetszése szerént hoz: b) Az Itelő Székeknek külömbféle neveit, és tárgyaikat megláthatni az Erdélyi közönséges Törvény' esmeretségeinek harmadik részében az utolsó Fő czikkelyben. c) Az Itelő Székek déákül *Forum judicariumnak*, magok a' Tagok *Judiceseknek*, az Itélet *Deliberatumnak*, a' *Deliberatum*, ha tellyesítésbe vételre intézett írás móddal irattatik-ki az Itelő Szék által, *Sententiának* neveztetnek; de vagynak ilyen itelő Birák-is, kiket a' perlekedő Felek bajos ügyeiknek ellátására választanak, ezek *Arbitereknek*- Itelő Székek *Arbitrativum Forumnak*, a' perlekedő Felek *Compromittentes*, a' kötés, vagy egyezés mely szerént ezen Birák a' pernek ellátására hatalmaztatnak *Compromissumnak*, és az Itélet *Laudumnak* szoktak neveztetni.

4. A' *Judicium* vagy Itelő Székek hányféle Személyekből állanak? mellyek a' Fő

*Személyek, 's mellyek megint a' hozzá járú-
lhatók?*

A' *Judicium* kétféle Személyekből áll: *Fő és hozzá járúható Személyekből*, a' *Fő Személyek*hez tartoznak a' *Biró, Felperes, és Alperes*, vagy-is *Judex, Actor, et reus*, a' *Tr. prol. 13. t. szerént*. A' hozzá járúható Személyekhez *Ingerens*, vagy-is *perbeavathozó* a' *Tr. 2. r. 84, és 85. t. szerént*, az *Evictor*, vagy-is *Szavatyos* a' *Tr. 1. r. 74, 75, és 76. t. szerént*, az *Advocatus* vagy-is *Ügyvédő* a' *Tr. 2. r. 22. t. 's az Apr. 4. r. 19. t. szerént*, a' *Plenipotentarius*, a' bévett szokás szerént, a' *Fiscalis Director*, a' *Tr. 2. r. 39. t. szerént*, a' *Regiusok* a' *T. 2. r. 22, és 24. t. szerént*, a' *Bizonyságok* a' *Tr. prol. 13. t. és 2. r. 27, 28. tit. a' Szülék* a' *T. 1. r. 51, és 52. t. szerént*. a' *Tutorok* vagy-is *Gyámatyák*, a' *Tr. 1. r. 112. t. szerént*; mellyekről külön-külön ezen könyvben fogunk szólni: *Fő Személyeknek* mondjuk a' *Birót, Felperest, és Alperest*, azért, mert ezek nélkül semmi Itélet nem tétethetik; ugyan-is légyen akármely sok peres Fél, ezek éppen azért mondattátnak peres Feleknek, hogy magok között bajos ügyeiket; elnem tudják igazítani, tehát szükséges az igazító, ez pediglen maga a' törvényes hatalommal felruházott *Biró*; de légyen akármely sok *Biró*, semmit sem fog még-is igazítani,

ha csak nem lesz panaszló, vagy-is vádló, e' pediglen a' Felperes, úgy de a' Felperes maga magát a' Biró előtt bé nem vádólhattya, szükségesképpen tehát kell lenni bévádóltatottnak-is, a'kit Alperesnek szoktunk nevezni; ezeket őszvevetve, általláthatni, hogy ezen Személyek, a' Judiciumhoz elmúlhatatlanul szükségesek, 's méltán neveztetetnek Fő Személyeknek.

II. FŐ CZIKKELY.

A' B i r ó r ó l.

5. *Biró' neve alatt mit értünk, 's mi a' hôtelessége?*

A' Biró' neve alatt egy, vagy ősvvevéve több személyek-is értetődnek, a' kik törvényes hatalommal bírnak, az alattavalóik között támadható peres ügyeknek ellátására, a' mint e' megtetszik a' Tripartit. bévezetése 13. t. 1. §. az hól a' Biró deákúl Judex, a' Judicendó (az az igazság mondónak, az igazságnak kimondásától mondattatva) a' nép igazsága kiszólgáltatójának neveztetik; már pediglen igazságot kiszólgáltatni, ott szükséges, az hól megtagadtatik, és csak attól szólgáltathatik-ki az igazság, a' kinek arra hatalma vagyon; melyeknél fogva láthatni a' fenn írt Biró defini-tiójának igazságát. A' Birónak tehát kôtelessé-

ge: az igazságot kiszolgáltatni, ugyan azon most megmondott titulus szerént. Ezen kötelességét pedig akkor tellyesíti, mikor az eleibe terjesztett peres Ügyet, Országunk fennálló di-aetalis, szokásbéli, vagy helylybeli alkotmány, Törvények szerént megítéli, megítélve pedig, a' peres Felek között támadott versengésnek végit szakasztja.

6. *Melyek a' törvényes Birónak belső, és külső tulajdonságai?*

A' Törvényes Birónak a' belső, és külső, Törvényektől megkivánt, tulajdonságokkal kell bírnia, a' mint ezt láthatni a' Tr. pr. 13, és 14. t. ugyan-is a' Birónak fennebb megírt eredeti nevezete szerént, igazságot kell kiszolgáltatni, a' Tr. prol. 13. t. 1. §. szerént, 's azért ő hozzája a' Peres Felek mint valamely lelkes igazsághoz folyamodnak, ugyan azon tit. 7 §. szerént; hogy pedig az igazságot tökéletesen kiszolgáltathassa, szükség, hogy ítéletét az igazságnak szeretetéből, és arra nyert hatalomból, a' józan okosság' út-mutatása szerént hozza a' Tr. prol. 14. t. szerént; azért. A' megkivántató belső tulajdonságok ezek: *a)* A' Törvény' Tökélletes tudománya; mert a' Birónak kötelessége a' Hazai Törvények szerént igazságot szolgáltatni; már pedig ha a' Törvényt tökéletesen nem tudja, a' szerént nem ítélhet. *b)* Az egyenes lelkiesméret; mert a' Birónak i-

gazságot kellettén szolgáltatnia, azt különben megnem teheti, hanem ha minden részrehajlás és indulat nélkül való egyenességgel fogbírní, ugyan-is ha árruba bocsátja lelkiesméretét, vagy valamelly indulatnak alája veti, úgy egyenes igazságot nem szolgáltathat a' mint ennek bővebben példájit adgya a' fennebb citalt 14. t. c) A' szorgalmatosság: az az: hogy az eleibe terjesztendő bajos ügyeket haladéknélkül határozza-meg, mert a' Birónak restsége miatt, nevezetesebben a' haladékot nem szenvedő személyes perekben a' peres Felek tetemes kárt szenvedhetnek! innen vagyonz, hogy a' T. 1. r. 125. t. szerint, a' gyámság alatt lévő Árváknak ügyei törvényes idő Szakazon kívül-is elláttatni rendeltetnek, úgy szintén a' büntető perek-is, felsőbb rendeléseknél fogva. Külső megkivántató törvényes birói tulajdonságok ezek: a) Hogy törvényes hatalomtól légyen rendeltetve, és közhatalommal felruházva, mert a' törvényes Itéletnek a' fennírt 14 prol. tit. szerint az Itelő Birónak törvényes hatalmából kell folyáni, már pedig ha az Itelő Biró törvényes hatalomtól nintsen rendeltetve, és Jurisdictionál felruházva, Itélete törvényes hatalomból nem folyhat. A' Törvényes Birák ezen hatalommal a' mint a' közönséges törvények esmeretségeinek rendében, nevezetesen pedig az 1. r. 10. Fő cikkelyjé-

ben, a' 95 — 97 kérdések alatt, és a' 14. Fő czikkelyben láttuk minállunk az illő népnek Candidatio mellett való választása, és a' Fejedelem' megerősítése mellett szereztetik-meg. b) Hogy köteletségének tellyesítésére hittel legyen lekötelezve. U-László 1. D. 33. a. 3. D. 7. a. 1. Mátyás 6. D. 73. a. szerént mert a' hit letétel, vagy Esküvés a' Lelkiesmeretnek legszorossabb kötele lévén, az-által bizonyossá tétetik mind az Uralkodói Fő Hatalom, mind pedig a' Nép arról, hogy a' Biró az igazságot kifogja szolgáltatni. c) Hogy a' maga Hatalmát a' Törvényektől kiszabott határon kívül ki ne terjessze, mert a' T. 2. r. 65. t. 2. §. szerént minden Birónak hatalma, csak a' Kormánnya alá vetett Hellységekre terjed. d) Hogy mivel a' Birónak a' Törvényt (theoretice,) elmélkedve, és (practice,) az az, esetekhez alkalmaztatva tudni kell, ezen tudományt pedig azonnal meg nem szerezheti, 's e' mellett megért elmével-is itélni köteles azért, mert pól-gár-társainak, életek, Jovaik, és szabadságok-felől az Ügyeknek külömbségénélfogva itélnie kell, ezekről pedig éretlenül senki sem itélhet, önként foly, hogy törvényes, megért idő-kor-hélinek kell lenni, 's innen vagon az, hogy a' Gyermekek, esztelenek, együgyűek, és dühösködők a' T. 1. r. 55. t. szerént, úgy szintén becstelenek, vagy-is Infamisok a' T. 2.

r. 30. t. szerént, és az Aszszonyok a' bévett szokásnál fogva birói hivatalra felnem vétetnek.

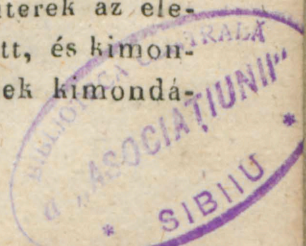
Az Arbiterekről.

7. *Az Arbitrativum Forumokról miket jegyezhetünk-meg?*

Noba az Arbitrativum Forumok csak megörögzött szokás által hozattattak-bé, mindazonáltal hasznoson tartattatnak mind azért, hogy kevesebb kölcséggel járnak, 's mind azért, hogy a' bajos Ügyeknek a' Felek rövidebb úton végét érhetik, ezekről a' következendők jegyeztetnek-meg: 1) Hogy ezekben a' Biróságból mind azok, a' kik a' közönséges ítélő Székeken kiszoktak zárattatni, kinem zárattathatnak, ugyan-is itten atyafiai, sogorságok, sőt még Infamisok-is, ha a' Felek ezen akadályokat tudva, biráskodásokban mégis megegyeznek, megálthatólag biráskodhatnak, mert az ilyen Biráknak egész hatalmok a' Felek egyezésitől függ. — 2. Az Itélő Szék és Biró ellen való kifogásoknak helyek nincsen, mert maga kinyilatkoztatott akarattyának senki ellent nem mondhat, a' Birora-nézve mindazonáltal kivesszük azon egy esetet, ha a' Compromissum után későbbre tudódot-ki azon akadály, melynél fogva a' kifogás tétetik, mert ezen esetben, a' későbbre kitudódott akadályban a' kifogó hogy megegyezett volna nem lehet állítani.

A' Felperesség és processus ellen, ellenben, ha csak nyilván, kirekesztve nincsenek, kifogások tétethetnek, mert ezek nem a' Felek' akarattából, hanem a' Törvény' folyása természetéből fólnak. 3. Az Arbiterek, magok Itéletek' hozatalában az hazai Törvényeket tartoznak követni, ha csak a' Felek másképpen nem egyeztek; mert ezen Itélő Székek a' rendes Itélő Székek' hasonlatosságára hozattak-bé; tehát a' rendes Itélő Székeket tartoznak követni az Itélet tételben-is. 4. Hogy ha a' Felek magok Compromissumokban a' törvényes menedékeket kinem rekesztették, ezen Forum előtt-is, mind azon menedékek helyt nyerhetnek, melyekkel a' Felek a' rendes itélő Szék előtt élhetnének, ha ottan kezdődött volna a' per, innen tehát láthatni, hogy az Arbitrativum Forum előtt novummal, Procuratoris revocatioval, és appellatioval, ha ezeket a' per' természete megengedi, és a' Felek kinem rekesztették, élni lehessen, mert a' Törvénykezés' rendjét tárgyazó Törvények a' Feleknek felsegittésekre vagynak rendelve. — 5. Az Appellatióra-nézve nekünk azt kell megjegyezünk, hogy ez vagy csak egyátallyába hagyattatott-fel, vagy a' megengedett appellationak Itélő Széke-is kineveztetett, vagy pedig egyátallyában kirekesztetett. Az első esetben Appellatioban oda bocsáttatik a' Per, a' hová

kellett volna vitettetnie, ha a' per a' rendes első instantiai Itélő Széken kezdődött volna, mert az Arbitrativum Forum első instantiai Forum helyett szólgál, — a' második esetben a' Compromissumban meghatározott itélő Székre bocsáttatik-fel azért, mert ezeknek regulatioja a' peres Felek' egyezésitől függ. — Az harmadikban ugyan ezen okból semmi appellationnak helye nintsen. 6. Ezen Itélő Szék előtt mindazonáltal nem vétethetnek-fel mindenféle perek, hanem csak az olyan tárgyak felett valók, mellyek a' perlekedő Feleknek szabad rendelkezések alá tartoznak, mint, p. o. a' Szerzemény és Ösi Jóvak iránt magokat eléadott egyenetlenségek felett, a' T. 1. 5. 51. 's 57. t. szerént az Osztályos Perek a' T. 1. r. 45. és 46. t. szerént, Computualis, és más személlyes kötelességek iránt valók, ellenben pedig az házassági szövetség' felbontására, vagy a' Bűnösöknek megbüntetésekre inditható perek, az ilyen itélő Szék előtt nem vétethetnek-fel azért, mert amazok az Egyházi Székeknek ítélete alá vagynak rendeltetve, emezek pedig mint a' köz Jurisdictionak Szüleménnyei a' köz Felperes keresetéhez tartozván csak a' rendszerént való közönséges itélő Székek előtt vizsgálthatnak-meg. 7. Az Arbiterek az elejekben terjesztett Ügy felett hozott, és kimondott Itéletet, minthogy az Itéletnek kimondá-



sa által, magok kötelességeket bévégezték, többé megneváltoztathatták, ha csak a' perlekedő Felek az Ügyet új Itéletre nem veszik, mert ezen esethen a' Novumnak közben-vetése által a' perlekedő Feleknek köz akarattyaiból, az Arbitereknek ítélhető hatalmok feléled, és így azzal ujra-is élhetnek. 8. Minthogy valamint az Arbitereknek a' dolog' megítélésére való hatalmok a' perlekedő Feleknek megegyezésitől függ, úgy szintén az ezek-általhozott Itéletnek kötelező ereje-is onnan származik, mert ha a' megegyező Felek egyezésekben Vinculumot kötöttek volna, azt vagy úgy kötötték, hogy a' megnem álló Fél a' Vinculumot-is megfizesse, és az Itéletnek-is eleget tenni köteles legyen, vagy pedig úgy, hogy a' Vinculumot megfizetvén, az Itélettől elálhasson, vagy pediglen semmi Vinculumot nem téve bíralták-meg az Arbitereket, a' dolog' eligazítására, ha az elsőt kötötték-meg, úgy a' nyughatatlan Fél a' Vinculumot-is megfizeti, és az Itéletnek-is engedelmeskedni tartozik, mert az Apr. 3. r. 11. t. 2. a. szerént kinek-kinek írott Törvényre a' maga kötése, ha a' másodikban egyeztek-meg, akkor a' Vinculumot megfizetve, az Arbiterek Itéleténn megállani nem tartozik, ugyan azon Aprobatalis rendszabás szerént; ha az harmadik módon egyeztek-meg, minthogy ezen esethen, a' birói Itélet-

nek megállásába titkon megegyeztenek a' perlekedő Felek, vagy csak azért-is, hogy különben az egész Arbitrativum, minden méltó ok, és haszon-nélkül-való lenne, az Itéletnek mind két Felek engedelmeskedni tartoznak. — 9. Az Arbitrativum Forum előtt készült Levelék, a' rendes Itélő-Székek előtt-is telyes bizonyító erővel bírnak azért-is; mert ezen Itélő-Székek rendes Itélő-Székek gyanánt szolgálnak, 's azért-is; mert két Regius' Hitelessége alatt költ Leveleknek telyes bizonyító erejek vagyon, annyival inkább tehát telyes bizonyító erejeknek kell lenni két vagy több Bírák előtt, és ezeknek hitelességek alatt költ Leveleknek. — 10. Az Arbiterek előtt folytatott perek által, a' Praescriptio félbe-szakasztatik, mert az ilyen perek' folytatása által a' Praescriptarius, a' Praescriptio alatt vólt Jóvaknak elidegenítésére-nézve maga ellenvetéseit nyilván ki-jelenti, 's annál-fogva a' képzelt megegyezést, melyen a' Praescriptio fundáltatik, elenyészteti. —

III. FŐ CZIKKELY.

A' Fel-peresről.

8. *Mi a' Felperes, és Felperesség, ez hányféle? és miket kell a' Felperesről, és Felperességről megjegyeznünk?*

Felperesnek, vagy Actornak mondjuk, azon törvényes Személyt, a' ki Törvény' úttyán, az illő Törvényes Szék előtt maga igazságát keresi.

Azon Szabadság, melyszerént valaki törvényes igazságát keresi, Actoratusnak, vagy-is Felperességnek nevezetik, ha valakinek vagyon Szabadsága, vagy Jussa a' perlekedésre, Személyes tulajdonságaira-nézve, vagy ezekre-is, és a' per' tárgyára-nézve-is. — Az első esetben Személyes, — a' második esetben pedig mind Személyes, mind Tárgyas Felperességgel fog bírni; azért ha hól ez a' kérdés: Péternek, vagy Pálnak vagyon-é személyes Felperessége? annyi kérdeztetik csak, hogy Péter', vagy Pál', Személyes tulajdonságait tekintve, alkalmas-e a' perlekedésre, vagy sem? Hogy ha pedig ez a' kérdés kerül elé; Péternek vagy Pálnak vagyon-é Tárgyas Felperessége? azon azt kell értenünk, hogy valyon Péternek vagy Pálnak keresete igazságos-é, avagy a' kereset alatt-való tárgyhoz vagyon-é Jussa? 's nem-is ok-nélkül vétetődhetnek-fel ezen kérdések, mert a' Felperesnek Definitioja szerént törvényes Személynek, az-az, olyan Személynek kell lenni, a' kinek a' perlekedésre megkívántató Személyes tulajdonságai meglégyenek, t. i. maga szabadságában mind Személyé, mind a' kereset alatt való dologra-nézve élő légyen, sőt az Alperesse-is olyan légyen, hogy az ellen megálható-

lag indíthasson pert, különben, mint nem maga szabadságában lévő, vagy olyan ellen, a' ki Alperesse nem lehet, perlekedő, Felperessége ellen téendő ki-fogás által keresetének folythatásától elmozdittatik, ha továbbá a' kereset tárgyához méltó igaza nintsen, noha Személyes tulajdonságai meglényenek-is, minthogy a' törvényes Felperes a' fennebb eléhozott definitio-szerént, olyan törvényes Személy, a' ki törvény' úttján maga méltó igazát keresi, mint nem méltó igazat kereső, az Alperesnek eziránt téendő ellenvetése mellett, egész keresetétől eltartóztatik, 's innen a' Felperesség ellen két kifogás tétethetik, a' per' dereka előtt a' Személyes Felperességre-nézve, a' per' derekában pedig a' tárgyas Felperesség iránt, és ez derekas ki-fogásnak neveztetik. Lásd ezekről a' Tabularis Instructio' 70 §.

9. *Micsoda Itélő-Szék előtt tartozik perelni?*

A' Törvényes Felperes' Definitiojában továbbá azt-is mondók, hogy az, az illő Törvény Szék előtt, per' úttján keresi maga igazát, az illő Törvény-Szék előtt mondjuk azért, mert a' T. I. r. 12. t. és az Apr. 3. r. 6. t. 1. art. szerént írott Törvényeink által, a' Törvényes Itélő-Székek azon Birákra vitettetnek-által, kiknek Jurisdictiojuk alatt vagy a' perbe rántott

Személy, vagy a' kereset' tárgyát tevő dolog, vagy-is Jovak vagynak egyfelől, — másfelől pedig az Alperest az Itélő-Bíró' eleibe-való megjelenésre csak az ő tulajdon Bírája, kinek Jurisdictioja alatt vagyon, kötelezheti, arra-való nézt Őnkéntes a' következés, hogy a' Felperes az Alperes' Itélő Bírája előtt tartozék Alperesét megkeresni, azon Juris Regula-szerént: *Actor sequitur Forum rei*. Ha csak méltatlan keresettel tulajdon Bírája előtt Idegen Országítól terheltette, ezen terheltetésnek orvosoltatására *Reconventio'* úttján ugyan azon Bíró előtt Idegen Felperesét megperelni nem kívánnya, mert az ilyen esethen lehetetlen lévén idegen Országra menni, illetén sérelmének orvosoltatása végett maga tulajdon Bírája előtt-is megperelheti. —

10. *Melyik Peres Fél tartozik elébb állításait megbizonyítani?*

A' Perlekedő Felek között mindenik csak a' maga hasznát tekinti, 's a' szerént szokta állításait intéztetni, az honnan a' Bíró, kinek a' végre, hogy Itéletet mondhasson, a' kereset alatt-való dologról, 's annak környülállásairól tökéletesen bizonyosnak kell lenni, mind-addig itéletet nem hozhat, mig a' Felek állításait meg-nem bizonyították, innen minthogy a' Felperes az első erősítő, vagy-is állító, önként foly, hogy nékie kellessék ellébb állítása-

it megbizonyítani, a' melyet ha meg-nem tenne, vagy megnem tehetne, keresetétől az Alpes felöldoztatik, a' T. 2. r. 32. t. 4. §. és 36. t. 3. és 4. §-ban foglalt azon Juris Regulaszerént: *Actore non probante reus absolvendus est.*

11. *Maga keresetét személyesen köteles-e folytatni?*

A' Felperes maga keresetének a' Törvényes Itélő-Szék' eleibe-való beadására, és folytatására személyesen megjelenni csak akkor tartozik, a' mikor a' per' természete azt kívánnyja, hogy az illő Szék előtt hitet tegyen, nevezetesen a' T. 1. r. 85. t. 3. §. szerént, az határszélyeknek valóságáról fennforgó egyenetlenségben; ugyan-azon rész 130 t. szerént, midőn a' Tutorság alattlévő valamely Statutióinak contradicalva a' törvényes Kornak elérésével letéendő hitre köteleztetik; a' T. 2. r. 32. t. 11. §. és 3. r. 17. t. szerént, a' midőn a' Hitelező a' hitelezésnek valóságát megbizonyította, de mennyiségét nem, és ennek megbizonyítására hit-letételre köteleztetik. Innen lehet látni, hogy az hit-letételnek esetén-kivül azon Juris Regula szerént: *Quod quis per alium facit, per se fecisse censetur*; az-az: a' ki más által vitetett valamit véghez, olybá vétetik, mintha maga cselekedte volna. A' Felperes a' maga keresetét Procurátora által folytathattya.

IV. FŐ CZIKKELY.

Az Alperesről.

12. *Kit mondunk Alperesnek? és e' körül miket jegyezhetünk-meg?*

Az Alperes által, a' ki Deákúl *Reus Conventus*, vagy öszvetört szóval *Incutus*, közön-ségesebben pedig *Incutusnak* neveztetik, értjük a' köz-hatalommal törvénybe idéztetett akármely Személyt-is. Mondám pedig akármely Személyt-is, mert mivel akármely Személy mást a' maga Személyében, vagy Jovaiban, avagy egyéb Jussaiban megsérthet, ezen sérelemnek orvasóztatására, a' megsértetett Személynek nem csak okot szolgáltat, hanem ebbéli Törvényes Jussával-való élhetésre út-at-is nyit; 's mint-hogy senki magának eleget nem tehet, köte-lezi az illő Biró előtt törvény-szerént megke-resni; önként következik, hogy tehát akármely Személy-is *Incutus* lehet, és továbbá, hogy tör-vényes Biró eleibe köz-hatalommal idéztetnie kell, mert a' mint megjegyzők, senki magának Birája nem lehetvén, a' Törvényes Birótól kö-reles elégtételt kérni, ez pedig azt meg nem te-heti, ha csak a' bévádóztatott Alperest-is meg-nem halgatja, meg nem halgathattya pedig, ha csak maga eleibe nem idézteti, de nem-is idéz-tetheti maga eleibe másképpen, hanem csak

a' Törvény' útmutatása szerint, melytől erre adattatott hatalma vagyon, ezekből nyilvánosságos az, hogy Alperes akármely Személy lehet, és hogy a' légyen, törvényes Biró eleibe törvényesen idéztetnie kell.

Az Alperesnek ezen definitiojából, a' következők következtethetnek. *a*) Hogy az Alperes az illő Szék' eleibe idéztetve, annyival inkább köteles megjelenni, mennyivel bizonyosabb az, hogy az illő Itélő-Birónak törvényes idéztetésre telyes hatalmalégyen, mely hatalom sükeretlen lenne, ha az idéztetett alattvaló, az idéztetés' következésében megjelenni nem köteleztetnék. — *b*) Ezen kötelességgel akkor is tartozik az idéztetett, mikor kétséges illendő-ségű (*dubiae competentiae*) Biró eleibe hivattatik, mert azt megítélni, hogy valyon illendő-é az Itélő-Szék, vagy nem? Nem a' perlekedő Félnek; hanem az Itélő Birónak ítéletétől függ, a' mint ezt az A. 2. r. 8. t. 5. art. ezen szavainak: *A' Birák' ítéletén állván brevist illet-é a' dolog' neme?* hasonlatosságából állalláthatni, ugyan is ha meghatározni: hogy valyon rövid, vagy hosszú folyamatu-é a' tárgy felett inditandó per; nem a' Feleknek határozásában áll, hanem a' Biró' ítéletétől függ; bizonyoson, 's még annal inkább Birói ítélettől függő annak meghatározása, hogy valyon e' vagy ama' perre-nézve melyik legyen az illő Ité-

lő Szék? mivel minden Biró vagy Itélő-Szék, a' nékie adattatott hatalomnak határit, és tárgyait a' perlekedő Feleknél tisztábban tudja.

A' Perlekedő Félnek mindazonáltal az olyan esetben, melyben tudniillik az Itélő Szék' illendőségéről kétsége vagyon, szabadsága vagyon, az Itélő Szék ellenvaló ki-fogásnak megtétele mellett, maga igazságát e' részben-is megkeresni. c) Hogy ha világos az, hogy az idéztető Biró nem illendő, minthogy az ilyen Birónak az idéztetetre, mint nem alattavalójára hatalma nem terjed, a' törvénybe idéztetett a' megjelenésre annyival kevésbé köteleztetik, mennyivel bizonyosabb az, hogy az ilyen Birónak az Alperest Törvénybe idéztetni hatalma nintsen, sőt az A. 3. r. 11. t. 3. art. szerint a' méltatlanul árestáltató Biró büntetésre ítéltetik az A. 4. r. 1. t. 16. art. szerint, továbbá a' méltatlanul idéztető hasonlóképpen büntetés alá vettetik rendeltetik. — d) A' Felperes, és Alperesnek Törvénykező szabadsága egyenlő lévén, önkéntesen foly, hogy valamint a' Felperes maga ügyét más által folytathattya, úgy az Alperes-is személyesen maga védelmére megjelenni nem köteleztetik, hanem azt Procurátora által-is megtéheti, a' mely onnan-is bizonyos, hogy a' Törvény csak bizonyos eseteket határozott-meg, melyekben személyes megjelenésre idéztetendők az Alperesek, és megjelenni.

köteleztetnek, tehát azon *Juris Regula* szerint *Exceptio firmat Regulam in casibus non exceptis*, az-az a' kivétel a' közönséges rendszabást megerősíti, a' ki-nem vett esetekre nézve, ezen eseteken - kívül a' többiekben az Alperes se személyes megjelenésre nem idéztethetik, sem személyesen megjelenni nem tartozik.

Azon kivett esetek pedig, mellyekben az Alperes személyesen megjelenni tartozik, a' következők, u. m. a) A' nagyobb Hatalmasság' öt esetei, és az azokkal öszve-kapcsolt hatalmas elfoglalások: b) A' szánt-szándékos gyilkosság. c) Az hitelenség' büne, a' mint ezt láthatni az A. 4. r. 1. t. 15, és 16. ar. d) Valahányszor hit letétel által kívánnya magát a' keresett alóll kimenteni a' T. 1. r. 37, 72. a. 2. r. 34. t. 3. r. 17. tit. szerint, mert a' hit letétel a' lelkiismeretnek, mellyet másnak által-adni nem lehet, szoross kötele. e) midőn valaki bűnös tette miatt réá következhető büntetés előll idegen Országokra elbujdosott, 's hazájába vissza-térni 's magát szabadon védelmezni kívánván, erre a' Fejedelemtől szabadságot nyert, mely szabadság *Salvus Conductus*nak neveztetik, mert ezen szabadság óly' feltétel alatt adatik, hogy valahányszor az Itélő Biró kívánni fogja, az illetén bűnös mind annyiszor személyesen megjelenni tartozzék.

V. FŐ CZIKKELY.

A' Perben avatkozóról
vagy-is Ingerensről.

13. *Kit mondunk perben avatkozónak vagy-is Ingerensnek? 's Törvényességéhez mik kívántatnak?*

Perbe avatkozónak vagy-is Ingerensnek mondjuk azt, a' ki magát az illő Itélő Szék előtt indított, és fóllyamathban lévő perbe vagy az egész keresetnek magára leendő általvételére, vagy a' kereset alattvaló jokban egyenlő részesülésre, vagy pedig az Alperessel a' kereset alatt való közös Jóknak védelmére-nézve avatkozik a' T. 2. r. 84. t. szerént, Hogy pedig ezen avatkozás törvényes légyen, a' következők kívántatnak u. m. a) Hogy az a' per' fóllyása rendében protestatio mellett, 's egész kereset, vagy-is Leváta formában tehetődgyék, még pedig az illő Itélő Szék előtt, a' mint megtetszik a' T. 2. r. 84. és az A. 3. r. 14. t. b) Hogy a' derekas Itéletnek hozása előtt tétetődgyék, ugyan azon törvények szerént, az honnan láthatni, hogy új Itélet (novum) ellentállás (Repulsio) vagy más derekas menedék (graduale remedium) mellett, avagy appellatorium Forum előtt, az illetén avatkozásnak helye nem

lehet. c) A' mint a' Definitióból láttyuk nem csak a' Felperes mellé, azzal közös jót keresve, hanem az Alperes mellett-is azzal közös Joknak óltalma véget lehet a' Perbe avatkozni, a' mint ennek példáját adgya az A. 3. r. 14. t. 1. szám alatt ezen szókban: *söt azon távollévő embernek attya, és annya, vagy oly' attyafia-is, kiknek legitima Successiojók volna, a' Citatusnak Jóságába, tituló et Nominé ingerentium defendálhassák a' Citatusnak causáját*; midőn az idegen Országokban Fejedelem, és Haza ellen való Dólgokba elegyedett, és azért perbe rántott Személlynek attyafiai, perben való avatkozás mellett ennek óltalmára szóllani, ügyét óltalmazni megengedtetnek. d) A' perben avatkozó a' Biró előtt mint harmadik Fél, úgy jelennik-meg, 's azért a' T. 2. r. 84. t. harmadik Részről (a' tertia parte) perlekedni mondattatik, ha kettő az Ingerens, a' második avatkozó a' negyedik (a' quarta) ha tiz, a' tizedik, a' tizenkettedik részről (a' duodecima parte) perlekedni állittatik, e' pedig azért, mert az első perlekedő Személly a' Felperes, a' második pedig az Alperes, 's ezek mint Fő Személlyek úgy állanak elé a' perbe, az avatkozók tehát méltán harmadik, negyedik, ötödik Feleknek neveztetnek.

14. A' perben való avatkozás minő funda-

*mentumokból tétethetik, és miként enged-
tethetik-még?*

A' Perben való avatkozás ezen három Fundamentumoknak valamelyikéből tétettethetik-még t. i. vagy a' köz örökösödés, vagy a' nyert Fejedelmi lappangó Jus, vagy pedig az indított pernek nexussa tekintetéből, a' mint ezt láthatni a' T. 2. r. 84, és az Apr. 3. r. 14. tit.

Hogy pedig a' perbe való avatkozás megengedtessek, a' következőkre szükség az avatkozóknak ügyelni, és pediglen 1. Annak, a' ki örökösödés tekintetéből avatkozik, szükséges:
a) Hogy nemzeti Ágazattyát, vagy-is Genealogiáját, vagy ahoz, a' kivel egyenlő Just keresni, vagy óltalmazni akar, vagy ahoz, a' kinek Jussán, a' kereset alatt való Jókat egészen magának itéltetni törekedik, megbizonyítsa a' T. 2. r. 84. t. 2. §. szerint, ezt pedig azért, mert a' T. 1. r. 47. t. 4. §. szerint a' költsönös Successionak Fundamenta a' Vérség, és az osztályosság együtt-véve, midőn pedig valaki Vérségét megakarja bizonyítani, nemzeti ágazattyát bizonyította. b) Hogy a' perre addig tett költségeknek réája háromlandó Rész' megfordítását ajánlja azért, mert senki sem szoríttathatik arra, hogy más haszna keresésére költséget tégyen, és nagy méltatlanság lenne más kárával gazdagodni kívánni, de ezt a' T. 2. r. megírt 84. t. 1. §. is nyilván

parancsóllya ezen szókban: *quicumque voluerit, et se Jura, illa possessionaria aut perennali Jure aut pignoris, aut alio Juris titulo concernere agnoverit, cum refusione expensarum per Actorem in processu huiusmodi factarum, ad portionem in Causam ingerentis cedentium, liberam se in litem, immiscendi, et immittendi habet auctoritatem, az az, ha ki kívánnya, és a' per alatt való Jószágot Örökség, zálog, vagy más czim alatt ötet illetőnek láttya, a' Felperes által az ilyen perre tett költségeknek, az avatkozó-
nak részére háromlandó résznek megforditása mellett, szabadsága vagyon, magát a' perbe avatni. 2. A' ki a' per nexussa' tekintetéből avatkozni kívánkozik, szükség a' nexust megbizonyítani, mert külömben az avatkozástól elrekesztetik, azért mert mást maga igazságában vakmerően megtámadni, avagy igaz keresetében ok nélkül megakadályoztatni, minden Törvények szerent tilalmas. 3. Hogy ha ki a' Jus Regium felett nyert Donationál fogva avatkozik a' perbe, az ilyen avatkozó-
nak a' végre hogy a' praetendált Jus Regiumot megbizonyítsa, egy bizonyos terminus adattatik a' T. 2. r. 84. t. 3. §. ezen szavainál-fogva: *nam ad tale Jus Regium prosequendum, in Causam immiscenti processus in huiusmodi lite solitus per Judicem dari et assi-**

gnari debebit, az az, az illyetén *Jus Regium* keresetében az avatkozónak a' szokott *processus* rendgye, a' Biró által szokott megengedtetni, már pediglen ezen említett *processus*' rendin a' T. 1. r. 31. t. bévezető és 1. §-ban a' *Jus Regium*ot kereső arra utasittatik, hogy az Ország' szokása szerint meghatározott terminuson a' *Jus Regium*ot megbizonyítsa, mely bÉbizonyításnak bÉvételére a' Biró, ha mindgyárt a' Fő perlekedők között Itéletet-is hozott vólna, bÉvenni köteleztetik a' T. 2. r. 84. t. 5. §. szerint, oka ennek az, hogy ezen *ingessio* által az avatkozó magát Felperesnek tette, kinek a' bÉbizonyításra mindenkor késsen kell állani, 's ha ezen bizonyítást megteszi a' per alatt való Jók azonnal nekie kiíteltetnek a' T. 1. r. 31. t. 1. §. szerint, hogy ha pedig a' bizonyításban fogyatkozik, *ingessio*jától elrekesztetik a' T. 2. r. 84. t. 6. §. szerint. 4. Ha az Alperes az Ingerensnek azt az ellenvetést tenné, hogy tölle nyugtató vagy ellene más óltalmazó Leveleket mutathat-bé, akkor az Alperesnek állított Leveleinek bÉadásokra egymás bizonyos Terminust tartozik a' Biró adni, 's ha az ígért Leveleket azon Terminusban az Alperes bemutattya, az avatkozásra-nézve tartozik a' Biró azok szerint Itéletet hozni, hogy ha pedig az Alperes ígérétenek megnem felel, a' Biró az *ingession*nak meg-

állítás mellett, a' per' derekában, az igazság' mértékinél fogva fog itélni, a'mint ezt láthatni a' T. 2. r. 84. t. 7, és 8. §. 5. Ugyan azon tit. 9. §-ban az állittatik, hogy a' zállagos, vagy erőbatalommal elfoglalt Jóknak vissza-szerzésekre, a' tulajdonos által indítandó perekbe, egy harmadiknak béavatkozni annyival inkább nem lehetne, hogy a' 10. §. szerint méltatlan dolog lenne az, hogy a' mikor valaki maga tulajdon Jovait a' zállogba tartótól, vagy hatalmas elfoglalótól kiszerezni törekedik, akkor egy harmadiknak, kívül az előtt a' per alatt levő Jokra nézve alkalma, vagy kőze nem vólt, ingessio által Javaitól örökre megfosztattassék, ezen Törvényt az ingessionak előre botsátott definitiojával, és annak törvényességére megálitott tulajdonságokkal öszve-vette — tsak azon egy esetre vehettyük betű szerint való értelemben, ha az ingerens az egész per' tárgyára-nézve avatkozott a' perbe, mert így, és ekkor fosztatik-meg a' Felperes maga igaz keresetétől, ellenben pedig ha vagy a' Felperessel egyenlő részt keres, vagy az Alperessel közös jót kíván védelmezni, az ilyen perbe avatkozásnak, vagy tsak azért-is helyének kell lenni, hogy a' Fő Személlyek, magok Jussoktól egészen elnem zárattatnak, és az avatkozó-is maga igazságához rövidébb úton juthat, 's a' szerint ki-ki közzüllök, azon egy Birói Itélet-

nél-fogva az igazság egyenes kiszolgáltatásában részesülhet. 6. Ha az Ingerens, Ingessiojától elmozdittatik, azzal keresetének külön per uttyán leendő megkereshetésétől elnem esik, mert az Ingensiotól való elzárással, tsak a' rövidebb úttól rekesztetik-ki, nem pedig a' további perlekedésre való szabadságtól-is, a' mint ezt bizonyítja a' T. 2. r. 84. t. 6. §. az holott az Ingessiojának Fundamentomát megnem bizonyító, attól elzárva, igazságának más per' uttyán való keresésére utasittatik. 7. Hogy ha a' Fő perlekedő Felek magok között per közben megbékéllenének, az Ingessionak meg, vagy nem álhatósága a' békesség-tételnek idejétől függ, mert ha az a' derekas Itélet' kimondása előtt tétetődött, akkor ez-által a' perének fő tárgya, mint az avatkozásnak fundamentuma elesvén, az azon épült Ingessionak-is semmivé kell lenni; hogy ha pedig az Itélet kimondása után lett a' békesség, és az Itéletben az Ingessio megíteltetett, akkor ezen Békesség által, az Ingerens maga keresetének igazságától, elnem zárattatik, azért mert egy harmadiknak megítelt Jussára nézve a' Fő perlekedő Felek között véghez-vitt békesség törvénytelen, és megnem álható, mondám pedig, hogy ha az Ingerensnek keresete az Itéletben foglalva vagyon, mert ha nintsen, akkor vagy tsak azért-is, hogy a' Biró arról derekas Itéletében

említést nem tett, fundamentum nélkül való-
nak 's annál fogva meg nem állhatónak állította.

VI. FŐ CZIKKELY.

A' Szavatynos, és Szavatynos- ságról, vagy-is az Evi- ctor, és Evictioról.

15. *Mit mondunk Evictionak, mi a' czél-
lya, és annak elérésére mi módok szolgál-
nak?*

Azon kötelesség, mely szerént az egyező
(Contrahens) az alkalom, vagy-is egyezés (Con-
tractus) mellett általadott Jónak uradalmába
az által-vévőt minden törvényes keresők ellen
megtartani köteleztetik, *Evictionak*, vagy-is
Szavatyosságnak, az ezzel tartozó pedig Evi-
ctornak, vagyis Szavatynosnak hivattatik. Tzél-
lya az Evictionak az, hogy az egyező Fél min-
den kártól menté tétettség, a' T. 1. r. 74. t.
szerént. Ezen tzélnak elérésére ezen két utak
szolgálhatnak. 1. Ha az Evictor Contrahens Fe-
lét az által-adott Jónak birtokában a' Törvé-
nyes Biró előtt védelmezve, Itéletesen meg-
tartya, vagy 2. Ha ezt meg nem tehetvén, az
okozott kárt megfordította.

Megjegyzés: Törvényes keresőknek a'

III. Darab.

3



T. 1. r. 75 t. szerént mondattatnak azok, a' kik Törvény úttyán, és rendin keresik az alkalom szerént általadott Jóknak kiiteltetésit, ennél-fogva ha az általadott Jóknak bírtokossa, hatalmas elfoglalók, Tólvajok, ragadozók, vagy más Törvénytelen károsítottók által támadtatik-meg, az által-vett Jóknak bírtoka iránt Szavatyossággal az általadó nem tartozik.

16. *A' Szavatyosságnak kötelességét bel-sőképpen mi szerzi-meg.*

Az Evictionak, vagy-is Szavatyosságnak bel-ső munkálkodó indító oka, és Fundamentuma, a' költsönös általadás, mert a) A' Szavatyosság nem egyéb, hanem azon kötelesség, mely szerént az adó az általadott Jóknak uradalmában annak vévőjét megtartani köteleztetik, a' ki pedig másnak semmit sem adott által, semminek Uradalmát másra által nem tette, 's ennél-fogva az általadásnak hijánosságával, a' Szavatyosságnak kötelessége el-is enyészett. b) Az Evictionak, vagy Szavagyosságának czéllya az, hogy a' vevő a' károsítástól menté tétetődgyék; már pedig a' ki semmit sem adott-által, az kárt sem szenvedhetett, tehát jussa sints a' megkárosítatásnak vissza-té-rittetése kérésére, és így, az Evictionak helyye nem lehet. c) Tegyük-fel, hogy Péter, Pálnak az házát megveszi, de az alkú szerént megá-litott árrát lenem fizeti, azomban Jakab azon

házáért perbe rántya, és Itélet mellett ki-is nyeri, itten Péternek, a' ki a' házáért egy fillért sem adott, semmi kára nem történik, azért Pált Evictioval nem-is terhelheti, az honnan világos, hogy az Evictio terhének indító oka légyen a' költsönös általadás, melyből a' költsönös általadó Feleknek egymáshoz azon kötelességek foly, hogy a' költsönösön általadott Jóknak bírtokában egymást megtartsák, vagy a' meg nem tarthatás' esetében a' kártól megmentsék.

17. *Innen véve a' dólgot, az egy oldalú kötésekben, tiszta Donatiokban, Transactiokban, Hagyományokban, vagyon-é helyye az Evictionnak, 's mit tarthatunk a' T. 1. r. 76. t. 1. és 2. §. ki-irt Clausulákkal kötött Contractusok mellett való eladásokra, és cserékre nézve, mit ha a' Jószágot illető Levelek által-adattattak?*

Mind ezekből önkéntesen foly — a) Hogy az Unilateralis Contractusokban, millyenek a' pura Donatiok és tiszta hagyományok, a' költsönös által-adásnak hijánossága miatt az Evictionnak helyye nintsen, valamint szintén b) A' Fejedelmi tiszta adományokban-is, mert noha a' Fejedelem, és Haza iránt tett érdekéért adattatnak, mivel mindazonáltal a' Hazának ki-ki tehetsége szerént szolgálni, és az iránt ma-

gát érdemessé tenni köteles, önként foly, hogy ezekben a' Fejedelem költsönös általadást nem térszen, 's így tehát az Evictionak sem lehet helye. e) Úgy szintén a' Transactionokban, vagyis perközi egygyezésekben, mert a' pernek ki- menetele kétszeges, 's azért az ilyen Trans- actionokban tökéletes általadás nem-is lehet, ha- nem csak közös Jusnak megesmérése jön köz- ben, mely Evictiot nem szülhet. d) A' T. 1. r. 76. t. ezen két kifejezéssel, *cum cunctis u- tilitatibus, et appertinentiis, ad eam de Ju- re spectantibus*, vagy *sub iisdem cursibus, metarum, et limitibus, quibus ea tempore venditionis circumscripta fuit*. Készített Con- tractusok mellett, valamely rész Jószágnak el- adása után, ha egy harmadik azon eladott Jók- nak egy részetskéjét keresné, az Evictio köteles- ségére nézve az a' külömbiség tétetik, hogy ha az első Clausulával költ a' Contractus, t. i. min- den hasznaival, és törvény szerént hozzá tar- tozandó részével; ezen esetben, ha a' kereset alatt való részetske, kiis ítéltetnék, abbéli kár- nak megfordításával az általadó nem kötelez- tethetik azért, mert ő magát csak azoknak meg- fordítására kötelezte, melyek az eladott egész- hez törvény szerént tartoztak, az illetén ki- ítelt részetske pedig éppen azért, hogy kiítél- tetett, törvény szerént oda nem tartozott, tehát a' kárnak megfordításával nem köteles. Azom-

ban *Contrahens* peres Fele által *Evictio*ra meghivattatva elé-állani, és védelmezni köteles azért, mert a' Birói Itélet előtt nem tudatik, vallyon a' kereset alatt lévő részetske az eladott egészhez tartozik-é, vagy sem? Ellenben ha a' második *Clausulával* vállolta magára az *Evictio*' terhét, hogy t. i. ugyan azon méták, és határok között fogja megtartani, melyek alatt az eladott Jók az eladás alkalmatosságával általadattak, a' részetskékre nézve-is tartozik a' vévőt minden kártól menté tenni, 's azért nem tsak a' per' folyamattya alatt védelmezni, hanem a' kiitélt részetskékből következő kárát-is megfordítani, mert akár mely csekély részetskének elesésével az határok, melyek alatt a' megvevőt, az eladott egésznek birtokában megtartani magát kötelezte, megváltoztak, 's így az *Evictio*' egész terhe a' nyilvánvaló kötelezésnél-főgva az eladón marad.

e) Ha nem az eladott Jószágnak része, hanem maga az egész pereltetik, akkor, ha szinte az első *Clausulával* lenne-is az *Evictio* felvállalva, az eladó a' megvevőt evincalni, 's következőleg minden kártól óltalmazni tartozik, mert az irt *Clausulának* ereje csak a' részetskéknek keresetére terjed, tehát az egészre nézve az eladót az *Evictio* terhétől meg nem mentheti f)

Ha a' *Contractus* csere vásárról szól, a' fennfőrgő *Clausulának*, ha szintén a' cserében adott

Jóknak csak részetskéje pereltetik-is, az Evictio terhétől megmentő ereje nem lehet azért, mert a' cserének czéllya a' maradékok haszna, mértéke pedig az elcserélt Jóknak egyenlősége lévén, akár mely tsekélly részetskének kiparlásával az egyenlőség, és ezzel együtt a' maradékok' haszna felforgattatik, és pedigen a' más cserélő Félnek hibája miatt, már pedigen a' hibás hibájával okozott kárnak megfizetésére köteles. g) Ha az adó Fél a' vevőnek a' Jószág' általadásával annak szerző Leveleit is által-adta, minthogy a' Jószág' általmára a' Szerző Levelék lehetnek csak eszközök, önként foly, hogy ezen Leveleknek által-vételével az eladó Fél az Evictio' terhétől megmentődött, annyiban, a' mennyiben a' törvényben általmazni köteleztetnék. A' megpereltetett vevő mindazonáltal Evictiora az eladó Felet hasznosan fogja meghívni, mert azáltal ha mi kára történék a' per alatt lévő Jószágnak kiítelésével annak az Evictorán való megkereshetésére Jusát fenn-tartya. — Ezek valának azon esetek, mellyekben az Evictor az Evictio' terhétől részszerént egészszen, részszerént némely részben menté teheti magát, részszerént a' T. 1. r. 76. t. 1. §. foglalt Clausulával felvállalt Evictiookban-is annak terhével tartozik.

18. *Mitsoda esetekben foly az Evictio minden homállyon kívül?*

Lássuk már azon eseteket, melyekben az Evictio minden akadály nélkül munkálódik, a' melyek közzé számlálандók: a) Az elegyes Adományok, és hagyományok, mellyekben t. i. az adott pénzig, vagy fekvő terhekig a' Kőlsönös általadás meglévén, az Evictio terhe is a' Donanst, és Testanst kötelezi p. o. Péternek a' Fejedelem oda ajándékozta Szamosfalvát, de úgy, hogy 10,000 forintokat fizessen érte a' Fejedelemnek, vagy Pál minden interes nélkül Pétertől 10,000 forintokat kőlsönőzvén, 's ezen Summa pénzel magának Kolo'svart Házat 's majorokat vévén, halálával ezeket Péternek a' 10,000 forintba hagyta. Az első esetben a' Fejedelem' Szamosfalvára nézve 10,000 forintig. A' második esetben pedig Pálnak Örökössei a' Kolo'svári hagyományos Jószágért evincalni tartoznak, mert a' kőlsönös általadás, melyen az Evictio terhe fekszik, megvala. Kötelez az Evictio akkor is, a' mikor a' kőlsönös általadás hibáztván, az alkuvó Felek egymásközött tett egyezésekben tiszta kifejezésekkel önkéntesen magokra veszik, mert az A. 3. r. 11. t. 2. a. szerént. *Kinek-kinek írott kötése, maga Törvényne,* és az A. 3. r. 25. t. szerént *A' ki mint formállya kötelező Levél, a' szerént veszen Itéletet, és igazságának kiszolgáltatását.* c) A' T. 2. r. 34 t. a' Levelek felkérése dőlglában azt határozza, hogy

ha a' felkérő maga igazságát valamennyire megbizonyította, a' Biró az Alperesnek hitet ítél arról, hogy a' keresett Levelek nálla nintsenek, 's ha az erre meghatározott idő pontban se hitét le-nem teszi, se másképpen a' Felperes keresete ellen magát nem védelmezi, örökös Evictorság alá vettessék azon Jókra nézve, melyeket a' Felperes a' ki-kért Levelekkel védelmezhetett volna. Ezen örökös Evictio' terhe az A. 4. r. 11. t. 1. a. szerint nem csak a' Jószág' őltalmára, hanem kikeresésére-is terjesztetik, úgy hogy az ebben marasztott Alperes azon Jókat, mellyeket a' Levél felkérető az eltartóztatott Levelekkel kiperelhetett volna, kiszerezni, vagy az abból folyó kárt megfordítani tartozzék. d) Ezekből tehát állalláthatni, hogy az Evictio' terhe származik 1. A' költsönös általadásból, 's így a' bilateralis Contractusokban, a' melyek költsönös általadással mennek tökéletességre, ha mindgyárt kitéve nintsen-is az Evictio, mindétig értetődik, 's kötelez-is. 2. Az Egyező Feleknek nyilván kijelentett tetszésekből olyan esetben az hól másként ennek helye nem lett volna. 3. A' Törvényhozó akaratyából, a' ki azt büntetés gyanánt szabja mint láttuk a' fenn eléhozott T. 2. r. 34. és A. 4. r. 11. titulussaiból.

19. *Az Evictorra való kéredzés mikor tétetik-meg, mikre kell ebben a' kéredző Al-*

peresnek vigyázni. — Tartozik-e az Evictor az Alperes' Foruma előtt megjeleni, hát költségeit megfizetni? —

Az Evictiora való kikéredzésnek, a' per' derekához való szállás után-is helyet ad ugyan a' T. 1. r. 75. t. 1. §. de az A. 4. r. 1. t. 26. art. a' Tripartitalis Törvénynek' megváltoztatásával megállította azt, hogy a' ki Evictorra akar fogni a' simplex Exceptioknak megtétele után, minekelötte a' per' derekához szállana, kéredzék Evictor' elé állítására, az honnan láthatni, hogy a' perbe rántott Alperes; a) Maga Simplex exceptioit, ha mellyek lennének, megteheti. b) Ezeknek ellátásokkal Evictorra kéredzhetik, de úgy, hogy ezt minekelötte a' per' derekához szállana, tegye-meg. c) Ha vigyázatlanúl a' per' derekához szállott, többé Evictorra kinem kéredzhetik, a' per' derekához való szállás által azt az Evictio' terhétől menté tévén; a' mint ez megtetszik a' fellyebb citált A. 4. r. 1. t. 26. articulussából. d) E'szerént az Evictiora kéredző Alperes, Evictorának eléállítására uj Terminust nyer, a' melyre Evictorát meghívni tartozik, mert e) A' Felperes által tett meghívás a' per' derekáról szállván, csak az egyenes Alperesre vagon intézve, s azért a' Felperes az Evictor eléállítására meghatározott Terminusban az Evictiora engedett exmissio iránt hozott interlocutoria Sententia

mellett Alperessét proclámáztatván, többé Evocatoria, vagy Citatoria relatoriaját producálni nem köteles. *f)* Az elé-állított Evictor egyenesen a' per' derekához tartozik szóllani, 's másként nem excipiálhat, hanem ha exceptioji a' per' derekát illetik, mint a' Praescriptio, és Calumnia, vagy patvar, vagy pedig az egyenes igazság' nagy megsértésével, az Alperes az elékerülhetõ simplex exceptiokat az Evictornak tetemes kárával elmellõzte vólna. *g)* Köteles az Evictor az Alperes' Itélõ Széke eleibe megjelenni, mert ha az Alperesre nézve illendõ az Itélõ Szék, az Evictorra nézve-is illendõ, azért, mert itt az itélõ Szék' illendõségig a' per' tárgyává tétetett Jók' határozzák-meg, ennélfogva az Alperes' Forumától, az Evictor addig megsem menekedhetik, míg a' perlett Jóra nézve az Alperest bátorságban nem helyhezheti. —

A' mi már az Alperesnek költségeit illeti: *h)* Ha a' perben nyertes lett az Evictor, az Alperesnek semmi költség fordításával nem tartozik, mivel ezeknek megfizetésével a' méltatlan keresetet folytató Felperes köteleztetik; hogy ha pediglen vesztett, az Evictor maga lévén oka az Alperes költetésének, ennek költségeit megfordítani köteles.

20. *Egyátalyában véve, mitsoda esetekben nintsen helye az Evictionak?*

Mindezekből nyilvánosságos, hogy az Evictio-
nak terhe, a' következendő esetekben helyt nem
nyerhet, és pediglen a) Ha a' Contrahens Fél,
törvénytelen megtámadóktól hurtzoltatik, mert
az Evictio csak a' törvényes keresők ellen áll
a' T. 1. r. 75. t. szerént. b) Ha a' Vevő, az
eladó Felet a' Contractus' rendiben az Evictio-
ról nyilván lemondván, avagy titkon-is, a' Con-
tractust, t. i. azon clausulával: *minden törvény*
szerént hozzá tartozandó hasznaival, és ap-
pertinentiaival együtt iratván, a' per alatti
részetskékre-nézve a' T. 1. r. 76. t. 1. §. sze-
rént, az Evictio' terhétől feloldozta. c) Ha a'
megvételbéli elsőség' Jussával bírótól perelte-
tik a' megvevő, mert a' megvevő a' T. 1. r.
60 t. azon határozását tudta, vagy tudnia kel-
letett, hogy a' megvételbéli elsőség' Jussával
bíróknak megintetések nélkül a' vásár meg-nem
álható, e'mellett az ilyen Jussal bíró az el-
idegenített Jószágnak kinyerésével az rajta fekvő
egész summát megfizetni tartozván, a' meg-
nyerettetett vevő pénzének semmi kárát nem
valja. — d) Hogy ha a' Vevő a' vett jót tudva
szántszándékosan vagy olyantól vette-meg, a'
kinek annak eladására hatalma nem vólt, vagy
pedig a' Jó elidegenithetetlen, mert mind a'
két esetben annak elvesztésében előre meg-
egyezett, vagy csak azért-is, hogy azt előre ál-
talláthatta. e) Hogy ha a' megvett Jónak árrá-

val, vagy az elcserélt jóért adott jóval elébb Regiusok által, azután a' Szék' színén megki-
náltatik, 's azt felvenni 's elfogadni nem akar-
ja a' T. 2. r. 24. t. 1, 2. §. szerént, mert ezen
esetben kárának megfordítása iránt telyes bá-
torságban vólt. *f*) Ha annak idejében Evictor-
ra fogni elmúlatván, a' per' derekához szóllott,
mert ez által a' T. 1. r. 75. t. 1, 2. §. és az
Ap. 4. r. 1. t. 26. art. szerént Evictorát az Evi-
ctio' terhétől önnön cselekedetével feloldozta.

VII. F Ő C Z I K K E L Y.

Az Ügy-védlőről, vagy-is Procurátor, avagy Advocatusról.

21. *Kit mondunk Procuratornak, vagy-is
Ügy-védlőnek?*

Procuratornak, vagy-is Advocatus, avagy
Ügyvédlőnek mondjuk a' Peres Félnek azon
Mandatariussát, a' ki Principalissa helyett an-
nak perit folytattya, vagy az ellene indított
perben védelmezi.

22. *Ezen Hivatalt folytathattya-e akárki?
és ha nem, mi kívántatik annak folytatásá-
ra, és a' törvényes Procuratori Legitimatío-
nak elnyerésére miként juthat valaki?*

A' Tabularis Instructio 225. §. szerént ezen

Hivatalt más nem folytathattya, hanem csak a' ki erre a' Törvénytől meghatalmazva vagyon, ezen meghatalmazás, vagy-is törvényesítés nem egyéb, hanem valamely Személynek a' Procurátori Hivatalnak folytatására alkalmas lételenek megállítása; hogy pedig valaki a' Procurátori Hivatal' folytatására alkalmasnak állitassék; a' következők szükségesek: u. m. a) A' Törvényes Kir. Tábla előtt, a' Hazai Törvényekből, és Historiából szoross megvi'sgálás alá magát vetni, hogy pedig ezt megnyerhesse, szükséges. b) Hogy sorsáról, és valamely Fő-oskolában a' Hazai Törvények' tudománnya' halgatásáról, is megtanulásáról nyert hiteles bizonyító irásoknak bemutatása mellett alázatos könyörgő Levelével, a' Törv. Kir. Táblát arra kérje, hogy meg vi'ssgáló, is kikérdező Biztosokat rendeljen, mely kérésének következtetésében. c) Ha a' kérését a' beadott bizonyító írásaival összevetve, a' Törv. Királyi Tábla helyesnek láttya, a' kért Biztosokat ki-nevezi, egy Itélő Mester, és két Tábla-Biró, vagy három Tábla Birák, és két Procurátorok Személyekben, a' kik-is a' Királyi-Tábla' üléseitől üres délutáni órákban, a' Királyi-Tábla ülése házában összeülvén, az oda gyülekezett Cancellisták, és más Halgatóknak jelentétekben a' Procurátori Hivatalra kívánczozó Könyörgőt, legalább három órákig a' Hazai Törvényeknek, és Történeteknek esmeretségéből szorossan ki-

kérdeztvén, arról, hogy ezekben milyen jártasnak találtatott, a' Törvényes Királyi Táblának tudósittást tésznek, melynek vételével. *d)* A' Törvényes Királyi Tábla Procurátori Hivatalra felveendőnek, vagy további tanulásra útasittandónak határozza, 's ha *e)* Procurátori Hivatalra alkalmasnak ítélte, a' Királyi Tábla' szinén ezen Hivatalra megesketi, mely esketés' rendében az illetén Személy arra kötelezi magát, hogy Principalissainak, folytatás véget felvéendő, és reá-bizandó igazságos ügyeiket tehetsége szerént híven, és szorgalmatosan fogja folytatni, és azok iránt senkivel Principálissainak károkra practicálni nem fog. *f)* Végezetre az ilyen letett hitről a' Törvényes Királyi Tábla az illő Itélő Mesternek kiadása alatt, Felsőges Fejedelmünknek nevében, és petsétje alatt, hiteles bizonyító irást ad, és ez által teljes hatalmat, mind a' világi, mind az Egyházi Székek előtt felvéendő pereknek folytatására nyer, 's azért ezen bizonyító Levél *Stallum agendi* névvel diszesittetik; melynek formája a' következő.

Testimonium.

Super depositione Juramenti Procuratoris.

Nos Franciscus etc. Damus pro memoria

per Praesentes, quibus expedit universis, et singulis. Quod Nobilis Josephus junior Nagy de Káál, Tabulae Nostrae Regiae in Transsilvania Judiciariae Scriba, ac Juratus Notarius, coram Majestate nostra personaliter constitutus, seque maturo Judicio, ac spontaneo animi motu ad Procuratoris Officium, idque fideliter peragendum devovens, ac declarans, juxta Publicam Regnicolarum antelati Magni Nostri Transsilvaniae Principatus, et Partium eidem adnexarum Constitutionem super depositione Juramenti Procuratoris editam, firmissimo Juramenti Sacramento, coram Majestate Nostra deposito adstrinxit se, et obligavit causas Principalium suorum Fidei suae commissas, vel in futurum committendas, sincere, juxta suum posse procuraturum, nec easdem cuipiam, ante finalem earum decisionem proditurum, neque in negotio earum, cum quibuspiam manifeste, vel clancularie, in perniciem causarum in se susceptarum collusurum sed ipsissima integritate, bona Fide, Conscientia, et fideli opera, easdem procuraturum, ac defensurum. In cujus rei Fidem, et Testimonium, firmitatemque perpetuam, Nos quoque Praesentes hasce litteras nostras Testimoniales Fide dignitatis praedicto Josepho Nagy, Jurium Principalium suorum uberiores futuram ad cautelam necessarias super praemissa

Juramenti depositione sub sigillo Nostro Judiciali, et authentico, eoque Transsilvanico extradandas duximus, et concedendas communi Justitia, et aequitate svadentibus. Datum etc. Lásd mindezekről a' Tab. Instr. 256, 257. és 258. §. A' kik ezen hatalmazó bizonyító irás nélkül valamely perek' folytatásához fogni mérészelnek, az Ap. 4. r. 19. t. 2. articulussában betsületek' elvesztésére ítéltetnek.

23. *A' Procurátorok hányfélék? és a' közönséges vagy publicus Procurátorok' sorába kik jöhetnek?*

A' Procurátorok kétfélék, vagy olyanok t. i. a' kik a' köz Felperes által, vagy az ellen indított pereket folytatták, vagy védelmezik, 's ezek közönségesen Fiscalis Procurátoroknak neveztetnek, vagy olyanok, a' kik a' magános Hazafiak' pereiknek folytatásában jutalomért foglalatoskodnak, és ezek magános Procurátoroknak neveztetnek.

Az első rendbéliekhez tartoznak. a) A' Fiscalis Director' segítségére rendeltetett két Királyi Táblai, és egy Gubernialis, úgy a' Fiscalis Uradalmokban lévő Procurátorok. b) A' Vármegyék', Vidékek', Székek', és Városok', Fiscalis Procurátorai. c) A' Felséges Udvarnál, Királyi Guberniumnál, Törvényes Királyi Táblánál, és Alsó Jurisdictionokban lévő Szegények, és Köz-lakósok' Ügy-védői, vagy-is Szószóllói.

24. *A' magános Procurátorok Legitimatíójoknál-fogva mindenféle pereket folytathatnak-é? vagy még egyéb, és nevezetesen mi kívántatik arra, hogy valakinek perét folytathassák?*

Arra, hogy a' törvényes Procurátor valamely perlekedő Félnek perit folytathassa, vagy védelmezhesse, nem elég csak a' Legitimatío, — hanem e'-felett megkívántatik az-is, hogy az ólyatén perlekedő Félről perének folytatására névszerént, és pedig hiteles helyen felvétetve kineveztessék, és ezen felvétetés közönséges bevett Terminussal *Procurátori Constitutionak* neveztetik, a' mely óly' szükséges, hogy ha ki e'-nélkül szóllana valakinek peréhez, a' per leszállittatik, régebben pedig a' Szószólló' dijján marasztatott, a' per' leszállításán-kivül.

25. *A' Procurátori Constitutio hányféle?*

A' Procurátori Constitutio elsőbbször kétféle: *Generalis*, vagy *Specialis*. *Generalis*nak mondattatik akkor, a' mikor a' perlekedő Fél, vagy minden Procurátorokat, a' maga minden, és akármely Itélő-Szék előtt előforduló pereinek folytatására ki-nevez, vagy minden Procurátorokat azon egy perének folytatására veszen-fel, vagy végezetre egy Procurátort minden pereinek folytatására veszen-fel, és az *első esetben*, közönséges a' Procurátori Constitutio mind a'



Subjectumokra, mind az Objectumokra-nézve; *másodikban*, a' Subjectumokra-nézve, az *harmadikban*, az Objectumokra-nézve, és a' két elsőnek helye vagy on akkor, mikor valaki más Országban helyheztetve az ezen Országban tállatató Procurátoroknak neveit nem tudván, név szerént azokat nem nevezheti, 's azért minden törvényes Procurátorokat pereinek folytatására közönségesen felvéve, annak a' kinek kezibe szolgáltatik, a' Constitutio teljes hatalmat ad az-által, hogy noha személyesen ki-nevezve nintsen, a' perhez még-is szólhasson. A' *Specialis* az, a' midőn valamely peres Fél, vagy minden eléjőhető pereire, vagy pedig csak egy bizonyos ügyének védelmére-nézve egy Procurátort veszen-fel, az *első esetben* a' Subjectumra-nézve *Specialis*, de a' Tárgyakra-nézve *Generalis*, a' *másodikban* mind a' Subjectum, mind az Objectumra-nézve *Specialis*. *Másodszor* megint kétféle, vagy *Írásos*, vagy *Szóval-való*. — *Írásos* vagy *Litteratoria* akkor, a' mikor a' peres Fél' hiteles helyen Procurátort úgy nevezi-ki, hogy arról egyszersmind hitelesen költ bizonyító írást Procurátorának kezben szolgáltatás véget vészen. A' *Szóval-való* az, a' midőn az Itélő-Szék, vagy annak Elöl-ülője, vagy Jegyzője előtt Procurátort bévalván, semmi hiteles bizonyítást rólla nem vészen, ennek helye szokott lenni az alsó, 's ne-

vezetésebben a' rendkívül-való Itélő-Székeken; amannak pedig a' rendes, és kiváltképpen felsőbb Itélő-Székek előtt. Az irásos megint kétféle, vagy Simplex, vagy Exmissio mellett-való, az első az, melyet a' Peres Fél, hiteles helyen megjelenvén, maga Személyében teszen meg, és Testimoniumat veszen rólla; a' második az, a' melyet a' Procurátort valló Személy hiteles helyre Személyesen meg nem jelenhétvén, az onnan ki-kért, és törvényesen kibocsátott Regiusok előtt teszen-meg, s ezen Vallástételre az hiteles hely Testimoniumat ad. Ha az hiteles hely az illetén procurátori Vallásról szólló bizonyító irását, a' ki-küldött Regiusoknak Személyes szóbeli hiteles tudósításokra adgya-ki; az ilyen Constitutio, Instantia mellett valónak mondattatik. Hogy ha pedig a' Regiusok irásban tudósittyák a' hiteles helyet az előttök tett Procurátori vallásról, és az hiteles hely ennek következésiben ad bizonyító irást, úgy az illetén Constitutio, visszairás, vagy Rescriptum mellett valónak hivattatik. Mind a' háromféle irásos Procurátori Constitutionak formáit a' következőkben láthatod:

a) *Procuratoria Constitutio Simplex.*

Nos Franciscus etc. Damus pro memoria
Per praesentes, quibus expedit universis, et

singulis, quod Fidelis noster Magnificus L.B. Leopoldus Bornemiszsza de N. Kászon, tanquam Litteralium Familiae suae Conservator, adeoque Jura Familiae suae sustentans, suo, praefataeque suae Familiae nomine, coram Majestate nostra personaliter constitutus, in causis suis, Familiaeque suae Universis eorumque articulis, tam per ipsum contra alios, quam per alios contra ipsum, ejusque Familiam, coram Regio nostro in Magno Transsilvaniae Principatu, partibusque eidem adnexis Gubernio, ratione quorumcumque suorum, et Familiae suae negotiorum agitatis, vel in posterum agitandis. Egregium Franciscum Gyergyai, ac alios quosvis legali juramento adstrictos elegit, nominavit, et constituit in suos veros, legitimos Procuratores, ratum atque firmum se promittens habiturum, quidquid per praedictos Procuratores suos simul, vel divisim constitutos, Exhibitores videlicet praesentiam in causis suis universis actum, dictum, factum, procuratumve fuerit. Harum nostrarum Judicialis, et Authentici Sigilli nostri Transsilvanici munimine roboratarum vigore, et Testimonio Litterarum mediante. Datum. etc.

b) *Procuratoria Constitutio ad Instantiam.*

Nos Franciscus etc. Damus etc. quod Ma-

gnifica Faemina Su'sánna T. Generosi Gabrie-
 lis T. de T. Consors, cum ob Statum suum
 infirmum, nostri in praesentiam, vel in alium
 aliquem locum credibilem, pro constituendis
 Procuratoribus personaliter venire nequivisset,
 ex eo ad Instantiam ejus pro audienda et re-
 cipienda Procuratoria Constitutione. — Nos
 Egregios, ac Nobiles T. T. Tabulae Nostrae
 Regiae in Transsilvania Judiciariae Scribas, ac
 Juratos Notarios, ad eam transmittendos du-
 ximus; qui audita, receptaque Procuratoria Con-
 stitutione dictae Susannae T. illinc redeuntes
 seriem ejusdem Procuratoriae Constitutonis,
 retulerunt nobis hunc in modum: Qualiter
 constituens in hoc anno praesenti T. die T.
 M. T. in Possessione T. in Comitatu T. exi-
 stente, Curiaque sua ibidem in vicinitatibus T.
 et T. exstructa, et situata, coram ipsis perso-
 naliter constituta, in omnibus suis causis, ea-
 rumque articulis, tam per ipsam contra alios
 quosvis, quam per alios quoslibet, contra ipsam
 in quibuscunque terminis et Sedriis coram quo-
 vis Judice, et Justitiario haereditarii nobis ^{1^a}
 agni Transsilvaniae Principatus, partiumque re-
 incorporatarum, Ecclesiastico videlicet, et Se-
 culari, a die receptionis hujusmodi Procurato-
 riae Constitutionis, per unius anni integri cur-
 riculum, et evolutionem, ratione quorumcun-
 que negotiorum suorum, jam antea motis, vel

in posterum quovis modo movendis; Egregios, ac Nobiles T. T. T. T. ac alios quosvis legali Juramento adstrictos nominavit, elegit, et constituit, in suos veros, et legitimos Procuratores (caetera suppleantur e Constitutione Procuratoria ad Rescriptum usque ad clausulam) Nos quoque ad fide-dignam praescriptorum antelatae Tabulae nostrae Regiae Judiciariae Scribarum, ac Juratorum Notariorum, Relationem, praesentes Litteras nostras superinde Testimoniales, Judicialis et authentici Sigilli nostri Transsylvanici munimine roboratas, eidem Constituenti, Jurium ejusdem uberiores futuram ad cautelam necessarias extradandas duximus, et concedendas, communi Justitia, et aequitate svadente. Datum, etc.

c) *Relatio super receptione Procuratoriae Constitutionis, ad quam dari solent Procuratoriae ad Instantiam.*

Sacratissima Caesareo Regia et Apostolica Majestas Domine Domine Clementissime
Benignissime!!

Vestra Clementer nosse dignetur Sacratissima Majestas, quod Egregius T. de T. eo: quod

ob ardua sua negotia, aliasque rationabiles quasdam causas in praesentiam Majestatis Vestrae, vel in alium locum credibilem Procuratores constituendi gratia venire, et se conferre nequivisset, coram nobis ad Instantiam aequamque petitionem, e Curia Majestatis Vestrae Sacratissimae per Tit. in Magno Transsilvaniae Principatu, partibusque eidem incorporatis alterum Magistrum Protonotarium, ad id exmissis, ac in domo, seu Curia nobilitari, ejusdem Exponentis in Possessione T. Comitatus T. ingremiata, existente, constitutis ibidem in hoc anno praesenti T. die vero T. mensis T. personaliter constitutus, in omnibus causis suis, earumque articulis, tam per ipsum contra alios quoslibet, quam per alios quosvis contra ipsum in quibuslibet terminis, ac Sedriis coram quovis Judice, et Justitiario Magni Principatus Transsilvaniae, partiumque eidem incorporatarum, Ecclesiastico videlicet et Seculari; a dato praesentium, per unius integri anni curriculum, et evolutionem, ratione quorumcumque negotiorum suorum jam antea motis, vel in posterum quovis modo movendis, Spectabiles, Generosos, et Egregios Dominos T. T. de T. et T. T. de T. ac alios quosvis legali Juramento adstrictos elegit, nominavit, et ordinavit, in suos veros, ac legitimos Procuratores, ratum, atque firmum se promit-

tens habiturum, quid-quid per praefatos suos Procuratores simul, vel divisim constitutos Exhibitores videlicet, seu Exhibitorem praesentium, actum, dictum, factum, procuratumque fuerit, in causis suis Universis. — Unde nos quoque hujusmodi Procuratoriae Constitutionis receptae Seriem, prout coram nobis existit expedita, et peracta, eidem Majestati Vestrae Sacratissimae Fide nostra mediante sub Sigillis nostris usualibus, manuumque propriarum subscriptionibus humillime rescripsimus, eandem de reliquo Majestatem Vestram Sacratissimam, quam diutissime feliciter vivere, prospere valere, glorioseque regnare desiderantes. *Modus subscriptionis, et Intitulationis, idem, qui in aliis Relatoriis.*

d) *Procuratoria ad Rescriptum inductu Apr. Const. P. 4 T. 19. a. 4. expedienda.*

Nos Franciscus Primus etc. Damus etc. Quod Nobilis Ladislaus T. de T. et Albertus T. de T. Comitatus Thordensis Jurassores, audita, et recepta Procuratoria Constitutione Fidelis Nostri Generosi T. de T. Magnificae Natae Baronissae Susannae T. Consortis videlicet suae legitimi, ac indubitati Plenipotentiarium in quibusdam Litteris suis Testimonialibus Fide eo-

rum mediante superinde conscriptis, Sigillisque suis, ac manuum propriarum subscriptionibus roboratis, nobisque in specie productis seriem ejusmodi Constitutionis rescripserunt, hunc in modum. Qualiter in anno hoc praesenti T. die T. mensis T. in dicto *Oppido Thorda*, in Comitatu T. existente praefatus T. Si quidem ob causas quasdam rationabiles, magnam praesertim loci distantiam, nostri in praesentiam vel in alium locum aliquem credibilem pro constituendis Procuratoribus personaliter comparere nequivisset, ex eo, coram ipsis personaliter constitutus, iisdemque Litteras super Plenipotentiarum Constitutione Consortis suae legitimae in originali exhibens, tam pro se, quam ratione dicti officii sui Plenipotentiarum, in omnibus suis causis, et earumdem articulis, tam per ipsos, contra alios quosvis, quam per alios quoslibet, contra ipsos, in quibuscunque terminis, Sedibusque Judiciariis, coram quolibet Judice, et Justitiario haereditarii nobis Magni Transsilvaniae Principatus, et Partium eidem reincorporatarum, Ecclesiastico videlicet, et Seculari, a die hujusmodi Constitutionis, ejusdem per unius anni integri (Spatium) circulum, et evolutionem, ratione quorumcumque suorum, dicti Officii sui Plenipotentiarum negotiorum jam motis, vel in posterum quovis modo movendis, Egregios,

et Nobiles T. T. T. T. et T. T. ac alios quosvis legali Juramento ad id adstrictos elegit, nominavit, constituit, et ordinavit, in suos veros, legitimosque Procuratores, ratum, firmumque se promittens habiturum, quid-quid per praedictos Procuratores suos simul, vel divisim constitutos, Exhibitores, et Exhibitorem praesentium, actum, dictum, factum, procuratumque fuerit, in causis suis, et praefatae Consortis suae Universis; unde nos ad Fide-dignam Relationem, Rescriptumque (dum patenter expeditur Testimonium, scribe: ad Fide-dignum Testimonium) praedeclaratorum TT. de T. et TT. super hujusmodi Procuratoria Constitutione praememorati T. praesentes Litteras nostras Testimoniales sub Sigillo nostro Judiciali authentico, eoque Transsilvanico eidem Constituenti Jurium suorum uberiolem futuram ad cautelam necessarias extradandas duximus, et concedendas, communi Justitia, et aequitate svadente. Harum nostrarum Judl. et authent. Sigilli etc.

26. *Az irásos hiteles Procuratori Constitutio nevezet szerént kik előtt tétettethetik-meg?*

Az hiteles irásos procuratori Constitutio, közönségesen szólva, minden authenticus, vagyis hiteles helyeken megálthatólag tétettethetik, nevezet-szerént pedig az 1755-béli 3. a. szerént

a' következendő helyeken u. m. a) A' Cáp-
 lanok, és Conventekben (Erdélyben a' Hároly
 Fejérvári Káptalant, és a' Kolos-Monostori Con-
 ventet értve) egy Káptalanbéli, vagy Convent-
 béli Személy előtt, az Ap. 4. r. 19. t. 4. art.
 szerént. b) A' Provincialis Cancellarius, és Gu-
 bernialis Secretáriusok. c) A' Királyi Tábla'
 Elölülője, és Itélő Mesterei előtt. d) Az Ország-
 Gyűlése által felállított törvényes Itélő-Székek,
 vagy azoknak Elölülőji, vagy Jegyzői előtt a'
 bévett praxis szerént; oka pedig annak, hogy
 ezek előtt tétetődhetik a' Procurátori Consti-
 tutio, az Ap. 4. r. 19. t. 4. a. határozásán ki-
 vül, a' T. 2. r. 13. t. szerént az, hogy mivel
 minden bizonyító irás maga hitelességit a' pe-
 tséttől veszi, a' felirt Személyek pedig a' Fe-
 jedelem, vagy hiteles helyek' petséttyeiknek
 tartói, és őrizői, 's ennél fogva tehát nékiek-is
 vagy on engedtetve az illetén bizonyításoknak
 kiadására-való hatalom.

27. *A' Külső Országokban hitelesen készi-
 tett Procurátori Constitutio mi nálunk tart-
 hat-e?*

A' Külső Országokban az oda-való szokás sze-
 rént hitelesen készített Procurátori Constitutio
 mi nálunk-is bévehető — mert a) Lehetetlen,
 hogy Külső Országokról egy Procurátori Con-
 stitutioért valaki az ide-való költséges útazásra
 szoritassék, 's a' mellett a' Procurátori ki-ne-

vezés' szabadságával ellenkeznék, a' midőn a' természetes okosság-szerént arra, hogy a' Constitutio bévehető legyen, elég az, hogy a' Biró meggyőződhessek a' Constituens' akarattya-ról, már pedig ezt akár hólott-is hitelesen készült Procurátori Constitutioval a' Biró elérheti, annál-fogva szükségtelen-is lenne a' Constituensnek ide befáradni. b) Nagy Leopóld Császárral kötött Tractatusok' rendében a' 7. pont alatt megállított az, hogy az itten költ hiteles Fassiók, és Procurátori Constitutiók az Ő Felsége' Országaiban hiteleseknek esmertessenek, 's mint olyanok vétetessenek, annál-fogva, az egyenes igazság megkivánnya azt, hogy a' Külső Országokon tett hiteles Fassiók itten is azon erejekben vétetődjenek. de ezt c) A' mindennapi tapasztalás-is tanítja, midőn az itten költ Procurátori Constitutiók, és egyéb vallomások Külső Országokon mái-napig-is vétetődnek.

28. *Kik nevezhetnek magoknak tulajdon petséttyek alatt Procuratorokat?*

Noha rendszerént a' fennebb megirt hiteles helyeken kellessék a' Procurátort kinevezni, mind azonáltal a' T. 2. r. 13. t. 6. §. szerént, tulajdon petséttyek alatt magok számokra Procurátorokat nevezhetnek-ki a' Káptalanok', Conventek', Püspökök', Vármegyék', Vidékek', és Székek' Fő Tiszttyei.

29. *Kik nem constituálhatnak Procurátorokat?*

Procurátorokat magoknak nem valhatnak a' Törvénytelen idejűek, vagy-is a' kik a' 12 esztendő t. el-nem érték, mert ezek a' T. 1. r. 126 t. 2. §. szerént semmi vallástételre nem elégésesek, hasonlóképpen az Esztelenek, és dühködők, mert ezek akármely időkorbéliek-is legyenek, törvényes időt érteknék nem tartatnak, a' T. 1. r. 111. t. 6. §. szerént. a) Azok a' kik magok Jovaiokról rendelhető szabadsággal nem bírnak a' T. 1. r. 55. és 111. t. 6. §. szerént. b) Törvényes infamiara kárhoztattattak a' T. 2. r. 30. t. 4. §. szerént, mert ezek minden szabadságaiktól megvagynak fosztva, sőt c) Azok-is, a' kiknek hatalmok vagyon, a' Procuratori kinevezésre, azon egy Itélő-Szék előtt pereiknek folytatására Dijjak' büntetése alatt kettőnél többet felvenni tilalmaztatnak az Ap. 4. r. 18. t. és a' Tabularis Instructio 264. §. azért, nehogy a' szegényebb peres Fél, Ügyének védelmében a' Procurátoroknak az hatalmasabb Fél által lett elfoglalása miatt fogyatkozást szenvedgyen.

30. *Hát ha valamely peres Fél tehetetlensége miatt magának Procurátort nem fogadhatna, mit kell a' Birónak tselekedni?*

Ha valamely peres Fél tehetetlensége miatt vagy más történetből-is magának Procurátort

nem fogadhatna, akkor a' Birónak kötelessége az, hogy az ilyen peres Félnek ügye' védelmére az A. 4. r. 19. t. 2. a. szerint maga nevezzen-ki Űgy-Védlőt, a' ki-is Dativus Procurátornak neveztetik, és arra köteles, hogy a' reá-bizott ügyet felvegye, és hiven védelmezze, melyet ha nem tselekedne, Díjjával változik ugyanazon megirt art. szerint.

31. *Procurátoroknak ki-neveztethek-e akármely Személyek-is?*

Valamint fennebb láttuk, hogy nem akárki nevezhet magának Procurátort, úgy szintén nem akármely Személy neveztethek-ki; mert: a) Azok, a' kik nem legitimáltattak az Ap. 4. r. 19. t. 2. a. szerint Díjjak' váltsága' büntetése alatt Procurátorságot nem folytathatnak. b) A' Regiusok mint az Itélő-Birónak Személyessei azon perben, melyben Regiusságot folytattak, Procurátorságot folytatni Díjjak' büntetése alatt tilalmaztatnak, a' T. 2. r. 22. t. 1. §. szerint azért, mert a' Procurátor Principálissának Személyesse, már pedig a' most irt t. 2. §. szerint peres Fél, és Biró azon egy perben senki sem lehet. c) A' kik azon perben Biráskodtak, a' most megirt oknál-fogva. d) Törvényes infamiára kárhoztattattak a' T. 2. 30. t. 4. §. szerint. e) A' kik Törvénytelen idejűek a' T. 1. r. 111. t. 5. §. szerint. f) Az Aszszonyok a' megrögzött szokásnál-fogva.

32. *Melyek a' Procurátornak megkívántató belső tulajdonságai?*

A' Procurátornak megkívántató belső tulajdonságai a' következők: a) A' Hazai Törvény' tudománya, mert e' nélkül törvény szerént Principálissainak ügyeiket nem védelmezheti, 's éppen ezen okból egy Procurátorban ezt Hazánk' Törvényei nevezetesen az Ap. 4. r. 10. t. és a' Tab. Instr. 256. §. nyilván megkívánnyák. b) Az egyenes Lelkiesméret, melyre letett hiteknél-fogva köteleztetnek, ezt a' most megirt A. 4. r. 10. t. 2. art. és a' Tab. Instr. 257. §. azért kívánnyák-meg, mert külföldben ha árúba batsátott lelkiesméretű a' Procurátor, Principalissainak nem csak nagy, hanem helyrehozhatatlan kárt-is okozhat. c) A' fáradhatatlan szorgalmatosság, mert megtörténhetik, hogy a' Procurátornak henyesége, és restsége miatt Principalissa' perét elveszthesse, és kárt szenvedgyen, 's azért a' szorgalmas védelmet, az A. 4. r. 10. t. 1. a. köteleességévé teszi a' Procurátornak.

33. *Mi a' büntetése az olyan Procurátornak, a' ki az ellenkező Féllal Principálissa ellen dólgozik, vagy Leveleit elveszti?*

Minthogy mind a' Természet' törvénye, mind pedig a' Principálisok, és Procurátorok közt kötött egyezés, az ellenkező Féllal-való egyetértést, és egymás kezire mérészlendő já-

tzodtatást nagyon tilalmazzák, sőt az ilyen praktika letett Procurátori hit ellen vagyon; önként foly, hogy az ezt mérészlők, mint hite-szegettek, betsületek' elvesztésével a' T. 2. r. 30. és az Apr. 4. r. 19. tt. szerént méltán büntettetnek. Valamint szintén azok-is, a' kik Principálissaiknak reájok-bizott Leveleiket, rava-szúl, és csalárdúl elvesztik, a' kárnak kétszeres megfizetésén kívül, betsületek' elvesztésére, Fiscalis Director által pereltetendőknek méltán határoztatnak, a' most megirt Approbatalis ti-tulusnak 6. art. szerént. Azok ellenben a' kik hibából tévelyesztették-el a' reájok-bizott Leve-leket, csak a' kárnak megfizetésén marasztat-nak, az irt Törvény, és a' Tab. Instr. 265. §. szerént.

34. *A' Procurátor nyilvánágosan igazság-talan pert folytatás végett pólgári perekben vállalhat-e' magára?*

A' Tabular. Instr. 259. §. a' Procurátornak kötelességévé teszi azt, hogy az hozzá folyamo-dó peres Felet minekelötte ügyét felválalná, bajos ügyéröl pontosan meghalgassa, bizonyító írásait megvi'sgálya, és ha keresetét méltatlannak avagy igazságtalannak láttya, annak félbeszakasztására, vagy békességre útasítsa, nagyon hibázna tehát a' Procurátor, ha ezen kötelessége ellen akármely tekintetből cselekedne, vagy azért-is, hogy ter-mészet' törvényre-szerént tilialmaztatunk em-

bertársunknak sérelmére törekedni, az három nemzetek egyesülete által pedig pólgár-társunk' java előmozdítására köteleztetünk. *Mon-dám* pedig, hogy a' pólgári perekben ezen kötelességgel az olyan színű pereknek felvételétől tilalmaztatik a' Procurator, mert ha büntető a' Kereset akkor, kivált ha a' Birótól annak védelmére kineveztetik, annyival inkább tartozik a' bünöst védelmezni, hogy egyfelől Törvényeink szerint a' bünös védnélkül megnem ítéltethetik, másfelől pedig azért, mert a' bünök szabad tselekedetek lévén, külömbféle környülállások alatt tétetődnek, a' melyek tsak a' per' folyamattyában jöhetnek tökéletes világosságra, és őllyanok-is lehetnek melyek a' bün' tulajdonithatását (Imputationem) vagy megkissebbitik, vagy éppen megsemmisitik, 's erre-nézve az eleintén igazságtalannak látszott per a' bévádóltatott bünös' óltalmára nézve igazságossá változik.

35. *Hát a' kéttséges álapotú pert védelmezheti-e?*

Noha a' Biró a' kisebb hitelességű vélekedést, a' nagyobb hitelességű vélekedés felett követni tilalmaztatik; mindazonáltal a' Procurator a' kisebb hitelességű pert-is akár védelmezés, akár folytatás végett, annyival szabadban felválalhattya, mennyivel bizonyosabb

az, hogy a' pernek nagyobb, vagy kisebb igazsága eleintén által nem látható, vagy azért, hogy gyakorta a' peres Fél maga Ügyét Procuratorának tökéletesen eléterjeszteni nem tudja, vagy azért, hogy a' szükséges védő Leveleket még azután szerezheti-meg, vagy végezetre azért-is, hogy az eléadott bé-bizonyító Levelek őllyast mutatnak, mely mind a' Procuratornak, mind a' Félnek vélt igazságok megállításáról nem kevés reménységet nyujtanak; s azért vallyon az eléterjesztett per' igazságosé, vagy abban fogyatkozik, tsak annak lesőlyása rendében bizonyosodhatik-meg.

Megjegyzés: A' Publicus Procuratorok Syndicusoknak-is neveztetnek.

VIII. FŐ CZIKKELY.

A' Tellyes hatalmú Személyesről, vagy is Plenipotentiarisról.

36. *Mit értünk a' Plenipotentiaris által? hatalma honnan függ, és hányféle, miben különbözik a' Procuratortól?*

A' Plenipotentiaris, vagy tellyes hatalmú személyes által értyük azt, a' kit maga jövainak Ura dólgainak eligazítására helytartói hatalommal rendel. Ennek hatalma annyi, a' men-

nyit a' rendelő néki adott, mert akaratyán- kívül senki több Jusnak, vagy Szabadtságnak másnak való általadására, mint a' mennyit maga akar, vagy czéllyának elérésére szükségesnek lát, nem szorittathatik; 's azért kétféle lehet a' Plenipotencia, *Generalis és Specialis.*

*Generalis*nak mondattatik akkor, a' mikor a' rendelő helytartói Személlyessének minden dólgainak eligazítására ad hatalmat, úgy, hogy mind a' peres dólgoakat, mind pedig a' Törvény úttyán kívül valókat folytathattya.

Specialis akkor, mikor csak egy dólgoza, vagy egy nemű tárgyakra u. m. vagy csupa törvényes, vagy csupa gazdasági tárgyakra tartalmazza-meg, személlyessét a' Rendelő.

Mind a' kétfélének formáját a' következőkben láthatni:

*Constitutio Plenipotentiaria. 1.
Plenipotencia Generalis in Regno Hungariae, vél in Principatu Transsilvaniae.*

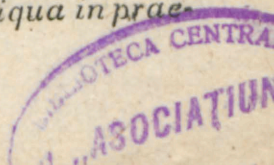
Nos Franciscus Primus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis et singulis; quod T. coram Maiestate nostra personaliter constitutus, matura prius inse animi deliberatione praehabita, sponte, et libere, vivaque vocis suae propriae oraculo fassus est, retulitque Maiesta-

stati nostrae hunc in modum: Qualiter ipse
 confisus de praeclara Fide, Constantia integri-
 tate, Summaque in rebus gerendis dexteritate
 Generosi T. de T. quod nimirum quaecun-
 que eius fidei, et industriae concrederet, ea
 omnia Summo Studio, et alacritate, solitaque
 integritate adimplere satageret, ob hoc eun-
 dem T. de T. in omnibus suis causis, earum-
 que Articulis, tam per ipsum contra alios,
 quam per alios quosvis, contra ipsum, in qui-
 buslibet terminis, et Sedriis, coram quovis Ju-
 dice, et Justiciario antelati haereditarii nobis
 Principatus Transsilvaniae, partiumque eidem
 reincorporatarum (*pro Regno Hungariae*) an-
 telati nostri Regni Hungariae, (*pro utroque*)
 antelati nostri Regni Hungariae, item M. no-
 stri Principatus Transsilvaniae, partiumque ei-
 dem reincorporatarum, Ecclesiastico videlicet,
 et Seculari, ratione quorumcunque negotio-
 nem suorum, jam antea motis, vel in poste-
 rum quovis modo movendis, in suum verum,
 legitimum, et indubitatum, elegisset; ordinas-
 set, et constituisset Plenipotentiarium, eidem-
 que Causarum suarum universarum directio-
 nem, et procurationem, usque ad revocatio-
 nem commendasset, prout coram Maiestate
 nostra personali sua adstantia, vivaque vocis
 suae eloquio, eundem ordinavit, elegit, et con-
 stituit, in suum verum, legitimum, et indubi-

tatum Plenipotentiarium, eidemque Caussarum suarum Universarum directionem, et procuracionem commendavit, et concredidit, dans et concedens eidem plenariam atque omnimodam potestatis facultatem, ea omnia agendi, tractandi, et concludendi, riteque expediendi, quaecunque Juribus ipsius constituentis proficua, et non nociva fore cognoverit, Procuratores item constituendi, eosdemque dum, et quando necessum fuerit, revocandi, et si res ita postulaverit, cum adversariis concordandi, eosque expeditos reddendi, ratum, atque firmum promittens se habiturum, quid quid per eundem Plenipotentiarium suum, actum, dictum, tractatum, constitutum, revocatum, concordatum, expeditumque fuerit, usque ad revocationem in Causis suis Universis, non secus, ac si ipsemet Constituens ibidem personaliter adesset, rebusque coram prospiceret suis. — Harum nostrarum Judicialis, et authentici Sigilli, eiusque Transsilvanici munimine roboratarum vigore, et Testimonio Litterarum mediante. — Datum etc.

2. *Plenipotentiararia Specialis in una Causa in Transsilvania, vel Hungaria, et coram Augusta Aula agitanda.*

Nos Franciscus Primus etc. *reliqua in prae-*



cedenti. Qualiter cum ob locorum distantiam, tum vero alias rationabiles ob Causas rebus suis, et Causis forensibus, eo, quo deberent modo, et attentione invigilare, supperattendereque minime possent, confisi igitur etc. *uti in praecedenti*, ob hunc eundem T. de T. in Causa illa, quam superioribus non ita pridem praeterlapsis temporibus, Spectabilis, ac Magnifici quondam TT. de T. per Lineam virilis sexus descendentis, contra faemineum sexum a praefato T. descendentem ratione Successionis in Bonis T. sexum duntaxat virilem concernere praetensae movissent, in suum verum, legitimum, et indubitatum Plenipotentiarium elegissent, ordinassent, et constituisent, prout eundem T. Causa in praefata tam in Principatu nostro Transsilvaniae, quam in ipso Regno nostro Hungariae, fors etiam coram Augusta Aula nostra agitanda, ventilanda, et discutienda elegerunt, ordinarunt, etc. reliqua praecedens Stylus mutatis mutandis habet. — A' Plenipotentiarium, és Procurator között a' külömségek ezek a) Hogy a' Plenipotentiariumnak egész Törvényessége a' Constitutioján áll, ellenben pedig a' Procuratornak a' Constitutioján kívül arra, hogy törvényes legyen, a' Törv. Kir. Táblától nyert legitimitatiojának-is, vagy-is *Stallumának* kell lenni. b) A' Plenipotentiarium mind Törvényes, mind

azon-kivül való dólgoznak eligazításokra rendeltethetik; a' Procuratorra ellenben csak törvényes Ügyek bizattatnak. — c) A' Plenipotentarius Procuratorokat Principálissa Periben fogadhat, és azokat revocalhattya-is, a' Procurator ellenben ezeket megnem teheti. d) A' Plenipotentarius Principálissa nevében, annak perestársaival, a' peres tárgyak felett megegyezhetik, a' Procurator pedig nem.

37. *Substitualhat-e' mást maga helyyet a' Plenipotentarius? Hát hibája miatt történt károk megfizetésére szorittathatik-e', 's mit kel tartanunk, ha ravaszsga miatt történt a' kár?*

A' Plenipotentarius maga helyyet mást nem Substitualhat másképpen, hanem ha Principálissa Plenipotentialis Levelében erre nyilvánvaló kifejezésekkel hatalmat adott, mert a' Plenipotentariusnak hatalma csak annyi, a' mennyit a' Principálistól vett, már pedig a' principalis maga egész bizodalmát a' Plenipotentarius Személyében csak, és egyedül helyhezette akkor, a' midőn személyesen a' többi közzül őtet választotta-ki Plenipotentariusának, tehát a' Principálisnak ő benne határozott bizodalmát annak nyilvánvaló akarattya nélkül a' Plenipotentarius másnak által nem adhattya. Minthogy a' kinevező Principalis Plenipotentariusának szorgalmatosságát ön-

kéntesen választotta, 's mind azt, a' mit nevében mond, cselekszik, vagy a' miről megegyezik, hogy helyyesnek, kedvesnek, és tellyes erejűnek fogja megesmerni, és helyyben hagyni, a' meghatalmazás alkalmatosságával megígérte, a' Plenipotentarius hibája, és elmulatása miatt történt kárt a' Principalis elhordozni annyival-is inkább tartozik, hogy a' Plenipotentarius Principalisának tellyes Személyét hordozza, a' Principalis pedig maga dólgháhan henyes lehet, tehát személyessének-is henyeségét elszenvedni köteles; ellenben ha a' Plenipotentarius csalárdsága, és ravaszága miatt történt a' kár, ezt a' Principalisnak megfizetni tartozik, mert Plenipotentariusi kötelességét úgy válóltafel, hogy azt hiven, 's éppen úgy mintha maga a' Principalis jelen lenne, tellyesittse; már pediglen maga ellen csalárdúl egy Principalis sem cselekszik, de az hivséggel-is a' csalárdság ellenkezik, és végezetre ha ezt a' principalis elszenvedni tartozna, a' csalárdság', és ravaszág' a' Plenipotentariusust a' T. 1. r. 71. t. 1. §-ban foglalt azon Juris Regula' ellen: *Dolus et Fraus nemini patrocinator*, pártfogólhatná.

38. A' Plenipotentarius' hatalma meddig tart, a' Revocatio után való cselekedetei megálhatnak-é, 's elég-é tsak nékie megjelenteni, vagy még másoknak-is azt tudtára adni szükséges?

A' Plenipotentiaris' hatalma tart a' plenipotencia Revocatiojáig, a' mint a' Plenipotentiaria Constitutio Stylussából láthatni. A' Revocatio által a' Plenipotentiaris' hatalma elenyészvén, önként következik, hogy a' Revocatio után Principalissa nevében tett tselekedetei sikertelenek legyenek, azomban ezt a' sikertelenséget nem a' Revocatio napjától kel érteni, mert így egy sok fából faragó Principalis tehetné bajos ügyes Társa megkárosítására, hogy ma Pétert, vagy Pált Plenipotentiarisának kinevezvén, másfelől ugyan azon nap Plenipotentiáját revocállya, 's így mind bajos ügyes Társát, mind pediglen a' Birót, ki előtt ügyek függ, noha a' legjobb hittel munkálkodtak, munkájoknak megsemmisítésével tetemesen megcsallya, azért a' Plenipotentiaris hatalmának megszűnését azon órától, melyben ez nékie tudtára adattatott, kell vennünk, vagy azért-is hogy hatalmának tudtára esettel vételével ha Principalissa nevében valamit mérészelne tselekedni, azt a' jolelkiesméretnek hiánossága miatt megálhatóvá nem tehetné azért, mert éppen lelkiemérete ellen tselekedte.

Az mindazonáltal a' tekervényes munkálkodású Plenipotentiarisnak rosra tzelezott szándékát meg nem gátóllya, ha tsak Plenipotentiarisusi hivatalától lett elmozdítása mind a' Birónak, mind a' Peres Félnek tudtára nem

adattatik, mert a' nyereségen hapó olyatén Plenipotentiaris' Revocatioját elhalgatva; káros egyezésekre léphetik, ha csak így ettől meggátolva nem lesz, 's éppen azért Nemes Magyarország' 1723-béli 35-dik Articulusban megállította azt, hogy az illetén Plenipotentiaris revocatio mind a' Birónak, mind az ellenkező Félnek tudtára adattassék,

39. *A' Plenipotentiaris revocatio törvényes menedék-e?*

Noha a' Procuratori revocatio a' T. 2. r. 79. t. szerént a' Törvényes menedékek között számláltatik, mindazonáltal a' Plenipotentiaris Revocatio azok között nem számláltathatik azért; mert a' Plenipotentiaris helytartó személyese Principalissának, 's annál fogva a' mit Principalissa nevében, és képében tselekedett, azt úgy tette, mint ha önnön a' Principalis jelen lett volna, már pedig maga cselekedetét senki vissza nem vonhattya; ellenben a' Procuratori revocatio a' végre hozattatott-bé, hogy ha mit a' Procurator, mint nem személyesse Principalissának, ennek kívánsága ellen tett volna, az ebből következett kártól a' Principalis ment lehessen. De továbbá, a' Törvényes menedékeknek természete az elhibázott lépést megigazítani, 's a' Procuratori revocatio ezen természettel bír, a' Procuratornak elkövetett hibás tetteire-nézve; ellenben pedig a' Plenipo-

tentiaría revocatio az elmúltakat megnem jobbittya, hanem csak a' következendõ károkat távoztattya. —

IX. FŐ CZIKKELLY

A' Fiscalis Directorról.

40. *Melyek a' Fiscalis Director' tulajdon Praerogatívái?*

A' Fiscalis Director, mint a' Fejedelem' törvényes Plenipotentiaríussa úgy jön elé, 's mint olyannak, valamint szoros kötelessége az Ország', és Fejedelem' Jussait óltalmazni, elidegenítette Jovait Törvény' úttyán az A. 2. r. 8. t. szerint visszaszerezni, úgy szintén ezen kiváltképpen-való Praerogatívákkal-is bír, t. i.

a) Thesaurarialis Consiliarius, és Királyi Tábla' rendes Birája a' Tabularis Instructio' 3. §. szerint. b) A' Fiscus' részére keresett Jókránézve Leveleket bémutatni nem tartozik a' T. 2. r. 39. t. szerint. c) A' Fiscus' ellen, vagy részére indított perekben a' Törvényes Királyi Tábla, Királyi Gubernium, Productionale Forum, és Országgyűlése előtt megjelenni tartozik, ugyanazon tit. szerint. d) A' Fiscus' Képében perben idéztetve, illendő Itélő-Szék előtt, mint más magános Személy megjelenni köteles. — e) A' Lappangó Jus-Regiumot rendszerént-való processuson ki-keresheti ugyan, de

az ilyen processusokban ő-is, mint más magános Személy bém bizonyító irásokat az Itélő Birónak bém mutatni köteles, a' T. 1. r. 23. t. A. 2. r. 8. t. 5. a. szerént. *f)* Az Oláfalvi Tanáts előtt elláttatott perekre-nézve Appellatorium Forum. *g)* Az örökös Jobbágyságnak 1791. 20. a. által lett eltörlése előtt az A. 5. r. 66. Edictuma szerént, a' lézengő Uratlan paraszt Embereket Fiscus' számára elfoglalhatta, vagy másoknak elajándékozhatta.

X. FŐ CZIKKELY.

A' Regiusokról.

41. *A' Regiusok honnan vették eredeteket? és mit érthetünk ezek által?*

A' Regiusok' eredetét a' régi Királyok' idejéről lehet lehozni, ugyan-is már Szent István', Szent László', Kálmán' Királyok' idejekben, a' Királyi Petsét mellett-való idéztetések Pristalduok, vagy-is Peresoldok által tétetődtek. IV. Béla, és III. Andrásnak Kovátsich által öszveszedett, nem külömben Lajos', 'Sigmond', Mátyás', és Ulászló Királyoknak a' Juris Corpusban találtató Decretumaikban, és nevezetesen Béla Király Decretumának 5. III. Andrásnak 1. D. 5. 14, 15, 16, 17. 2. D. 45, 46. articulusai által, minden Vármegyékben elébb négy, azután 12 Nemes Személyek állittattak-fel a'

Törvényes lépések' megtételekre, és Inquisitiókra-nézve, Lajos' D. 22. art. 'Sigmund' 6. D. 8. art. Mátyás' 6. D. 6. art. által még több számú Esküdtek rendeltettek.

Regius, vagy Királyi Ember nevét vették onnan, hogy az első időkben a' törvényes lépéseket Királyi, vagy Palatinusi petsétek mellett egy Királyi, vagy Palatinusi választott Ember egy Káptalan, vagy Conventbéli bizonyossággal tették-meg, ezekből általláthatni, hogy a' Regiusok által olyan Személyek értetődnek, a' kik a' Törvénytől bizonyos Törvényes munkálkodásoknak megtételére köz-hatalommal vagnak felruházva, a' mint ez megtetszik a' T. 2. r. 22. t. 2-dik és ekképpen szólló §-phussából, — *Quia homo Regius aut Palatinalis penes Testimonium, seu Hominem cujuscunque loci credibilis, Capituli scilicet, aut Conventus, tamquam Judex in persona sui superioris Judicis, ad executionem missus stat*, az-az: mert a' Királyi, vagy Palatinalis Ember, valamely hiteles helynek Káptalannak t. i. vagy Conventnek bizonyosága mellett mint Biró, a' maga Felsőbb Birójának képében áll az Executiora ki-küldetve, mely szókból által lehet látni. a) Hogy csak azok lehetnek Regiusok, a' kik erre a' Törvénytől megvagnak hatalmaztatva, vagy azért-is, hogy azon Birónak, ki által küldtetnek, személyit viselik, már pe-

dig valamint a' Birónak törvényesnek kell lenni, úgy szintén szükséges, hogy a' Személyese-is olyan légyen. *b)* Továbbá hogy valamint a' Birónak hatalma a' Törvényektől megvagyjon határozva, úgy szintén a' Regiusoknak-is munkálkodásaik Törvény által meghatározva légyenek. *c)* Végtére valamint a' Biró a' maga munkálkodásait csak a' Törvényektől kiszabott lépések' megtételével veheti telyesítésbe, úgy szintén a' Regiusok-is, vagy magok tulajdon Hivataloknál, vagy Felsőbb Birói kibotsátásnál-fogva vihetik-véghez a' kötelelességek' tett lépéseket. *d)* Utólyára ezen munkálkodásoknak megtételére, Hivataljokbeli hitletétellel köteleseknek kell lenniük, mivel a' Biró-is maga Hivatalyára hittel köteleztetik.

42. *Ezeokről elmélkedve miket kell megvü'sgál'ni, és természeteknél-fogva hányfélék?*

A' Regiusokról akarván szóllani, ezeknek Hivatalos munkálkodásokban ezen három tárgyat kell megvü'sgál'nunk u. m. *a)* Azoknak természeteket, Classissaikat. *b)* Munkálkodásaikat. *c)* Azon munkálkodásaik felett kelendő hiteles bizonyító írásaikat.

Köteleségek, és természetekre-nézve a' Regiusok kétfélék: mert *a)* Vagy a' Fiscus, vagy más magános Pólgárok' részekre botsáttatnak ki, és pediglen vagy mint bizonyságok egész hitelességgel a' T. 1. r. 14. t. 13. §. 2. r. 21.

és 22. tit. szerént, vagy mint Executorok, teljes hatalommal a' T. 2. r. 21, és 22. a. Ap. 4. r. 9, 10, és 18. tt. szerént, 's azért azok *b*) A' kik a' Fiscus' részére procedálnak, közönségesen Fiscalisoknak, azok pedig *c*) A' kik magános Pólgárok' részekre, Provincialis, vagy-is Hazai Regiusoknak neveztetnek, de nem azért, mint ha csak ezek egyedül szolgálnának a' Hazának, és Hazafiaknak, mert a' mint a' előbbeni Fő czikkelyben, és az Hazai közönséges Törvények' esmértségeiben láttuk, a' Fiscus, és ennek Directora a' Hazai közJónak elémozdításáért vagyon, és annak köz-Jova' elémozdításában foglalatoskodik, hanem csak azon tekintetből, hogy azon Regiusok, a' kik Fiscalisoknak neveztetnek, közönségesen a' Fiscalis Director kötelessége tárgyainak elémozdításokban foglalatoskodnak, a' többi pedig többnyire a' magános Pólgárok' bajos ügyeik körül szükséges törvényes lépésekben munkálkodnak.

Többnyire mondám azért; mert ha a' szükség úgy kívánja, a' köz Felperes, vagy-is Magistratualis Fiscus, sőt a' Fiscalis Director' munkálkodásaikban-is segítséggel lenni, a' Hazai Regiusok kötelesek.

Megjegyzés: Azon tárgyakra-nézve, melyek Országgyűlése, Productionale Forum, Királyi Gubernium, vagy a' Királyi Tábla előtt *Fiscus'* nevében folytatandók, a' Felperes, vagy ha a'

dolog úgy kívánnya, Alperes mindenkor a' Fiscalis Director, azért külömböztettük-meg az eléadott kifejezésben a' Directort a' Magistratualis köz Felperestől, mert azon köz tárgyakra-nézve, melyek az Alsó Jurisdictionokban fordulnak-elé, az Kerületbéli Vice-Ispányok, Vice Király-Birák, és Vice-Kapitányok, a' Magyarok, és Székelyek kebeleiben, a' Szászoknál Király-Birák, a' Városokon, a' Directorok, a' kisebb Városokon pedig magok a' Fő-Hadnagyok, vagy Birák a' Felperesek, kiknek nevekben az arra rendeltett Fiscalis Procurátorok folytatták a' köz-pereket, azért tehát külömbiséget tenni vóltaképpen a' Fiscalis, és Provincialis Regiusok között annyival kevésbé lehetséges, mennyivel bizonyosabb az, hogy valamint a' köz-társaság' Jova' élémzítésére annak minden tagjai egyes akarrattal, és erővel munkálkodni tartoznak, úgy a' Fiscalis Director vagy Magistratualis Fiscus' részére a' Regiusságnak elviselésére meghatalmazott minden Személyek kötelesek; azért mint fennebb-is a' Provincialis és Fiscalis Regiusok között-való külömbiség csak a' közönségesebb alkalmaztatásból foly.

43. *Azok a' kik mint bizonyságok tellyes hitelességgel procedálhatnak, mitsoda Classisokra osztattathatnak?*

Azok a' kik tellyes hitelességgel procedálhatnak, mint bizonyságok, a' következő Class-

sisokra osztathatók u. m. 1. A' Fiscalis Director által támasztott peres ügyekben közönségesen a' Fiscalis Cancellisták, kik a' Fiscalis Director mellett, vagy Gubernialis, vagy Tabularis Cancellariák' Tagjaiból felvétetve, Itélő-Mesteri, vagy Gubernialis Secretariusi kibotsátás mellett a' Director által reájok bizott tárgyakat telyesítésbe veszik.

Mondám pedig a' Gubernialis, vagy Tabularis Cancellistákból vagynak felvéve; mert a' Törvény ezeket a' Cancellistákat hatalmazta meg az Apr. 4. r. 10. és C. 4. r. 5. tt. szerint a' Törvényes lépéseknek megtételére.

Mondám továbbá, hogy Secretariusi, vagy Itélő-Mesteri exmissio mellett a' Fiscalis Director által reájok bizott tárgyakat folytattyák, mert egyfelől mint Tabularis, vagy Gubernialis Cancellistákat valamely munkának megtételére, tsak a' Fejedelmi petsét-tartói botsátattyák ki az ő Felsége' Iró-deákjait, melyeknek a' nevezett Cancellisták; a' megirt petsétek' tartói pedig a' Tábla' Praesesse, a' Provincialis Cancellarius, Secretáriusok, és Itélő-Mesterek, másfelől pedig azért, mert a' Fiscalis Director peres Fél lévén, a' kötelességéhez tartozó tárgyakban Biró nem lehet, 's annál fogva maga részére Cancellistákat sem exmittalhat.

2. A' Pólgárok' pereikben Cáptalan, és Con-

ventbeli Személyek a' T. 2. r. 13, 15, és 21. tt. szerént Statutiokra, metalis reambulatiókra, Inquisitiókra, Admonitiókra, és Citatiókra-is mehetnek, noha az A. 4. r. 18. titulussa által ezeknek kibotsátások csak az Executiókra látassék szorittatva lenni; mert az-által, hogy ezen titulus a' több Functiókról halgat, az azokra-való hatalmakat el-nem vehette, azért-is, hogy nyilván annak elvételéről említést nem teszen, 's azért-is, hogy ha alkalmasoknak tartattanak az Executiókra, önként következik, hogy a' több elészámlált tárgyakra-nézve-is alkalmasoknak kell lenniük. — 3. A' Gubernialis, és Tabularis Cancellisták az A. 4. r. 10. t. I. a. e' szavai-szerént: *Hogy a' legitimus Executoresok, u. m. a' kikre Sententiák, legitimum Executionale Mandatumok, Contractusok, és több e'félék etc. dirigáltatni szoktak, signanter mind két Cancelláriákon lévő hites Notáriusok-is, és a' C. 4. r. 5. t. 2. a. ezen szavai-szerént: mint az Inquisitió' dólzában, úgy az Executiókban-is in arbitrio exponentis légyen kit akarnak Regiusnak iratni, tsak légyen Ordinarius, és arra competens Személy, melyhezképpest a' két Cancelláriákon lévő hites Deákok közönséges kötelességgel tartozván minden rendeknek, nem excludátatnak, a' legitimum mandatumok mellettvaló Executio' dólzából.* 4. A' Vármegyéken,

és Magyar Vidékeken törvényes Lépéseknek tételére hatalmázva vagynak. a) A' Kerületbéli Fő Birák, és Vice Ispányok. b) A' Processualis Szólga-Birák. c) A' rend-szerént, és számfellett-való Assessorok, vagy-is Tábla-Birák, az A. 4. r. 10. t. 1. art. ezen szavai-szerént: *A' Tisztek a' legitima Executiora kimenni tartozzanak házaktól, és nem várván Vármegye' exmissiojától*; mely szókból a' bizonyosodik-meg, hogy a' Kerületbéli Tisztek kötelességeknél-fogva járhatnak-el az illetén törvényes lépésekben, az Assessorok pedig csak a' Vármegye' exmissiója mellett tehetik-meg azokat, 's annál-fogva, hogy ezen elészámlált Hivatalosok a' törvényes lépések' tételére teljes hatalommal bírnak. 5. A' Székely Székek-nél két Assessorok, vagy ha ezek nem lennének, két Nemes Személy procedálhat Inquisitionokban, citatiókra, Certificatiokra pedig egy Assessor, vagy Nemes Személy-is elégséges, csak hogy Fő, vagy Vice Király-Biró' petséttyivel procedáljon, és Maros Széket ki-véve, a' megtett Admonitio, Citatio, vagy Certificatióról maga neve' alája-írása, és petséttye alatt hiteles Testimoniumot adjon; törvényesnek teszik a' lépést; Maros-Széket kivéve mondom, mert itten Instructioval Vármegyei módon procedálván, Relatoriát tartoznak expediálni; lásd er-

ról az A. 4. r. 14. t. 4. art. 6. A' Szász-Székeken és Vidékekben Regiusságot folytathatnak a' Senátorokon-kivül a' Notáriusok, Secretáriusok, és hites Iró-Deákok. 7. A' Városokon a' Tanátsbéli Senátorok, és Assessorokon-kivül a' Centumpaterek, Vice-Szólga-Birák, és hites Iró-deákok.

44. *Mitsoda tárgyokban foglalatoskodhatnak ezek, 's mik az Irásos foglalatosságai, 's azoknak hitelességekre mik kívántatnak?*

A' Tárgyak, melyekben ezen elészámlált hites Személyek Regiusi kötelességet vihetnek véghez, a' következők u. m. Jóságba-való iktatások (*Statutiones, et restatutiones*) határ-jegyek' kijáratása (*metalis reambulatio*) szemmel-való megvi'sgálások (*oculatae revisiones*) bétiltások, azok akár perfólyáson-kivül, akár azon közbenvalók légyenek, Contractusok, és Testamentumok' írása, törvényes megintetések, hírtételek, perbe idéztetések a' T. 2. r. 21. tit. bévezető §. és az A. 4. r. 10. és 18. titulussai szerént.

Írásos munkái pedig a' tanubizonyyságot tévő Regiussoknak, a' fenn-irt törvényes lépésekről hitelesen kelendő bizonyság-Levelek' megírása, és ki-adása körül forognak, úgy, hogy a' Contractust, és a' Testamentumot kivéve, a' több elészámlált törvényes munkálkodásokról azon Itélő-Széknek, melytől ki-botsáttattak, hiteles

tudósításokat írni, és a' Feleknek ki-adni tartoznak, a' melyek éppen azért, Relatoriáknak vagy-is tudósító Leveleknek neveztetnek, a' Contractusokról, és Testamentumokról pedig bizonyoságtévő Leveleket a' megegyező Feleknek, vagy a' Testánsnak tartoznak adni.

Megjegyzés: Mind a' Relatoriák, mind a' Contractusok, és Testamentumok felett-való bizonyító irások' telyes hitelességekre megkívánatik, hogy a' Regiusok azokat magok hitek szerint-való kifejezéssel (*Fide mediante clausulával*) írják-meg, és adják-ki, ezt pediglen azért, hogy itten a' Regiusok bizonyságok, a' Bizonyságoknak pediglen a' T. 2. r. 27. tit. 9. §. és 28. tit. szerint külömben hitel nem adatatik, ha csak megnem hiteltetnek, vagy-is eskettetnek, 's ennél-fogva ezen fennebb-irt kifejezés, vagy clausula azon hit letétel helyett szolgál, melyet 'Sigmond Király' VI. Decret. 8. art. és Mátyás' VI. Decret. 75. art. szerint a' Regiusok a' Káptalan, vagy Convent előtt az onnan ki-botsátott Bizonyssággal együtt a' reájok bizott munkának igazságos végben-viteléről letenni köteleztetnek. Továbbá, hogy tulajdon kezek' alája-irások, és petséttyekkel megerősítsék, alája-irásokkal azért, hogy ha kétség alá hozattatnék, az illetén Levél, az alirásból a' kétség eltöröltethessék, petséttyekkel azért, mert a' T. 2. r. 13. t. szerint, a' Leveleknek

hitelessége a' petséttől annyira függ, hogy ennek hijánosságával a' Levél hiteles erő-nélkül valónak tartassék.

Az Executor Regiusokról.

45. *Kik mondattatnak Executor Regiusoknak, és milyeneknek kell lenni azoknak?*

Executor Regiusoknak mondattatnak azok, a' kik valamely törvényes határozásnak teljesítésben vételére megkivántató hatalommal bírnak, 's Hivataljoknál-fogva erre köteleztetnek-is, még pedig betsületek' elvesztése, és 200. forint büntetés alatt, a' T. 2. r. 21. t. és A. 4. r. 9. t. 1. art. szerént.

Az Executoroknak törvényeseknek kell lenni, mert az A. 4. r. 12. t. szerént, a' törvénytelen Executorok Articularis büntetésen marasztatnak.

46. *Az Executoroknak törvényességekre mik kívántatnak?*

Törvényességekre-nézve ezek kívántatnak-meg: 1. Hit letétel mellett felvett Hivataloknak hitelességek, a' mint e' megtetszik a' Regiusoknak felyebb eléadott Definitiojából. 2. Törvényes kibotsáttatások, az A. 4. r. 10. t. 1. articulussánál-fogva, mely által a' Kerületek' Tisztyei minden exmissio nélkül házaktól Executiókra ki-menni meghatalmaztatván, nyil-

ván az állittatik-meg, hogy tehát azok, a' kik nem Kerületek' Tisztjei, külömben ki-nem mehetnek, mind azért, mert ezen megállítása a' Törvénynek a' közönséges rendszabástól-való ki-vétel, mely a' közönséges rendszabást a' ki-nem vett esetekre-nézve megerősíti, 's mind azért, hogy ugyanazon art. végső határozása, mely-szerént a' Törvényes Executiótól a' két Cancelláriabeli Iró-deákokat ki-nem rekesztetni parantsolja azon kifejezése által, hogy a' kikre a' Sententiák, és Executionale mandatumok dirigáltatnak, az exmissiot-is megállittya, mert mandatumokkal törvényes exmissio nélkül nem procedálhatnak a' Regiusok, de megállittya ezt a' T. 2. r. 22. titulussa-is, az holott a' 2-dik §-phusban a' Regius maga felsőbb Birájának Személyében állani, mint annak küldöttje, mondattatik, mert ha, mint küldött úgy áll, úgy tehát küldetnie, vagyis kibotsáttatnia-is kellek, külömben felsőbb Birájának Személyét nem viselheti.

Megjegyzés: a' kibotsátás a' két Cancellariákon a' Királyi petsét Örzőktől irásban szokott adatni, ilyen formán: Egregiū N. N. Cancellariae Majoris Provincialis Transsilvanicae, vel I. Tabulae Regiae in Transsilvania Judiciariae Jurati Scribae et Notarii ad praesentem Inquisitionis, Evocationis, Certificationis, Admonitionis, vel Executionis actum fideliter peragen-

dum legitime exmittuntur. Claudiopoli die, mense, et anno per N. N. Cancellarium Provinciale, vagy Secretarium Gubernialem, vagy Tabulae Regiae Praesidem, vagy Magistrum Protonotarium, mely-is a' kérdő pontok, vagy Instructio' végire, avagy külön pappirosra-is szokott megirattatni. Vármegyéken, és alsóbb Jurisdictiokon a' Fő-Tisztek, Fő-Birák, Vice-Király-Birák, és Vice-Kapitányok, úgy nemkülömben a' Notariusok szoktak írásos exmissiót adni a' több törvényes lépéseknek megtételekre; a' mi pedig az Executiót illeti, minthogy rendes Executoroknak a' Vármegyéken a' Vice-Ispányokat, és Fő-Birákat nevezte-ki, a' Törvény, nevezetesen az A. 4. r. 10. t. ha magok Személyekben ki-nem mehetnek, magok helyet az Assessorok között ki-nevezni nékiek szabadságokban áll. 3. Ha törvényes Itélet mellett vitetendő az Executio, megkivántatik, hogy azon Itélet, melynek telyesítésbe vételére kibotsáttattak az Itélő-Széktől, törvényesen ki-légyen adva, mindazért, hogy tudhassák, mi légyen a' telyesítésben vétetendő tárgy, mindazért, hogy ha az ellenkező Fél valamely törvényes menedékkal élt vólna, annak segítsége mellett perének folytatásától el-ne zárattassék az idő előtt-való Executioval, a' mint ezt az A. 4. r. 14. t. 5. art. tisztán bizonyítja.

Ha pedig Contractus mellett megyen-ki az

Executio, a' Contractusnak kell jelen lenni, külömben mi, és miként légyen exequalandó, a' Regius nem fogja tudni; 4. Mind az Executiokban, mind az Oculata revisiókban, metalis reambulatiokban, és Statutiokban, szükséges, hogy elegendendő számú Vicinusok, és Commiteusok légyenek jelen, és ezeknek számok, nevek, és sorsok, az Executioról irandó bizony-ság-levélbe jövendőbéli bizonyságú irattassanak bé, 'Sigmond Király' VI. Decret. 9 art. a' Hárm-as Könyv' 2. r. 74. t. 10. §, és a' C. 4. r. 5. t. 3. art. sze-rént. A' Vármegyéken a' tökéletességre vitt Exe-cutioknak taxája 12. M. for. Mondám a' tökéle-tességre vitt Executionak, mert ha valamely tör-vényes menedékkal megakadályoztatik, egy 1. forintal kielégittetik a' Praxis szerént. —

5. Ha felsőbb Itélő Széktől költ Itéletnek tel-lyesítésére küldettetnek-ki az Executor Regiu-sok, akkor még ezen három Mandatumok-is szükségesek, u. m. *Certificatorium*, mellyel az ellenkező Fél, a' kivitetendő Executioról tudositatik. *Executionale*, mely által a' Re-giusoknak az Executionak véghez-vitele téte-tik kötelességekké az A. 4. r. 9. t. 1. art. és a. C. 4. r. 5. t. 2. art. szerént; ezenkívül *Con-vocatorium*, mellyel a' Vicinusok, és Commiteusok hivattatnak egybe, a' most irt Comp.titulusnak 3. ar. szerént. Ha pedig az Alsó Ité-lő Széktől költ az Itélet, akkor a' Vármegyé-

ken, és Magyar Vidékeken, a' Certificatorium helyett, Certificatoria Instructio kivántatik, melyel előre 8-ad vagy 15-öd napi Executio-ra certificáltatik az ellenkező Rész, és ezen Certificatoról hiteles Relatória adatik-által az Exponensnek, kinyittatás, és az Executoroknak vissza-adás végett. Az *Executionale*, ha rendes Executorok mennek, nem szükséges, ha pedig magok helyet másokat substituálnak, ezen Substitutioról költ Irás által kipótóltatik.

A' Convocatorium helyet, a' Fő Tiszt, vagy Herületbéli első Tisztnek petséttye szolgál; —

A' Székellyeknél az Executio-ra való hirtétel, Fő, vagy Vice Király Biró' petséttye mellett tétetik-meg, az *Executionale Mandatumot* pedig az *exmissio* kipótollya, valamint szintén a' Városokon-is. 6. A' Szász Földön a' végre, hogy a' nemzet' kebelén kívül való *Procedens Regiusok*, a' nemzet' Jussainak sérelmére valamit ne tégyenek, egy bites Pólgárt tartoznak magok-mellé venni, a' ki az egész törvényes Lépés' megtételébe jelen legyen, de egyébiránt semmibe sem avatkozhatik, és azért *mutus Regiusnak* neveztetik, javasollya ezt a' *Comp. 4. r. 5. t. 1. Articulusa.*

47. A' Törvényes vagy-is peres dólgo-kban kik lehetnek törvényes executorok?

A' Törvényes dólgo-kban törvényes Executorok, akár *Deliberatum*, akár *Contractus* mel-

lett lehetnek e' következendők, és pediglen
a) Kaptalan, és Conventbéli személyek az Apr.
 4. r. 18. tit. szerént, és T. 2. r. 21, és 22. tit.
 szerént. *b)* A' Gubernialis és Tabularis Can-
 cellisták az Apr. 4. r. 10, és Comp. 4. r. 5. t.
 szerént. *c)* A' Magyar Vármegyéken rendsze-
 rént való Executor Erdélyben a' Vice Ispány,
 Bizonságtévő Regiussa pedig a' Fő Biró, a'
 Partiumban a' Vice Ispány egy Fő Szólga-Bi-
 róval, az Apr. 4. r. 10. t. 1. art. szerént, és
 azért a' Vice Ispány az Executiót viszi véghez,
 a' Fő Szólga-Biró pedig mint bizonyosság-tévő
 Regius, az Executorról Relatoriat ír. *d)* A' Ma-
 gyar Vidékeken a' Vice Kapitány a' Processu-
 alis Szólga-Biróval a' Rendes Executorok. Mind
 ezek mind az előbbeni pont alatt irtak azon
 Varmegye', vagy Vidék' Assessorai között, ha
 hivatalyokbéli foglalatosságok miatt meggá-
 tóltatnának, a' kit tetszik, kinevezhetnek. *e)*
 A' Székellyeknél a' nagyobb tárgyú Execu-
 tiókra a' V. Király-Birák, a' kisebb tárgyua-
 ra pedig két Assessorok szoktak kimenni. *f)*
 A' Szász Székekben, vagy Vidékekben, a' Szék'
 vagy Vidék' Birája előtte ellátott Perekben ma-
 ga, vagy Judicialis Secretariussa-is a' Ma-
 gistratus előtt ellátott Perekben pedig az Ité-
 letben kinevezett Senatorok, ha továbbá az Ár-
 vák' Birái, vagy osztoztató Birák előtt láttatott-
 el az Ügy, úgy ezen Itélő Székeknek tagjai a'

Törvényes Executorok. g) Kolo'svárt a' kissebb, és 100 forinton álló-álló Summákra nézve két Vice Szólga-Biró, vagy egy Vice Sz. Biró egy Centum Paterrel, a' 100 forintott érő, vagy azon fellyül való Summákra nézve pedig a' Tanáts' Itéletében kinevezendő két Senator, a' melléjek rendelt Notariussal, vagy Protocollistával, avagy Archivariussal: A' kissebb Mező Városokban pedig a' Fő Biró a' Notariussal, és egy vagy más Senatorral szoktak Executiora kimenni.

48. *Mi büntetése vagyon annak, a' ki az Executorokat munkálkodásokban megakadályoztattya?*

A' Törvényes Executorokat háborgatók ellen külömbféle büntetések szabtak Hazánk' Törvényei; mert a) Mátyás 6. Decr. 67. ar. és Ullászló 2. Decr. 9. ar. úgy a' T. 1. r. 14. t. 16. §-phussában hitetlenség' bűne büntetésével büntetendőknék álltatnak mind azok, a' kik Fő, vagy V. Ispányt, valamely Kaptalan, vagy Conventbeli Tanúbizonysággal Executio tételében háborgatnák, avagy még megis ölnék: A' mely büntetés 1723-ba Magyar Országön hozott 10-dik art. által nagyobb hatalmaság' büntetésére által-változtatott, és így tehát ma Fő váltsággal büntettetnek. b) Erdélyben az Executioban foglalatoskodó Regiusnak megölése, ha szintén annak maradékival megbé-

kélne-is, Fő vesztéssel büntettetni rendeltetik. az A. 3. r. 44. t. CC. 3. r. 14. t. 4. art. szerint. c) A' ki a' halálra Sententiázott gonosztévőnek Executioját erőhatalommal megakadályoztattya, azon helységben, a' melyben a' hatalmasságot követi, található Jovait örök betsü árron, kiválthatólag elveszti Apr. 3. r. 47. t. 7. ar. szerint. d) A' missile vagy más Törvénytelen Fejedelmi parantsolattal megakadályoztató 200. art. büntetéssel, az azokat kérő, és kieszközölő Cancellisták, ha tudva cselekednék, Jovaik, és hivatalok elvesztésével büntettetni határozatnak, a' Comp. 4. r. 4. t. 2. ar. szerint. —

49. *A' Törvényes Itéletnek ereje meddig tart, 's ha elveszett, miként állittatik helyre?*

Mivel a' Törvényes Itéleteknek erejek kiadások napjától fogva tsak esztendeig tart, önként foly, hogy esztendő múlva ujjabb erősítés-nélkül az illetén Itélettel Executiot tenni nem lehet, szükség tehát azt elébb megerősíteni, vagy-is feleleveníteni, és úgy menni velle Executiora; ezen megerősítés azon Birótól, a' ki előtt a' Per elláttatott, eszközöltethetik, még pedig Itélet formában, úgy t. i. hogy a' Deliberatumot kivett személy annak allyára megerősítése kérésének felírása mellett a' megerősítendő Deliberatumot a' Törvényes Szék-re bé-adja, és ez Itéletet hoz, mely szerint a'

kivánt megerősítést megadja, kieszközöltethetik pedig ez az Itélet' kimondásától-fogva 32 Esztendőök lefolyása alatt akár mikor, mert a' T. 1. r. 78. t. szerént, a' Perek, és következőleg az azokban hozott Itéletek-is 32. Esztendőök bételésével praescribáltatnak. A' fennebb említett rendszerént való Executiokon kívül hamások rendeltetnének, u. m. Cancellisták, vagy Assessorok, az Exponensnek szabadtságában áll, a' kiket akar, kikérni, és a' Biró-is köteles azokat kibotsátani a' Comp. 4. r. 5. t. 2. ar. szerént.

XI. FŐ CZIKKELY.

A' Tanú bizonyságokról.

50. *Tanúnak, vagy Bizonyáságnak kit mondunk?*

Bizonyáságnak mondgyuk azon személyt, a' ki Törvény szerént alkalmas arra, hogy Törvényes Biró előtt az egyenetlenség' alá hozott tárgynak valósága felett Tanúbizonyáságot tégyen, a' mint ez megtetszik a' Trip. bevezetésébéli 13. titulussa 6. §-ból és a' T. 2. r. 27. t. 1. §-phussából.

51. *Mik kivántatnak arra, hogy a' Tanú a' bizonyság-tételre elégséges legyen. a' valamás tételnek állapottyára, idejekorára, a' vallástétel' módgyára, a' Tanú sorsára, és*

meghiteletetésére nézve? és sorsokra nézve kik nem lehetnek hiteles Tanúk?

Hogy Törvény szerint elégséges legyen a' felirt czélra a' Tanú, vagy Bizonyság, a' következő tulajdonságokkal kell bírnia, a' most irt T. 2. r. 27, t. 2. §. fogva t. i. 1. Hogy tellyes szabadtsággal valljon, az az, a' vallástételre, se ketsegtető, se ijesztő eszközökkel ne szorittassék, megkivántatik ez azért, mert az ilyen vallomások' bévételének czéllya a' valóságnak kitanulása, már pedig, mihelyt kénszerítő szer hozzá járult a' vallomás tételhez, méltó gyanúja lehet a' Birónak az iránt, hogy valyon vallomását igazán-é, vagy ellenkezőleg tette-meg a' Tanú? 's ennélfogva a' Dolog' valóságáról hiyeten vallomás által a' Biró meg nem győzethetik. 2. Hogy olyan időkorbeli legyen, melyben a' kérdés alatt forgó dolognak történetéről tökéletesen emlékezhessék, ezen időkort mű a' 10. Esztendőre határozzuk, azért, mert Verbötzi Trip. most irt titulussában említést téssen 10. és 20. Esztendőkről, már az Egyházi Törvények szerint a' Házassági Dólgokban vallóknak ideje 20 Esztendőre határozatik, tehát 10. Esztendő értetődik a' pölgári perekben kikérdeztetendő Vallókra-nézve, annyival-is inkább, hogy Kálmán Király' 1. Decr. 56. cikkelye szerint az ezen időn álló való gyermekek, köz büntetésre alkamatlanok-

nak tartattatván, a' hit letétel mellett való vallomásoknak tételekre-is azoknak méltán tartattathatnak. 3. Hogy a' megkivántató Törvényes módon tegyék meg vallomásokat, az az, mint-hogy ennek czéllya a' Birónak a' Dólog' való-ságáról való meggyőződése, szükséges, hogy a' Tanú, maga tulajdon látása, hallása, és tapasztalásából vett tudása szerént, környűlállásoson, valljon, és vallomásának elegendő okát-is adgya, mert a' megkivántató Birói meggyőződésre elégtelen lészen a' vallomás, és éppen azért a' megirt Tr. 2. r. 27. tit. 5. §-ban nyilván megállittatik, hogy a' csupa hallomáson épült vallomásnak hitel ne adattassék, külömben, hanem ha, a) Azt a' mit vall, magának a' bévádóltatott Bünősnek tulajdon szájából hallotta volna, vagy b) A' Birtokról lévén szó, azt a' Hellység' Öregeitől, és Szüleitől vett hallomásából vallani állittya. 4. A' Tanúnak sorsa, az az, hogy olyan sorsú légyen, mely miatt hozzá semmi gyanú ne férhessen, mert egyfelől a' megirt Tripart. Törvény 6. §. és a' Compulsorium Mandatum, mely mellett a' Tanúk idéztetni szoktak, nyilván megkivánnják azt, hogy betsületes, jó hírű, nevű, és sorsú emberek légyenek a' Bizonyságok, másfelől pedig, ha gyanúsok lésznek a' fennebb többször eléhozott czéllyoknak meg nem felelhetnek.

Azért Törvényes vallóknak nem tartattathat-

nak a' következendők. a) A' kik bizonyos Személyeket perrel nem fáraszthatnak: milyenek a' gyermekek Szüleikre nézve, fiui szeretetek, és tiszteletek miatt, a' Tutorság alatt lévő árva Tutora ellen, mert ez Attya helyet vagyon, a' T. 1. r. 124. tit. szerént; a' Paraszt ember Nemes ember ellen a' T. 2. r. 27. tit. 7, és 8 §. szerént, azért-is mert könnyen megvesztegettetetik, és másodszor méltatlan dolognak tartatik, hogy a' Nemes Ember, mint felsőbb, a' Paraszt Embernek, mint alatta valójának vallomással mellett megítéltessék. b) Az alacsony, és megvetett Sorsuak, millyenek a' hoherok, azoknak Szólgái, a' Testekkel kereskedő szemtelen Fejérnépek, a' Szólgák, és Szólgálók Gazdájok mellett, míg azoknak Szólgálattyokban vagynak; Szent István 2. Decr. 19 cikkelye, és a' T. 2. r. 27, és 33. t. szerént, mert ha szólgálattyokból kikölteek, semmi sem áll ellenekre, vagy azért-is, hogy a' megvesztegettetések veszedelme elmúlt, sőt a' büntető perekben, ha a' dolog' valósága másként ki-nem tudódhatik, szólgálattyok' idejek alatt-is beszokott vétetni vallomások. 5. A' hit letétel, vagy-is esküvés a' T. 2. r. 27. t. 9. §. 's 28. t. szerént, tétetik pediglen ez arról, hogy a' Tanú félretévén minden szeretetet, gyűlölséget, féltelmet, kedvezést, jutalmat, vagy akármely más

tekintetet, csak azt fogja vallani, a' mit tud, és a' mint tudgya, úgy hogy az igazságot elnem titkólja, és az igazságtalanságot pártfogolni nem fogja, — Szükséges pedig ez azért, hogy mivel az esküvés az Istennek bizonyságul hívása és az Igaznak ki-nem mondása' esetében büntetőnek-való kérése, mind a' Biró, mind a' Felek meggyőződve légyenek arról, hogy a' Tanú' ily kötele mellett igazat kívánt vallani, és vallott-is, mert az ép észszel bírók között senki-is maga lelki-idvességét akkor kívált, midőn a' Szent-Irás a' Hazugok, és hamis Esküvők megbüntetések példáival tele legyen, nem veszedelmeztetheti.

52. *Hányféle az Esküvés módjára-nézve?*

A' mi már az Esküvést illeti, ez módjára-nézve: a) Vagy Simplex, vagy átkozódó, és megint mind a' kettő vagy *Szóbéli*, vagy *testi*, — a' *Simplex* az, a' mely minden átoknak hozzátétele-nélkül tétetik-meg. — *Az átkozódó* pedig az, a' melyhez átkok-is vagynak ragasztva, a' mint ezt lehet látni a' Magyar Országí Törvények' Testében, Lajos Király' Decretuma végén a' Birák' esküvése formájából, és a' mellett a' T. 3. r. 36. tit. foglalt Zsidók' esküvése formájából. — *A' Testi* az, a' mely vagy fel-emelt, vagy a' Szent Keresztre, vagy Evangeliumra letett kézzel tétetik-meg. — *A' Szóbéli* az, a' mely a' kéznek ezen alkalmaztatása-nélkül

tsupa szóval adatik-elő. — A' Testi és átközódóval eskettetnek az alávaló, a' Simplex, és Szóbélivel pedig az előbbkelő Személyek.

53. *Czéljára, 's Tárgyaira-nézve hányféle?*
Még kétféle, *bizonyító*, és *igérő* bizonyító akkor, mikor jelenlévő, vagy elmúlt dolog felett tétetik. Igérő akkor, mikor jövődöbéli dologról tétetődik, lásd ennek példáit a' T. 2. r. 30. t. 6. §.

Törvénybéli, és törvényen kívül-való — Az *első* az, a' mely a' Biró előtt eléfordult tárgy felett, annak Itéleténél-fogva tétetődik-le, melynek példáit láthatni a' T. 2. r. 52. és több következő titulussaiban. — A' *második* az, mely a' Törvény' úttján kívül-való dolgokban tétetődik, ilyen a' Fejedelmi hivségről, az A. 2. r. 2. t. és az 1791-béli 1. art. szerint, ilyen a' Hivatalokra felvett Személyeknek esküvések-is.

54. *A' Törvénybéli esküvés hányféle?*

A' Törvénybéli megintháromféle, vagy *Pert végző*, vagy *kinyilatkoztató*, vagy *megbetsülő*. — Az *első* az, mely a' Peres Felek között egyiknek ítéletesen kötelességévé tétetik, azért hogy vagy az eléhozott nem telyes hébizonyítást, mely fél bizonyításnál többet nyom, ki-pótolja, ez a' Felperesnek szokott kötelességévé tétetni, és azért Suppletorium Juramentumnak, vagy-is ki-pótló hit letételnek, azon eset-

be pedig, mikor a' Felperes' bÉbizonyítása félig sem bizonyít, az Alperesnek ajánltatik, 's azért Purgatorium Juramentumnak, vagy-is kitisztító hit letételnek mondattatik azért, hogy az-által az Alperes a' Felperes' keresetétől magát mentessé teszi, lásd ezekről a' T. 1. r. 37. tit. 12, 13, 14, §. 85. tit. 9. §. 2. r. 32. tit. 1, 2, 5. §. 3. r. 17. tit. — *A' második*, vagyis kinyilatkoztató az, a' mely valamely eltitkolt Jóknak, vagy Személyeknek fel-fedezésekre parancsoltatik letéetni, mint p. o. C. 4. r. 11. tit. 2. art. szerént, az Özvegyeknek, Férjek' Leveleinek előadására határozott hit letétel. Az *harmadik* az, a' mely a' Felperesnek a' per alatt lévő Jók' árának meghatározása végett határoztatik, mikor ezt a' Jóknak elveszése miatt betsű-szerént meghatározni nem lehet a' T. 2. r. 61. t. 1. §. szerént.

55. *Ezen tulajdonságokat megfontolva, mi tsoda kútfőkből tétethetik kifogás a' Tanuk ellen?*

Ezekből általláthatni, hogy a' Tanubizonyosságok ellen több kútfőkből törvényes kifogások tétethetnek, nevezetesen pedig *előbb*-ször azért, hogy természeteknél-fogva elégtelenek légyenek a' bizonyágtételre, ilyenek: a) Az Esztelenek, és dühösködők, a' T. 1. r. 55. t. szerént. b) A' Törvényes időt el-nem ért Személyek, milyenek mind azok, a' kik a' 16

esztendőt még elnem érték, vagy a' vallomás' Tárgya Törvényes idejeket megelőzte, a' mint mindezek a' T. 2. r. 27. titulussának, az 1. r. 55. 111, és 126. titulusokkal-való öszvevetéséből nyilván vagynak. — c) Az igen elgyengült Öregek' emlékező tehetségeknak fogyatkozása, és elméjeknek gyengesége miatt.

Megjegyzés: a' T. 1. r. 39. tit. 4. §phussában az határoztatik, hogy az 60 esztendőn fellyül-való dologról tett vallomás bévehető nem lehet, ezt úgy kell érteni, hogy a' 60. esztendőn fellyül-való dologról tett vallomás csak akkor bé nem vehető, ha a' Tanú a' dolog' történetekor, vagy a' világon nem vólt, vagy pedig olyan időkori vólt, melyben akkor bizonytságot nem tehetett vólna, mert ha olyan Óreg, hogy abban az esztendőben, mikor a' dolog történt, törvényes bizonytságot tehetett, vénségiben-is azt megteheti, csak hogy ép elmével biró légyen. 2. Alkatott Törvények által a' Tanubizonytságot tételtől ki-rekesztetnek a' következendők. — a) Az Egyházi Törvények által a' Catholicus Papok, a' halálos köz-kereset alá tartozó dólgoakra-nézve. (C. 14. t. de verb. significat.) b) Hazánk' Törvényei által, a' kik betsületek' elvesztésivel megbüntettettek a' T. 2. r. 30. t. 137. §. szerént, nevezet-szerént pedig a' Nős-paráznaságról, hiteszegegségről, gyilkosságról, és tolvajságról, 's más ezek-

hez hasonló czégéres vétkekről vádóltatott, és törvényes büntetésre megítéltetett Személyek a' büntetés' ideje alatt. — Továbbá azok-is, a' kik különös szeretet, tisztelet, vagy alattvalóság' kötelességével másokhoz vagynak köttetve, milyenek a' gyermekek Szüleikhez, az Árvák Tutoraikhoz, és a' Parasztok Nemesseikhez a' T. 1. r. 52. 124. és 2. r. 27. úgy az A. 3. r. 48. t. és a' Tab. Instr. 76. §. szerént; ennélfogva tehát a' gyermekek Szüleik, az Árvák Tutoraik mellett, vagy ellen bizonytságot nem tehetnek; úgy szintén a' Parasztok, a' Nemes Emberek ellen, ha elegendő Nemes Személy bizonytságot taláztatnak; mert a' különböző esetben ezeknek-is bizonytságot bévehető. — 3. A' Gyanusok, milyenek a) A' Vérszerént-való Atyafiak, és pediglen az egyenes Lineában való akármely távúl lévők-is légyenek, a' melles ágazatbéliek pedig a' Pólgári perekben a' második, a' büntető perekben pedig a' negyedik ízig a' Tab. Instr. 60. §. hasonlatossága szerént. b) Azok, a' kik a' per alatt lévő tárgyakban akármely módon-is részesek a' Tab. Instr. 66. és 68. §. szerént. — c) Az akármely módon megvesztegetett Személyek a' T. 2. r. 27. tit. 4. 6, 7, §. szerént. d) A' Birák azon tárgyakban melyekben biráskodniok kell, a' T. bévezetése 10 t. 4. §. szerént, és 2. r. 22. t. szerént. e) A' perlekedő Felek tulajdon pere-

ikben, mert a' szeretet önnön magán kezdődik.
f) Valamelyik peres Félnek halálos ellenségei, mert ezek az ellenségeskedésből folyó boszszu-állás' kívánása miatt igazat mondani nem tartattanak a' T. 2. r. 28. t. szerént.

56. *Arra, hogy a' Bizonyságok vallomásra Regiusok előtt megjelenni köteleztessenek mi kívántatik, 's mi a' büntetése az engedetleneknek?*

Azok-is, a' kik minden kifogáson-kivülvalók, bizonyágtételre Regiusok eleibe megjelenni, tsak felsőbb hatalommal köteleztetnek azért, mert hasonló avagy felsőbb állapotbéli Pólgártársát tulajdon hatalmánál-fogva bizonyágtételre a' Regius nem szoríthatja, 's azért, ha felsőbb hatalom nem járúlna, sokan taláthatnának olyanok, a' kik egy, vagy más tekintetből bizonyágtételre elé nem állának, azért az erre kötelező módok a' következők, u. m. *a)* A' Fejedelmi öszvehívó parancsolat (*Compulsorium mandatum*) melyel minden renden lévő Hazafiak akár büntető, akár Egyházi, akár Pólgári tárgyak-felett-való bizonyágtételre szoríthatók az A. 4. r. 10. t. 1. art. szerént.

A' Catholicus Papok mindazonáltal hitszerént-való bizonyágtételre az Egyházi, és Pólgári perekben csak Püspöki *Compulsorium* mellett szoríthatóknak Privilegiumoknál-fogva. *b)* A'



Házasság feletti perekben a' Catholicusok Püspöki, vagy más Előljárónak parancsolattya mellett, ha pedig más Religiobéliek Fejedelmi, vagy a' Jurisdictionobéli Előljáró Tisztek' petsétyei mellett szorittathatnak vallomás tételre. c) A' Fő Tisztek' petsétyei mellett, annak kormányja alatt lévő Vármegye, vagy Vidék-béli alattavalók; a' Fő Biráknak petsétye mellett, az Ők Kerületekben lévő alattokvalók köteleztetnek a' vallástételre. d) A' Székelyeknél a' Fő, és Vice-Király-Birá' petsétyeikkel. — A' Szászoknál a' Biró' parancsolattyaival, a' Magyar, és Székely Városokon a' Fő-Birá'k, és Hadnagyok' petsétyeik mellett állittathatnak elé a' kezek alattvaló Tanuk. A' kik ha nem engedelmeskednének, a' Regiusoknak arról adandó vissza-írások mellett a' petsét' megvetése' büntetésin marasztatnak, mely a' petséteknek külömbisége szerint külömböző. a) A' Fejedelmi parancsolatra-nézve 64. for. b) A' Fő-Is-pányi petsétre-nézve 24. for. c) A' Fő-Birákra nézve 12. for. d) A' Fő-Király-Birákra-nézve 12. for. — e) A' Vice-Király-Birákéra-nézve 6. for. f) A' Városi Fő-Birá'k, és Hadnagyokéra nézve 6. for.

57. *Kik nem kényszeríthetnek bizonyság tételre felsőbb parancsolattal-is?*

A' bizonyság-tételre illetén szorító petsétek mellett sem köteleztethetnek a' következendő

Személyek. a) Az Atyák, Anyák, Gyermek, Nagy-Atyák, Nagy-Anyák, Unokák, Sógorok, Testvérek, Férjek, Feleségek, Ipák, és Napák, úgy szintén a' Vök, egymás ellen a' Szászok Statutum első Könyve' 6. t. 6 §. azon megállítása szerint: hogy mivel ezek akarva hit letételre nem bocsátatnak, tehát nem akarva nem kényszeríthetnek. b) Maga ellen senki sem kényszeríthetik, minthogy magához kiki közelebb vagyon. c) A' meghitelt Orvasok, és seb Orvasok magános Személynek kérésére titkos és a' Szenvedőnek betsülete' kissebbitésére szolgáló nyavallyákat kinyilatkoztatni nem tartoznak, az Orvos és Szenvedők között fenn - álló kötésnél fogva. d) A' gyóntató Papok gyónásban hallott tetteknek kijelentésére, a' gyónás Szentségével őszveköttetett halgatás miatt, sőt ha a' tárgy halálos büntetést húz maga után, a' gyónáson kívül hallott dőlgookról való vallomásra sem erőltethetnek, a' mint már ezt fennebb-is megmondottuk. e) A' Procuratorok, és Plenipotentiarisok ő réájok bizott dőlgookban Principalisok ellen rész-szerént esküvéseknél-fogva, rész-szerént pedig a' közben-jövő egyezéseknél-fogva, mellyet által-hágni nem lehet, vallani nem erőltethetnek, a' mint ez a' Szászok' Statutum 1. Könyve 6. t. e' szavaiból: a' Patronusok az az, a' Procuratorok azon perben, mellyet őltalmaztak, bizonytságot ne tegyenek, nyil-

ván vagyon. *f)* A' Pernek ellátásában hivatalyoknál-fogva jelen vólt Személlyek a' voksolások kinyilatkoztatására nem erőltethetnek azért, mert külömben az Itélő Birák ez által a' peres Felek gyűlölségének kitétetnének, vagy pedig az igazságnak megvesztegetésére ingereltetnének, a' R. Tabul. Instr. 12. §. szerént.

58. *A' közönséges Esküvés' formája szerént való hit letételtől kik vétetnek-ki?*

A' közönséges hit letétel formájától kivétetnek a' következők — *a)* A' T. 2. r. 40. t. szerént a' R. Catholicus Papi Fő Előljárók, a' bevett szokás szerént pedig a' több Catholicus Papok-is, a' kik csak papi hitekre, vagy-is Lelkiesméretek' tisztaságára Esküsznek-meg. *b)* A' viselő Aszszonyok kezeket méhekre tévén, méhek gyümölsére esküsznek-meg a' bevett szokás szerént. *c)* A' Protestánsok Religiojok' Principiumaihoz alkalmaztatott formán hiteltetnek-meg. *d)* A' Zsidók a' T. 3. r. 36. t. magok vallásokhoz alkalmaztatott hűtelés' formája szerént eskettetnek.

XII. F Ö C Z I K K E L Y.

Az Attyai Hatalomról.

59. *Mit mondunk Atyai hatalomnak, és hányféle?*

Atyai hatalomnak mondjuk a' Szüléknek azon hatalmokat, melyel gyermekeiknek ezen

hatalom alól való felszabadulásokig, személyekre, Javaikra, és Jussaikra-nézve bírnak, a' T. 1. r. 51. t. 1. §. ezen szavai szerént.

Notandum, quod omnes Filii, et Filiae Parentum legitimaе aetati, et illegitimaе non emancipati, hoc est, a patria servitute non libertati infra tempus emancipationis, seu liberationis in patria potestate consistant, az az: megjegyzésre méltó dolog, hogy minden Fiak, és Leányok, törvényes, és törvénytelen ideűek, a' kik emancipálva, az az, az Atyai szolgáltság alól felszabaditva nintsenek, az emancipatio' ideje alatt az Atyai hatalom alatt vagynak.

Az Atyai hatalom háromféle. Természetes, pólgári, és elegyes, a' Természetes az, a' mely a' nemzés' tettén, és a' felnevelés' szabadtságán, 's kötelességén fundáltatik a' T. 1. r. 51. t. megirt szavai szerént. A' pólgári az, a' mely a' Szüléket, és gyermekeket egyaránt illető Jónak gondviselése és kormányozása szabadtságában áll, a' T. 1. r. 115. t. 4. §. ama szavai szerént. *Quod si pupillorum mater separata patrimonium ipsam solam, et non maritum concernentia habuerit, mortuo marito, si etiam ad secundas nuptias se transtulerit, a' tutela Filiorum vel Filiarum in ea parte excludi, mater non debet, ex quo Successio Bonorum sit Causa Tutelarum, et ipsa censeatur esse, quae de-*

beat Filios et Filias in hujusmodi Bonis suis Successores post se relinquere, et haeredes, az az, hogy ha az Árvák' Annyának maga tulajdon Ösi Jóságai vagynak, melyek Férjét nem illetik, ha Férjének halálával másodszori házasságra lépne-is, gyermekeinek tutorságától e' részben kinem rekesztethetik, — mert a' Jóknak örökösödése oka a' Tutorságnak, és ő néki kel lenni annak, a' ki az illetén Jóságokban Fiait, és Leányait maga után Örökösöknek hagyja, a' T. I. r. 116. t. bévezető §-nak ama szavai szerént: *Sciendum est, quod quia onus tutelae eo ordine defertur, et notatur, quo Bonorum Successio:* az az, meg kell jegyeznünk, hogy a' 'Tutorság' terhe azon rendel szálittatik, melyel a' Successio: ezen Törvények' szavaikból t. i. világos az, hogy a' Successioval együtt, a' gyermekeknek gondviselése jár, méltán tehát állithattyuk azt, hogy a' pólgári Atyai hatalom a' közös Jóknak gondviselése szabadságában fundáltatik, mert egyfelől a' Jók a' gyermekek' fen-tartásokra szolgáló Eszközök, másfelől pedig a' Jóknak tulajdonosságát azoknak kormányától megfosztani nem lehet, így tehát midőn a' Szülék természet törvényénél fogva gyermekeiknek nevelésére köteleztetnek, 's erre nézve azok ezeknek természetes hatalmakban vagynak, önként foly, hogy a' Jókra nézve-is a' tulajdonos Szüleiknek ha-

talmokban kell lenniük. — Az *elegyes* a' természetes Atyai, és tutori hatalomból áll a' T. I. r. 113. t. bévezetés, és 1. §. szerént, melyben az Atyának halálával a' fenn maradt Anyának adatik-által a' Tutori hivatal gyermekeire nézve, mind addig mig Ura' nevit viselve, annak Jóságában megmarad, 's viszont az Aszszony halálával a' Férjének tutorsága alatt hagyattatnak a' gyermekek mind addig, mig másodszor megházasodna, ha mindjart nemtelen lenne-is, azért, mert főbbnek tartatik a' Személynek gondviselése, a' Jók' gondviselésénél. Melyekből általláthatni, hogy a' természetes atyai hatalom az illetén Apák, és Anyák mellett meglévén, a' megirt esetekben a' tutori kötelesség-is reájok háromlik, 's annálfogva a' Jók'nak gondviselése-is, az honnan méltán állithatjuk azt, hogy az *elegyes* Atyai hatalom, a' természetes Atyai, és tutori hatalomból áll.

60. *A' Természetes atyai hatalomnak mik a' következései?*

A' Szülőknek főbb kötelességek a' természet' törvényénél-fogva, gyermekeiknek ilendő felnevelések, ezen kötelességet nem teljesithetik másként, hanem ha a' jó nevelést hátráltató akadályok eltávoztatnak, és a' nevelést elő-mozdító eszközök felvételnek, az honnan önként következik, hogy a' Szüléknek teljes szabadságok és hatalmok vagyon gyerme-

keiket mind azoktól eltiltani, melyek a' jó neveléssel ellenkeznek, és mind azokra szorítani, melyek a' jó nevelést tökéletessé teszik 's innen: a) Szóval, sőt mérséklet veréssel-is gyermekeiket megdorgálhatták, a' mi több, ha gonosz tetteiknek nagysága úgy hozná magával, arestálhatták, vagy katonának adhatták, a' T. 1. r. 51. tit. 5. §. szerint. b) Akarattyankívül elvett gyermekét az Atya törvényesen vissza-kérheti, és veheti a' T. 1. r. 51. tit. 7. §. szerint. c) Ha a' szükség úgy kívánja az Atya, maga helyet Fiát zálogba hagyhatta. d) Az házasságtól, ha az káros, vagy gyalázatos volna, el-tilthatta; de a' véghezvitt házasságot elnem ronthatta a' T. 1. r. 51. t. 4. §. szerint, 's ezek a' természetes Atyai hatalomnak következései.

61. *Mitsoda esetekben enyészik-el, vagy függesztetik-fel a' természetes atyai hatalom?*

A' természetes Atyai hatalom elenyészik; a) Az halál által, mert a' holtak az eleveneken semmi hatalmot nem gyakorólhatnak, anánlfogva, ha vagy az Apa, vagy a' Fiu megholt az Atyai hatalom megszűnt. b) A' pölgári halál által, ha t. i. valaki Számkivetésbe, vagy örökös rabságra küldtetik, avagy a' világi múlandó Jókról lemondva, Szerzetesi életre adgya magát a' T. 1. r. 56. tit. szerint. c) Ha a' felnevelés' kötelessége megszűnt, mint

hogy az oknak megszűnésével az okoztatottnak is megkell szünni, 's azért ha a' Fiu tökéletes időkort ért, 's óly' szolgálatra állott, mely a' természetes Atyai hatalom következeivel öszve nem férkezhetik, az Atyai hatalom megszűnik, úgy mindazonáltal, hogy az Apának hibázó ilyen Fiának megdorgálására szabadsága fenn marad. Felfüggesztetik az Atyai hatalom e'következendő esetekben. a) Ha az Atya, nagyobb hatalmasság' büniért megpereltetik, és megítéltetve, rabságra tétetik. b) Ha ellenség kezébe esik, 's ha c) A' Vér árulásért szolgálásra vettetik, mert mind ezen esetekben az ilyen Apa, szabadságától meglévén fosztva, mást maga hatalma alatt nem tarthat a' T. 1. r. 50 t. bizonyítása szerint.

62. *Melleyek a' Pólgári hatalomnak következei?*

A' Pólgári Atyai hatalomnak következei e'következendők: hogy a) Az Atyai, Anyai Ős-Jószágokról Fiaknak akarattyok ellen-is belsőképpen, az az, a' Jószág' hasznairól, rendeléseket tehetnek. b) Túlajdon Szerzeményeikről, de sőt ha utolsó szükség kénszeritné, életének, vagy szabadságának megváltására Ősi Jószágokról-is, az osztatlan gyermekeknek jutandó részeket-is óda tudva, örökösön elidegenítő rendeléseket tehetnek a' Trip. 1. r. 51. t. 4, és 6, 59. t. 6, 7, 8, és 60. t. 3. §.

szerént. c) Szerzemény jovaikat életekben örökösön elidegenithetik, azokra-nézve fen-álló teljes szabadságoknál-fogva, a' T. 1. r. 57. t. szerént. d) Neveletlen gyermekeiknek tutorokat, vagy ha már a' törvényes időkort elérték, Curatorokat, Testamentumnál-fogva rendelhetnek a' T. 1. r. 114. és 124. t. szerént. e) Gyermekeiket az Apai; és Anyai Jóságoknak elidegenítésektől, ha törvényes időkorbéliek-is, eltilthatták, ha pedig valamely elidegenítő kötésekkel tettek volna, hírek, és akarattyokon-kívül, azokat elronthatták a' T. 1. r. 51. t. 4. §. f) A' törvényes időkort elnem ért gyermekeket magok szerzemény Javaiknak elidegenítésektől-is eltilthatták a' T. 1. r. 126. t. szerént, mivel ezek semmi Törvénybe megálható vallomást nem tehetnek.

63. *Az Anyák birnak-é Atyai hatalommal?*

Atyai hatalommal az Anyák-is birnak, birnak *természetes Atyai hatalommal* azért; mert ennek fundamentuma a' nemzés, és nevelés; már pedig ezek az Anyáknak éppen olyan tulajdónaik, valamint az Atyáknak. Birnak polgári Atyai hatalommal tulajdon Javaikra nézve azért, mert ez az Atyák, és gyermekek között költsönös örökösödésű Jónak kormányában fundáltatik, a' mint láthatni a' T. 1. r. 113. t. fennebb eléhozott szavaiból. Ha tehát a' fenn maradott Anyának maga tulajdon Jo-

vai vagynak, azokra-nézve Atyai hatalmától senki ki-nem rekesztheti. Bírnak *elegyes Atyai* hatalommal azért, mert ez a természetes Atyai hatalmon-is, mely az Anyáknak-is tulajdona, és Tutori kötelességen, melyet a' T. 1. r. 113, és 116. tt. az Anyáknak éppen, úgy mint az Apáknak tulajdonává téssen, fundáltatik.

64. *Az Özvegy Férj, Felesége' Jovaira, és viszont az Özvegy Feleség, Férje' Jovaira-nézve, Pólgári Atyai hatalommal bírnak-e? 's az ilyen Jóságokra-nézve Tutorokat adhatnak-e gyermekeiknek?*

Az Özvegy Férj Feleséginek Jovaira-nézve, 's viszont az Özvegy Aszszony Férjének Jóságaira-nézve a' T. 1. r. 116. t. szerént, csak Tutori hatalommal bírnak, melyhez hozzá-tévén a' természetes Atyai hatalmot, nem több, hanem *elegyes Atyai* hatalmot tulajdonit, a' honnan általláthatni, hogy az illetén Atya, vagy Anya meghalálozott házastársa' Jovaira-nézve Pólgári Atyai hatalommal nem bírhat.

Azonban, minthogy a' T. 1. r. 113. t. 1. §. bizonyítása szerént, a' Személynek gondviselése főbbnek tartatik a' Jóság' gondviselésénél, önként foly, hogy az *elegyes Atyai* hatalomnál-fogva, a' fennmaradott Atyák', vagy Anyák' gyermekeiknek mind Személyekre, mind a' meghalálozott Atyáról, vagy Anyáról ezekre

szállott Jókra-nézve Testamentumnál-fogva Tutor annyival inkább adhatnak, mennyivel bizonyosabb az, hogy az illetén Tutori rendelés a' Szüléknek gyermekeikhez vonzó szeretetekből foly.

65. *A' Fiu-fogadás, vagy Adoptio Atyai hatalmat szül-e?*

A' Fiu-fogadás, vagy Adoptio Atyai hatalmat nem szül, természetest nem azért, mert a' Nemzés, és abból folyó felnevelés' kötelessége a' Fiu-fogadásban hibázik. — Pólgárit nem azért, mert a' fogadó Apa' Jovai tsak hólta után szállhatnak a' fogadott Fiura, még pedig úgy, hogy a' fogadó Apának életében a' fogadott Fiu azokban semmi szin alatt részt nem kívánhat, ennél-fogva tehát a' költsönös Successio, melyen a' Pólgári Atyai hatalom fundáltatik, fogyatkozik. — Elegyest nem azért, mert ez a' természetes Atyai, és ebből folyó Tutori hatalomból áll, már pedig a' természetes Atyai hatalom fogyatkozik a' Fiu-fogadásban, tehát elegyes Atyai hatalomnak sem lehet helye.

66. *A' Pólgári Atyai hatalom alól-való szabadulásnak mi a' módgya?*

Pólgári Atyai hatalom alól-való felszabadulásnak módgya egyedül tsak a' közös Jók' osztályja mind a' Fiakra, mind a' Leányokra-nézve, mert noha a' T. 1. r. 51. t. 1. §-ban az állittatik, hogy a' Leányokra-nézve a' Férjhez-

adás legyen az Atyai hatalomtól-való megmenekedésnek módgya, mindazonáltal ezt nem egyátalyában kell érteni, hanem tsak a' természetes Atyai hatalomra-nézve, mert a' Pólgári Atyai hatalomtól megmenekedni annyit térszen, mint a' Szüléknek közös Jovakból Fiu, vagy Leányt illető résznek birtokába, 's következendőleg telyes kormányára jutni; már pedig ha a' Jószág Fiat, és Leányt egyaránt illet, annak Birtokába a' Leány úgy, mint a' Fiu csak az egy osztály által juthat; ha pedig Fiat illet, akkor a' fekvő Jószágra-nézve a' Leányok successioval nem bírván, ezekre-nézve Pólgári Atyai hatalom alatt sintsenek, tehát a' Férjhezadás' felszabadulás módgya nem lehet.

A' mi pedig a' felkelhetőket illeti, ezekből őket illető részek, vagy a' Férjhezmenetel' alkalmatosságával, vagy a' köz-osztályal adattatik-ki, a' T. 1. r. 101. t. szerént, tehát ezekre nézve-is nem a' Férjhezadás, hanem az osztály az Atyai hatalom alóll-való felszabadulás' módgya.

67. *Hát a' Sequestratio, és exhaereditio lehetnek-e a' Pólgári Atyai hatalom alóll-való felszabadulásnak módgyai?*

Továbbá a' Jóknak Sequestratioja, vagy azokból-való kitagadás sem lehet az Atyai hatalom alóll-való felszabadulásnak módgya, mert a' Sequestratio' alkalmatosságával az Apa, és gyer-

mekei között, vagy tétettetett osztály, vagy nem, ha tétettetett, annál fogva jutottak a' gyermekek magok részeiknek birtokokba, tehát itten-is az osztály, nem pedig a' Sequestratio szabadította őket fel a' Pólgári Atyai hatalom alól; ha nem tétetett, minthogy a' gyermekek a' Sequestrationál-fogva illő részeknek birtokába nem jutottak, tehát a' felfüggesztetett Pólgári Atyai hatalom alól sem szabadultak-ki.

A' mi a' ki-tagadást illeti, a' sem lehet a' Pólgári Atyai hatalom alól-való felszabadulásnak módgya, az Ősi Jóságokra-nézve azért, mert ezekre-nézve a' T. 1. r. 52. és 58. t. szerint a' kitagadás egy átalýában tilalmaztatik; a' Szerzemény -Jókra-nézve pedig azért, mert a' T. 1. r. 57. t. szerint az Atyáknak életekben az ilyen Jóknak elidegenítésekre tellyes hatalmok lévén, ilyen hatalom mellett a' Fiaknak azokhoz tökéletes Jussok fenn nem állhat azért, ha az Apa Szerzeményeit elidegeníti-is, azzal gyermekeit ki-nem tagadgya, ha pedig hólta-utánra tett rendelés által tagadtakí gyermekeit Szerzeményeiből, melyet nagy okokból meg-is tehet, a' mint azt a' magános Törvények' esmeretségeinek 4. R. 3. Fő cikkelyében megmútattuk, ekkor nem a' tagadás, hanem az ilyen Atyának halála a' pólgári Atyai hatalom alól-való felszabadulásnak oka, és módgya.

68. *A' Leány kénszeritheti-e az Attyát Jóságbéli részének kiadására?*

Noha a' T. 1. r. 53. t. eléhozott okokból a' Fiu édes Attyát Ősi Jóságainak felosztásokra Birói hatalom mellett szorithattya; a' Leányok mindazonáltal ezen Jussal nem bírhatnak, egy felől azért, mert a' Successiojok tsak kegyelemből-való, másfelől pedig azért, hogy ezt vagy hajadon korokban, vagy Férjhezment állapotokban keresnék, már hajadon korokban nem kereshetik azért, mert a' T. 1. r. 111. és 112. tit. szerént Atyai, vagy Tutori hatalom alatt vagynak; Férjhez-ment állapotokban pedig nem, azért, mert a' Férjhezmenetel több Just nekiek nem ad annál, melyel Férjhez-menetelek előtt bírtak.

XIII. FŐ CZIKKELY.

A' Tutorságról.

69. *Mit értünk a' Tutorság által, és hányféle?*

A' Tutorság által értyük azon hatalmat, és abból folyó kötelességet, melyszerént az a' kinek ez adattatik, a' magát, és Jovait időkorbeli fogyatkozása miatt nem védelmezhető Árvának, vagy ügye-fogyotnak Személyét, és Jovait védelmezheti, és védelmezni köteleztetik,

a' mint e' megtetszik a' T. 1. r. 112. t. 2. §. e' szavaiból. *Tutela est potestas ad tuendum eum, qui ob imperfectam aetatem se defendere nequit; de Jure data, atque permessa*: az-az, a' Tutorság annak, a' ki éretlen ideje miatt magát nem védelmezheti, védelmére törvénytől adatott, és engedtetett hatalom, 's annálfogva a' szónak eredeti értelme szerént őltalmat téssen.

A' Tutorság háromféle, u. m. *Testamentumból folyó, törvényes, és rendeltetett.*— A' *Testamentumból folyó*, vagy-is *Testamentaria* az, a' melyet az Atyai hatalomnál-fogva Testamentum szerént, az Atya, vagy Anya rendel-el a' T. 1. r. 114. t. bévezető §-phussa szerént. A' *Törvényes*, vagy *legitima* az, mely a' költsönös örökösödésnek Jussánál-fogva, a' Vér-szerént-való Atyafiaknak adattatik a' Trip. 1. r. 115. és 116. t. szerént. A' *rendeltetett*, vagy-is *dativa* az, a' melyet a' Fejedelem, vagy annak Helytartója, a' Törvényes, és Testamentumból folyó Tutorságnak fogyatkozása' esetében rendel.

A' Tutorság tárgyaira-nézve vagy *realis*, vagy *personalis*, az-az *tárgyas*, és *személyes*. *Realis*, vagy-is *tárgyas*, ha Jóság' őltalma, és ügyelete tétetik a' Tutornak kötelességévé, és ez Curátorságnak neveztetik inkább, milyen azoké, a' kik vesztegetőknek íteltétvén, köz gondvise-

lés alá vettetnek. *A' Personalis* az, a' melynek tárgya a' Személynek védelme, és ez tulajdonképpen Tutorságnak mondattatik, ilyen a' gyámoltalan Árvák, Esztelenek, dühösködők körül-való Tutorság.

70. *Kit mondunk Tutornak, mi a' kötelessége egyátalyában véve?*

A' Tutorság' hatalmával biró Személy, Tutornak, vagy-is Gyám-Atyának neveztetik, kinek kötelessége a' gondviselésére bizott gyámoltalan Személyt mind magára, mind Jovaira-nézve a' legnagyobb hiveséggel ügyelni, ésvédelmezni.

71. *Mi a' Testamentumból folyó Tutorságnak Fundamentuma, 's mik a' következei?*

A' Testamentumból folyó Tutorságnak fundamentuma az Atyai hatalom, melyből e' következendők fólynak. a) Hogy mivel a' csupa Tutor, Tutori hatalmánál-fogva tulajdonképpen-való értelembe vett Atyai hatalommal nem bír, maga helyett más Tutort nem rendelhet. b) Hogy ha a' Testamentumnál-fogva rendeltetett Tutor a' Testansnak halála után, vagy a' reá bizott Tutorságot fel-nem vészi, vagy ha felvette az előtt, minekelőtte hozzá foghatott volna, meghalálozott, a' rendeltetett Tutorságnak lészen helye a' törvényes Tutorságnak kirekesztésével a' Tr. 1. r. 114. tit. szerint, azért, mert éppen azért, hogy a' Testans Testamentumában Tutorról gondoskodott, a' tör-

vényes Tutorságot viselhető Atyafiak aziránt gyanusokká lettek, hogy az Árva' Jóságaira vágyódnak. c) A' Törvényes idejű Árváknak a' Trip. szerint Curátorok szoktak rendeltetni, az ezt elnem érteknék pedig Tutorok, a' mint ezt láthatni a' T. 1. r. 124. t. de ezen külömbség az újj Törvény által, nevezetesen az 1791-béli 52. art. által eltöröltetett azért, mert a' nem tökéletes idejű Ifiak, Ifiusági szelességeknél-fogva a' vesztegetésre hajlók, mindazonáltal az ész' érese' mértékénél-fogva, a' Tutori hatalom' keménysége-is leszállittatik.

72. *Kik mondattatnak, és miért tökéletes, és nem tökéletes időkorbélieknek, és a' nem tökéletes időkorbéliek' hányfélék?*

Megjegyzés: Verbötzi a' T. 1. r. 111. t. a' gyermekek koráról irván, a' gyermeki idő-szakaszt, tökéletes, és nem tökéletesre külömböztette. a) Tökéletes idejűeknek mondja a' 24. esztendő's Fiu gyermekeket, és 16 esztendő's Leányokat, a' nem tökéletes idejűeknek az ezen Esztendőken alól valókat állittya. b) A' nem tökéletes idejűeket felosztja megint törvényes, és nem törvényes idejűkre. Törvényes idejűeknek mind a' Fiaikat, mind a' Leányokat 12. Esztendő's és ezen fellyül való korokban állittya azért, hogy már ezen Esztendőt elérve, magokra perbe szállhatnak és Törvényes vallomást tehetnek u. m. 12. Esztendő's korokban mind a' Fiak, mind a' Le-

ányok Procuratorokat valhatnak, a' Fiak 16. Esztendőskorokban adósságról, és zálagról, 18 Esztendőskorokban aranyról ezüstről, és más felkelhető Jovaikról vallomást tehetnek, 24 esztendőskorokban pedig mindennemű Jóságairól kötések tehetnek, a' magános Törvények' esmerettsége rendében eléhozott Törvények' határai között; a' Leányok pedig 14. esztendőskorokban adósságról, zálagról, szerzemény ingó Jovaikról, 16 esztendőskorokban pedig minden őket illető Jókról, az erről szóló Törvények' útmutatások, és azokban foglalt módok szerént valhatnak. A' 12. Esztendőn alól való gyermekeket törvénytelen idejűeknek nevezi, azért, hogy ezek a' T. 1. r. 126. tit. bizonyítása szerént, semmi törvényes vallást nem tehetnek.

73. *A' Törvényes Tutorság minn fundáltatik, 's kik hivatathatnak erre, 's kik nem, 's miért?*

A' Törvényes Tutorság a' költsönös Successio Jussán fundáltatik, azért, a) valahányszor a' Leány-ágbéli atyafiak, a' fiakkal egyenlő Successiobéli Jussal nem bírnak, Törvényes Tutorság' viselésére felnem bortsáttathatnak a' T. 1. r. 114. t. 4. §. 116. t. és 7. §. szerént, azért, mert ezek, az illetén Árvák Jóságaira való vágyódásról méltán gyanúsoknak tartattatnak. b) Ugyan azon okból, azon Fiú ágbéli atyafiak-is, a' kik az Árvák' Jóságaira

vágyakoznak, és azért hivteleneknek találtnak, a' Tutorságtól kizárattatnak a' T. 1. r. 114. t. szerént. c) Ugyan azon Tit. útmutatása szerént elzárattatnak azon atyafiak, kiket a' Törvényes Tutorság illetve, akkor-is, ha meghalozott Attya, vagy Anya Testamentoma szerént Tutort nevezett, ha csak a' T. 1. r. 110. t. szerént meg nem mutatják azt, hogy fundamentumnélkül való gyanuból rekesztettek ki a' Testamentumos Tutor' rendelkezésével a' Törvényes Tutorságtól.

74. *A' Törvényes Tutorságra mitsoda rendel léphetnek a' költsönös Örökösödésű Atyafiak?*

A' T. 1. r. 116. t. szerént a' Törvényes Tutorság a' Jóknak költsönös leszállásokhoz mérsékelve adattatik az Atyafiaknak, az honnan önként következik, hogy az egyenes Lineabéliek, a' mellékes ágazatbélieket a' Tutorságtól elrekesztik, úgy hogy az Apa, Anya, házastársának halálával, gyermekének törvényes Tutora lészen, minden más Atyafiaknak kirekesztésekkel, kivévén azt. a) Ha a' nemtelen Atya másodszori házassági szövetségre lépne, mert ez-által gyermekeinek Jósága iránt gyanussá tétetvén, magát a' Tutorságtól elrekeszti, a' T. 1. r. 113. t. 2. §. szerént, úgy szintén az Anya-is ha másodszor férjhez megyen, férjének Jóságaira nézve a' Tutorságot elveszti, a' megirt okból; ellenben

pedig ha a' fenn maradott Apa, vagy Anya túlajdon Jovaival bír, ha szintén másodszori házasságra lépik-is, a' Tutorságot elnem veszi, ha tsak — *b*) Vesztegető nem léssen, vagy *c*) A' meghalálózott házastársa Jovaira nézve, a' megmaradott gyermekek közzül valamellyik tökéletes időt érve, a' Tutorság' viselésére alkalmatossá lett, mert ezen esetben az Özvegy meghólt társa' maradott Jovaira nézve Tutor lenni megszűnik, a' Tutori kötelesség a' tökéletes idejű fiura szálván-által a' T. 1. r. 113. t. 5. §. szerént. *d*) A' mellékes Atyafiak közzül, a' Fiu-ágbéliek, a' Leány-ágbélieket, ha szintén egyenlő Successioval bírnak-is a' Tutorság viselésben megelőzik, ha tsak ezek nem tökéletes idejűek, vagy pedig gyanusok, a' T. 1. r. 113, 114, és 124. tt. szerént, mert ezen esetekben a' Leány-ágbéliek, a' Fiu-ágbéli Atyafiaknak kirekesztésekkel hivattatnak a' Tutori hivatalra, hogy ha pedig a' Leány-ágbélieket az Árvák Jóságai, mint csak fiat illetők, semmi tekintetben nem illetnék, a' rendeltetett Tutorságnak léssen helye a' T. 1. r. 115. t. szerént. —

75. *Hát ha ki Fiat illető Jóságaira nézve valakit Fiának fogadva, Leányokat hagy-na magaután, hire száll a' Tutorság? 's mit kell tartanunk akkor, ha a' Jóság a' Fejedelemre vissza-tér?*

Ha sem egyenes Lineabéli, sem mellékes Atyafiai nem lennének, akkor a' Tutorság azoknak adattatik, kiknek a' Fejedelem az elhalálozott Apának Jószágát ajándékozta, ha mindjárt fogadott Fiaik-is lennének a' T. 1. r. 113. t. és 1. r. 67. t. 2. §. szerint, azért, mert a' fogadott Fiaik fogadó Apjoknak, ha nem-is vér szerint, de törvényes maradéki még-is, azért mint illetén örökösök, a' fogadó Apának elmaradott törvényes Árva leány gyermekeit sőt a' meghólnak Özvegyét-is haláláig, vagy másodtzori férjhez-meneteléig tartani, gyámolítani, és illető Jussaikra-nezve kielégíteni tartoznak, ugyan-is mindezen terhek a' fiu-fogadás által nyert Jószágokon fekszenek, már pedig a' T. 1. r. 82. t. szerint a' Jószág' terheivel együtt szokott az Örökösökre általmenni, 's éppen ez az oka annak-is, hogy ha a' Fejedelem az óllyatén Magva-szakadt Férjnek Jószágaiba béül, és maga számára elfoglallya, a' Tutorság terhével-is köteleztetik a' T. 1. r. 115. t. 2. §. szerint.

76. *A' fejedelemre szállott Tutorság kik által, 's miért viseltetik?*

Minthogy maga a' Fejedelem az Ország' Kormányát illető több, 's nagyobb tárgyakkal elvagon foglalva, a' Tutori kötelességet nem viselhetvén, az az Ország' Fő Kormányozó Tanátsra, 's a' kerületekbéli Tisztségekre

szállíttatott, úgy hogy ezeknek kötelességekben áll, a' maradott Árváknak hív Tutorokról gondoskodni, annyival-is inkább, hogy az 1791-béli 52. árt. ezen kötelességet a' Kir. Guberniumnak Fő Ügyelete alatt, a' Kerületek' Fő Tisztyeinek szoross kötelességekké tette, és az e'szerént rendelt Tutorság *Dativa Tutelának* neveztetik.

77. *A' kötelességét hibáson, ravaszúl folytató, és a' gondviselésire bizott gyámóltalanhhoz hűségtelen Tutornak mi a' büntetése?*

Fennebb azt állítottuk, hogy a' Tutoroknak kötelessége, a' legnagyobb hűséggel folytatni a' Tutorságot, a' T. 1. r. 123. t.-nál fogva, az honnan azon Titulusnak értelmét bővebben megvizsgálva a' következőkről győződünk-meg, hogy a) A' ki Tutorságát restül folytatta, az hibája mián történt károkat az Árváknak igaz árrok szerént megfordítani tartozik, a' most irt Tit. 1. §. szerént b) Hogy ha pedig ravaszságból hűségtelenül, rosszúl folytatván a' Tutorságot, kárt okozott volna, nem tsak az okozott kárnak kétszeres megfordításával, hanem egyszersmind hivataljából való kitétel-lel-is büntetendő légyen, ugyan azon Tit. és §. szerént c) Ha a' hűségtelenül folytatott Tutorság mellett a' gondviselésére bizott gyámóltalannak, akár személyéhez, akár Jovaihoz hűségtelenségét nyilván megbizonyit-

totta, a' kárnak kétszeres megfizetésén, és hivatalyából való kitételén kívül betsülete elvesztésével-is büntettetik, a' most irt. t. 2. §. szerint.

78. *A' Tutorságnak helyyes folytatására mik kívántatnak?*

A' Tutorságnak helyyes folytatására e'következendők kívántatnak-meg u. m. a) Hogy tökéletes időkoruak légyenek, a' mint e' megtetszik a' T. 1. r. 117. t. 1. §. e'szavaiból. — *Si eiusdem aetatis, et Tutelae gerendae capaces fuerint; hoc est: 24. annor.* az az, ha olyan idejűek, és a' Tutorság' elviselésére alkalmasok lesznek; az az, 24 esztendősek, mert a' 24 Esztendőskort törvényeink tökéletes időkornak mondgyák, a' T. 1. r. 111. t. szerint. Megeshetik az-is, kivált akkor, mikor a' Gyám-anya másodszor Férjhez mégyen, hogy 24 Esztendősen alól-való Fiu-is a' Tutorságra felvétetődjön, ha egyébaránt alkalmas volta megbizonyosodik, és ezen időkori Tutorságát a' megirt szükség' idején törvényeink 's nevezetesen a' T. 1. r. 117. tit. 2. §. helyben hagyják. b) Hogy elegendő birtokuak légyenek, mert a' T. 1. r. 115. 123. és 125. tt. szerint, ha mi kárt Tutorságok alatt a' gyámóltalanoknak okoznának, annak megfizetésére köteleztetnek, melyet külömben nem tellyesithetnek, ha csak arra elégséges Fundussok nem lészen. c) Hogy az árvákkal ugyan azon, vagy legalább szom-

szédos Vármegyében, Székben, Vidékben légyen a' birtoka, mert külömben a' távollétele miatt, az árva Jovaira nem ügyelhet a' T. 1. r. 122. t. 1, 2. §. szerént. d) Régibb Törvények, nevezetesen pedig a' Tr. 1. r. 127, 128, és 20. tt. szerént. Revisionalis, vagy-is a' gyámóltalannak törvénytelen időkoráról, hitelesen költ Levelének-is kellett lenni a' Tutornak, mely szerént a' gyámóltalan Árvák törvényes, és azonkívül való dőlgainak eligazítására meghatalmaztatott, de ez most nem kívántatik, mert vagy természetes a' Tutor, vagy törvényes, vagy pedig rendeltetett, ha *természetes Atyai* hatalmánál, ha *törvényes*, vagy *rendeltett*, felsőbb megerősittésnél-fogva, az irt végre megvagyon hatalmazva.

Megjegyzés : A' Revisionalis Levél alatt értetődött az Árváknak idejekoráról, szemmelvaló tekintetnél-fogva, valamely hiteles helyen annak aláírása, és petséttye alatt költ bizonyító Levél, a' mint Stylussából az ilyen Levélnek megteesszik, ugyan-is abban az iratik.

Quantum oculis metiri potuimus, annorum 8, 9, vel 10. az az, a' mennyire szemmel megítélhettük, 8, 9, vagy 10. Esztendős, 's éppen ezen szemmel való tekintetnél-fogva mondattatik ez a' Levél, revisionalis Levélnek. Lásd a' következő formában.

Retractatio, simul et Plenipotentiaria Constitutio cum Revisione aetatis.

Nos Franciscus Primus etc. Damus pro memoria per praesentes significando, etc. quod Nobilis Adolescens Josephus, Filius, Nobilis Stephani T. de eadem, ex nobili quondam Faemina Agnetha T. consorte sua susceptus, et progenitus, in aetate sua nondum perfecta, prout scilicet visu metiri potuimus annum aetatis suae 17-um agens, coram Maiestate nostra personaliter constitutus, sponte et libere, vivaque vocis suae eloquio fassus est, pariterque retulit Maiestati Nostrae hunc in modum: qualiter ipse sub decursu aliquot adhuc annorum sub cura, et inspectione Consangvinei sui T. Constitutus, jamque in curatelam praefati Genitoris sui rediens, confisus paterno eius amori, sollicitaeque Curae, eundem Stephanum T. Genitorem suum dilectissimum, ratione quorumcunque Bonorum, et Jurium, portionumque possessionariar. rerum item mobilium ubi vis in M. Transsilvaniae Principatu, et partibus eidem reincorporatis existentium, et habitarum, ipsumque tangentium, et concernentium, in verum ac legitimum Curatorem, et Defensorem Plenipotentiarium elegisset, et constituisset, daps, et concedens eidem Geni

tori suo plenariam, atque omnimodam potestatis facultatem, ratione omnium praemissorum Bonorum Causas Universas suas, tam per alios quoslibet contra ipsum, quam per ipsum, contra alios quosvis, in quibuslibet terminis ac Sedriis, coram quovis Judice et Justitiario Magni Transsilvaniae Principatus nostri, partiumque eidem reincorporatarum, Ecclesiastico videlicet, et Seculari jam antea motas, vel in futurum movendas tractandi, prosequendi, et terminandi, Procuratores constituendi, eosdem revocandi, ac si res ita postulaverit, cum Adversariis etiam concordandi, contrahendi, eaque omnia, quae Juribus annotati Exponentis proficua, et non nociva fore cognoverit, rite expediendi, ratum, atque firmum promittens se habiturum, quidquid per antelatum Curatorem, ac Defensorem suum Plenipotentiarium, actum, prosecutum, concordatum, contractum, revocatum, et expeditum fuerit. Ob hoc idem constituens coram Majestate nostra per modum et formam solemnis protestationis, contradictionis, et inhibitionis universas venditiones, concambiales permutationes, fassiones, Divisiones, Compositiones, Sanctiones, Obligationes, Jobbationum manumissiones, Impignorationes, et quaslibet abalienationes Genitricis suae Avorum, Aviarum, ac eorum prae-

decessorum, et Majorum, Fratrum, insuper ac Sororum, patruelium, et Matruelium, aliorumque Consangvineorum, et praedecessorum suorum utriusque Sexus, ratione quorumcunque Bonorum, Jurium, et Portionum Possessionariarum, haereditatum, Siculicalium ubivis, in quibuscunque Comitibus, Sedibusque, et Districtibus, intra ambitum haereditarii Nobis Magni Transsilvaniae Principatus, partiumque eidem reincorporatarum existentium, et habitatarum ipsum contradicentem, retractantem, et protestantem, ad praesens, vel in futurum qualitercunque tangentium, et concernentium, quocunque tempore, cum quibuslibet, et coram quibusvis Judicibus ordinariis, vel extraordinariis quocunque modo, et sub quibuscunque verborum formulis factas, initas, et celebratas, Litterasque et Litteraria Instrumenta superinde confectas, et emanata, in omnibus punctis, clausulis, articulis cassandas, invalidandas, viribusque suis destituendas pronuntiavit, ac etiam omnibus iis contradixit, inhibendo, inhibuitque contradicendo coram Majestate nostra publice, et manifeste: Super quibus, ut praemissum, constitutione videlicet et Retractatione nos quoque praesentes Litteras nostras Testimoniales, sub Sigillo nostro Judiciali, et Authentico, eoque Transsilvanico Jurium ejusdem uberiolem futuram ad cautelam necessa-

rias extradandas duximus, et concedendas, communi Justitia, et aequitate svadente. Datum etc. e) Hogy a' Tutor ne légyen gyanus, a' T. 1. r. 113, 114, 115, 119, és 121. t. szerént, mert ha gyanus, hiv Tutornak nem tartattathatik, 's azért az Árvák' Jovai veszedelmeztetnek, 's éppen ennélfogva az ilyenek Tutorságra sem botsáttathatnak-fel, ha pedig a' Tutorság' folyamattya alatt ilyeneknek lenni megbizonyosodnának, attól elmozdittatnak a' T. 1. r. 123. t. szerént.

79. *Minö okokból jöhetnek méltó gyanú alá a' Tutorok?*

Gyanú alá jöhetnek pedig a' következő esetekben: 1. Ha a' Testvérek közzül valamelyik Feje, vagy Jovainak elvesztésén marasztatnék, mint p. o. nagyobb hatalmasság' vétkében, mert mig ezen tehre alatt vagyon, Tutorság folytatásra nem engedtetik. — 2. Ha az örökösödéshez tartozó rész-Jószágot igaz, és méltó ok-nélkül eladva, vagy másképpen-is elidegenítve elvesztené, ha mindgyárt ez-által Fejének szabadságát megtartaná-is, Tutorságra fel-nem botsáttathatik azért; mert az Árva Jovainak ilyenén módon elvesztegetéséről-is méltán gyanus. 3. Ha másnak hatalma alá adta magát, mert a' ki nem maga Ura, másnak Tutorságát nem folytathattya. 4. A' ki hitetlenség'

büntetésében, hiteszegetségbe esett, vagy más ként-is infamizáltatott, és proscribáltatott, mert ezek-által valamint a' Successiotól, úgy a' Tutorság viseléstől-is elesett.

80. *Vagynak-e még több ilyen esetek, és melyek azok?*

Ezek valának azon esetek, melyekben a' T. 1. r. 121. t. szerént az Atyafiak mint gyanusok, a' Tutorságtól elzárattatnak; következnek már azok, melyekben a' rendeltetett Tutorok is, a' Tutorságtól elmozdittatnak a' T. 1. r. 123. t. szerént, melyek-is így következnek: Ha 1. Tulajdon Jovaikat bolondúl eltékozólnák. 2. Az Árváknak élelmekre megkivántató ételt és ruházatot méltóképpen ki-nem szolgáltatták, 3. Ha minden igaz ok-nélkül az Árvákkal rútúl, és keményen bánnának. 4. Ha azokat jó-erkölcsre nem tanítanák, vagy ön magok a' Tutorok-is rossz erkölcsűek volnának. 5. Ha a' Tutorok igen Szegények. 6. Ha az Árvák Szüleinek halálos ellenségei lennének, és végre 7. Ha attól méltán lehetne tartani, hogy az Árvák' Jóságát magokévé tenni vágyakoznak.

81. *A' Tutorok mitsoda okokból kérhetik magokat a' Tutorság kötelességétől feloldoztatni?*

A' rendeltetett Tutorok, a' Tutorságtól magokat a' következő okokból kérhetik feloldoztatni. a) Gyermekeiknek sokaságok, és a'

helynek távolsága miatt, mert sok tárgyra ügyelni lehetetlen. — *b*) Ha a' Jóságok különbözőféle helyeken, és Vármegyéken nagy számmal vagynak. *c*) Ha Katonák a' szüntelenvaló hadakozás miatt. *d*) Közönséges szolgálat miatt, és Fejedelmi szolgálatért, melynek a' Cancellariusok, Követek, Itélő-Mesterek, Udvar-Birák, és Perceptorok. — *e*) Meggyógyíthatatlan betegség, vagy az Irás' tudatlansága miatt. — *f*) Az Árvák' Attyával tartott halalos ellenségeskedésért. *g*) A' 60 esztendőn felyülvalók, a' Véniségekért, — *h*) Ha nem tökéletes időkoruak.

82, A' *Tutorság' helyes viselhetésére kívántatik-meg?*

A' *Tutorságnak helyes viselésére megkívántatik még az-is, hogy midőn az Árvák' Jóságai Tutor' gondviselésére által-adattatnak, azok hitelesen inventáltassanak, a' Levelek pedig registráltassanak, 's a' szerént adattassanak-által a' Tutoroknak, mert a' Tutoroknak számolni kel, ezek nélkül pedig nem számolhatnak, mind az Inventarium, mind a' Regestrum a' mostani időben a' kerületbéli Árvák Birái által-vitettetik végben, még pediglen az Inventarium úgy, hogy abban mind a' bévárando, mind a' kifizetendő adósságok-is külön-külön feljegyeztessenek; a' Levelek regestruma pedig úgy, hogy ha előre készített regestrum vol-*

na, 's a' megtaláltató Levelek indorsalva, vagyis foglalattyoknak kívülvaló felírásával megkülömböztetve lennének, az a' megtaláltató Levelek indorsatiojával egybe-vetve megállíttassék, ha pedig regestrum nintsen, de a' Levelek, indorsálva vagynak, ez a' nélkül, hogy a' regestrans Regius a' Leveleknek belső értekit megvizsgálná, az indorsatiokból készíttessék, ha pedig a' Levelek indorsálva nintsenek, tehát magokból a' Levelekből készülyllyön az egész regestrum, vagyis Levelek Feljegyzése, még pedig mind ez, mind az Inventarium három hiteles párban, melyekből egyik a' Tutornak az inventált Jók, és regestralt Levelekkel együtt adattassék által, a' második a' Vármegye, Szék, vagy Vidék Archivumába tétetődgyék, a' harmadik pedig a' Felséges Kir. Guberniumhoz küldetessék-bé, az 1791-dik béli 52. a. 4. pontya szerént.

83. *A' Tutorság' ideje alatt mik a' Tutor-nak kötelességei?*

Kötelességei a' Tutornak Tutorsága ideje alatt a' következők: *a)* Hogy az Árvát Sor-sához, és Jószágá Jövedelmeihez-képest nevellye ugyan azon ar. 3. pontya szerént. *b)* Hogy az árva Jószágát legnagyobb hivséggel adminisztrálja a' most irt ar. 11. pontya szerént, és a' T. 1. r. 112. t. 2. §. fogva Jussait óltalmazza. *c)* Minden Esztendő végével a' Kerületbéli Ár-

vák-Biráinak számot adgyon, a' mely ezek által megvizsgáltván, az Árvák' Számvévő hivatalának béküldetessék, köteleztetik pedig erre a' Tutor articularis büntetés alatt az irt articulusnak 6, 7, 8, 10, 12, és 13, pontyai szerént.

d) A' Tutorság' bévégződésével annak egész folytatásáról közönséges számot adgyon és új Inventarium mellett a' felszabadúlt Árvának Jovait által-adgya; az új Inventarium azért kívánatik, hogy, ha a' Tutorinak gondatlansága miatt valamely kár történt vólna, a' két Inventariumoknak össze-vetésekéből az kitéssék, és a' szerént a' megállítandó kár fizettethessék, a' fenn irt articulus' 10-dik pontya szerént.

84. *Mi hatalma vagyon a' Tutorinak az Árvára nézve?*

A' Tutorinak Tutorsága ideje alatt a' gondviselésére bizott Árvára-nézve a' következő hatalma vagyon: a) Minthogy nevelni tartozik, őtet mind azoktól, a' mellyek a' nevelést akadályoztattyák, eltilthattya, 's mind azokra, a' mellyek a' nevelést elé-mozdittyák, szorithattya. b) Az Árvának tselekedeteire nézve oly' hatalommal bír: hogy ez Tutorának megegyezése nélkül semmi Contractust nem tehet, ha pediglen tett, és az nekie káros, a' Tutor elronthattya a' T. 1. r. 126. t. 2. §. szerént, e' mellett az árva nevében pereket indithat, és folytathat, ugyan azon, és a' 127. t. szerént, sőt

az ellenkező részszel az Árvának hasznára meg is egyezhetik, a' most irt 127. t. 2. §. szerint az Árva részire Plenipotentiariust, és Procuratort fogadhat, és azokat leis teheti, a' most irt 126, és 127. tt. szerint. c) Az Árva Jószaigaiból a' Tutorinak fáradsága mellett szerzett Jövedelmeknek 6-tod része a' Tutorinak Jutalomúl adatik az 1791-béli 52-dik art. 9. pontya szerint; ha pedig Tőke pénzeknek, Interesseik, ezekből, ha utánnok kellett járnia, tized-részt kap tsak, az 1806-ban költ Instructio szerint.

85. *A' Törvényesen felvett Tutorságnak mik a' következései?*

A' Törvényesen felvett Tutorságnak a' következései a' következők. a) Hogy az Árva a' Tutorinak az Isten, Természet, és Hazánk Törvényeivel nem ellenkező dolgokban egész engedelmességgel tartozik lenni, mert különben a' nevelés tökéletességre nem vitethetik. b) Hogy Tutorát, ha mindgyárt gyanús-is lenne, Tutorsága' ideje alatt meg nem perelheti a' T. 1. r. 124. tit. szerint, azért, mert Attya helyet valója, kit perel fárasztani a' T. 1. r. 52. t. 2. §. szerint tilalmaztatik. c) Hogy magára az Árva senkivel-is perbe nem szólhat a' T. 1. r. 111. t. szerint. d) Hogy Tutora híre, és akarattya nélkül Contractusokat nem tehet a' T. 1. r. 126. t. 2. §. szerint. e) Hogy Törvé-

nyesen megállított hit letételre törvényes idő-
kornak elérése előtt nem szoríttathatik a' T. 1.
r. 129. t. szerént. *f*) Hogy mivel az Árva Tu-
torának hire, 's akarata-nélkül senkivel sem
köthet semmi egyezést, senkitől-is perbe nem
szollíttathatik, holt dijjának megfizetése terhe
alatt a' T. 1. r. 129, és 132. tt. szerént, kivé-
vén, ha a' T. 1. r. 130. t. szerént, a' per már
meghalálozott attya' idejében kezdődött, vagy
a' Tr. 1. r. 131. t. szerént maga önnön tsele-
kedetével t. i. a' Statutionak, vagy metalis re-
ambulationak ellent mondván a' perre alkal-
matosságot szolgáltatót volna.

Megjegyzés: Fellyebb ugyan azt mondtuk:
hogy az árva Tutorát, Tutorsága ideje alatt nem
perelheti, 's ez igaz-is, de ha a' Tutorság áll
kikölt Tutora által tett kárait rajta megkeres-
heti, sőt mivel a' gyámóltalannak védelme min-
den józan okossággal bíró embernek természe-
tes kötelessége, enélfogva ha gonoszúl, és tsa-
lárdúl az illetén gyámóltalánokat Tutora ál-
tal megkárosíttatni valamely pölgár láttya, kö-
telességében áll a' Kerület' Elöljáróinak meg-
jelenteni, hogy tiszti hatalmaknál-fogva az Ár-
vának kárát megakadályoztathassák, külömben
a' gyanus, és magok kötelességeiket hívtel-
nül vivő Tutoroknak gonosz szándékjoknak
megakadályoztatása, és megbüntetése iránt

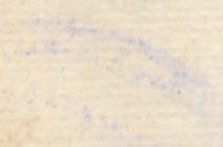
költ Hazánk' szent Törvénynei czellyoktól megfosztatnának, az honnan lehet látni a' T. 1. v. 127. t. azon Rendelése fundamentumát, mely szerént t. i. az ilyen Tutoroknak vádóltatások törvényes idő-szakaszokon kívül-is elláttatni parantsóltatnak; még pedig oly' hozzáadással, hogy ennek megesésével azonnal az árva' Jószága gondviselése alól Sequestrum alá tétessek, mind addig, mig a' Vád törvényesen elláttatik, és ha az alatt a' gyanus Tutor meghalálna, büntetése, ugyan elenyészsék, de a' tett károknek megfordítására örökössei köteleztessenek, hogy ha pedig életben maradna, 's a' ravasz Administatioja itéletesen megállítatna, ha mindgyárt a' kárnak megfordítását ajánlaná-is, vagy kezeseket állítana, hivatálából még-is a' Fesőbbség által kitétessek, és helyében más jó hirű, és sorsu Tutor rendeltessék, azért mert az elégtételnek ajánlása a' rossz feltételt elnem törli, és a' gonosznak gyakorlására hajló szivét meg nem jobbítja, sőt inkább azt bizonyítja, hogy továbbra-is az Árva' Jóságában gonosz tettét folytatni kívánnya.

Az III-dik Darabban lévő Hibák' jobbitása.

A' 24-dik Kérdés' 2.dik rendében fogva — olvasd fogva.
 A' 41-dik Kérdés' 1.ső rendében érezhetünk, — olvasd érthetünk.

<i>Lap.</i>	<i>Rend.</i>	<i>H i b a.</i>	<i>— Olvasd megjobbitva.</i>
5	9	leikiesmeret	— Lelkiesmélet
8	5 és 5	a' Sénátorokon, és Assessorokon kívül úgy kell érteni, hogy ezek-is, és az ezeken kívül az ott megnevezettek-is lehetnek Regiusok.	
52	20	praesentiam	— praesentium.
70	6	ob hunc	— ob hoc
72	10	dolgáhan	— dólgában
79	2	a Ap	— az Ap.
79	9	a előbbeni	— az előbbeni
201	27	T. 2. r. 50 t. 157 §.	— T. 2 r. 50 t. 1, 5, 7 §.
105	24	az A. 4 r. 10. t. 1. art.	— az A. 4 r. 9. t. 1 art. — és a' Compulsori- — um' Stilussa.
114	4	vonszo	— vonzó
126	27	meg fizetesore	— megfizetésére
135	15	mi kívántatikmeg.	— mi kívántatik még?

Main body of handwritten text, appearing to be a list or a series of entries, possibly in a foreign language or a specific dialect. The text is mirrored across the page.



Az Előfizetők' nevei azon rendel
a' mint az előfizetést a' Méltóságos
Gubernialis Taxatoratus-
hoz, vagy a' Méltóságos Pro-
vincialis Cassához beszól-
gáltatták.

Kolo'svárt.

*Egyenesen a' Méltóságos Taxatoratusnak
Taxatoralis Contrallor Bánkfalvi Tekin-
tetes Keresztés Antal Ur' keze alá elő-
fizettek ily rendel:*

- Tekintetes Albrich Károly Ur Juris Profes. 1
Tekintetes Babb (Kápolnok Monostori) János
Ur Gubernialis Cancellista - - 1
Fő Tisztelendő Báldi Theodor Ur Kolo'svári
G. Cath. Fő Esperest - - - 1
Tekintetes Barna Mihály Ur nagy Méltóságú
Gubernii Praeses L. B. Jósika János Ur
Ő Excellentiája Uradalmi Inspector 1
Tekintetes Bartalits Bernárd Ur Brassai Har-
mintzadi Fő Contrallor - - - 1
Méltóságos G. Bethlen Su'sanna Kisaszszony 1



Botskor Mihály Ur N. Kapusi Postae Expeditor	-	-	-	1
Bosoki Pál Ur Gyalui Uradalmi Perceptor				1
Csonka István Ur Zalasdi Uradalmi Szám-tarto				1
Czimmermann Jó'sef Ur első Esztendőbéli Törvény halgató				1
Tekintetes Gidófalvi Ferentz Ur a' Méltóságos B. Bruckenthal Jó'sef Ur' Praefectussa				1
Méltóságos Györfi (Cs. Csatószegi) Mihály Ur Rationum Consultor				1
Hejja (Sárfalvi) András Ur				1
Tisztelendő Hoffman Ignátz Ur Sub-Regens				1
Méltóságos Királyi és Gubernialis Consiliarius Nagy Ajtai Cserei Miklós Ur				1
Bétsből Tekintetes Udvari Agens Béla falvi Fekete Ignátz Ur				1
Kontz András Ur második esztendő Törvény halgató				1
Tekintetes Kontz László Ur Exactoralis Diurnista				1
Tisztelendő Kotér Jó'sef Ur Semin. Regens				1
Méltóságos Graf Kornis (Göntz Ruszkai) Imre Ur				1
Klész István Ur Károly Fejérvári Normalis Tanító				1
Tekin. Lemény (Lemhényi) János Ur Balásfalvi Püspöki Uradalom' Praefectussa.				1

- Méltóságos Lészai (Fogarasi) Lajos Ur Gubernialis Concipista - 1
- Mártin János Ur Méltóságos Grof Rhedei Theresia Grof Csáki Jó'sefné Ur Aszszony' Sz. Somlyói Tisztye - 1
- Tisztelendő Márinkás Simon Ur Vármezei Unitus Plebanus és Vice Esperest - 1
- Tiszt. Moldovai István Ur Szász Pénteki Unitus Plébánus - 1
- Tekintetes Szabó (Alltorjai) Farkas Ur Kolo'svármegyei Honor. Notarius - 1
- Tekintetes Sebestyén Gergely Ur a' Kolo'svári Kir. Lyceumban Hazai és büntető Törvények' Professora - 1
- Szláby Daniel Ur Divisor - 1
- Méltóságos R. Sz. Biradalombéli Groff Teleki (Széki) Imre Ur - 1
- Méltóságos R. Sz. Biradalombéli Groff idősebb Teleki (Széki) Jó'sef Ur - 1
- Nagy Méltóságú Pétsi Püspök Negyesi L. B. Szepesi Ignátz Ur Ó Excellentiája - 2
- Nagy Tisztelendő Orbán Antal Ur az Erdélyi Tiszt. P. Franciscanusok Provinciálissa - 1
- Veres Márton Ur a' Kolo'svári Kir. Lyceumban 2-dik Esztendőbéli Törvény halgató - 1
- Vikol Simon Ur Kolo'svári Pólgár - 1
- Szőkefalvi Nagy István Ur - 1

Alsó Szent Mihályfalvi Sigmond Elek első évi Törvény halgató	-	-	-	1
Rudolff Ferentz első évi Törvény halgató				1

Balásfalváról.

Tisztelendő Faragó Illyés Ur	-	-	-	1
Fő Tisztelendő Méltós. Filipán László Ur a' Ba- lásfalvi Fő Tiszt. Káptalannak Praepostja és Kánonokja	-	-	-	1
Fő Tisztelendő Fogarasi Benedek Ur Balás- falvi Tiszt. Pater Basiliták' Praepostja	-	-	-	1
Méltóságos Káján Demeter Ur a' Balásfalvi Fő Tiszt. Káptalan' Lectora Kánonokja	-	-	-	1
Kerekes Sándor Ur Püspöki Uradalmi Tiszt				1
Tisztelendő Kirilla János Ur	-	-	-	1
Méltóságos Krajnik Simon Ur a' Balásfalvi Fő Tisztelendő Káptalannak Cancellarius Kánonokja	-	-	-	1
Méltóságos Lemény (Lemhényi) János Ur a' Balásfalvi Fő Tisztelendő Káptalannak Scholasticussa Kánonokja és Püspöki Ti- toknok	-	-	-	1
Méltóságos Papp (Ujfalusi) Theodor Ur a' Ba- lásfalvi Fő Tisztelendő Káptalannak Cu- stos Kánonokja	-	-	-	1
Papp László Ur Püspöki Uradalmi Számtartó				1
Tisztelendő Papfalvi Constantin Ur Balásfalvi harmadik Normalis Oskolának Tanítója				1

Méltóságos Rátz (Nagy Laki) László Ur a' Balásfalvi Fő Tisztelendő káptalannak Theologus Kánonokja - - - 1

Méltóságos Sztojka Gábor Ur a' Balásfalvi Fő Tiszt Káptalannak Kántor Kánonokja - - 1

Tisztelendő P. Theodori Beniamin Ur - 1

Fő Tisztelendő Alpini Isidor Ur Sz. Somlyoi Egyesült Görög Vallású Vicarius által, a' hormánnya alatti esperesti kerületek számára egy egy példányra u. m. a'

1. Brédinek - - - 1

2. Ippinek - - - 1

3. Krasznainak - - - 1

4. M. Valkainak - - - 1

5. Sámsondinak - - - 1

6. Sz. Somlyoinak - - - 1

7. Vártzainak - - - 1

Tisztelendő Unitus Esperesti kerületek számára egy-egy példányra.

Tekintetes Csupe (Drága vilmai) László Ur Gubernialis Cancellista által.

Tisztelendő Barnutz Simon Ur a' Balásfalvi Püspöki Lyceumban a' Gondolat' mesterségét Elmeményes és erköltsi Filozofiát Tanító Professor - - - 1

- Tisztelendő Hódor István Ur Déés-Aknai Rom.
Cath. Plebanus - - - - - 1
- Hoffinger Berthalan Ur a' Kolo'svári K. Lyce-
umban első esztend. Törvényt halgató 1
- Méltóságos Korondi Jó'sef Ur a' Posoni Mélt.
Fő Tiszt. Káptalannak Kánonokja - - - 1
- Tisztelendő Márk Miklós Ur a' Balásfalvi Püs-
pöki Lyceumban Mathesist és Physicát Ta-
nitó Professor - - - - - 1
- Tekintetes Mann (Disznópataki) János Ur Bel-
ső Szólnok Vármegyei Hütös Assessor 1
- Tisztelendő Mólnár Miklós Ur absolutus Theo-
logus, és a' Balásfalvi Székes Ecclesia'
Kántora. - - - - - 1
- Tekintetes Nagy (Szőkefalvi) Sándor Ur Ko-
lo'svármegyei Hütös Assessor - - - 1
- Tisztelendő Szakalai János Ur a' Balásfalvi
Gymnasiumban Professor - - - 1
- Tisztelendő Schuller János Ur Kolo'svári Rom:
Cath. Káplány - - - - - 1
- Méltóságos Veszprémi Pál Ur a' Károly Fejér-
vári Méltóságos Fő Tisztelendő Káptalan-
nak Kánonokja - - - - - 1
- Tekintetes Pál (Lövetei) Ignácz Ur Erdélyi
Királyi Fő Hormányszéki Concipista által.*
- Tisztelendő Kovács Antal Ur Nagy-Ági Rom.
Cath. Plébánus - - - - - 1

- Nagy Méltóságú Fő Tisztelendő Lajtsák Ferentz Ur Nagy-Váradi Deák szertartású Püspök - - - - - 1
- Tisztelendő Lukács-Emanuel Ur Er-mind-szent-ti Rom. Cath. Plébánus - - - - - 1
- Méltóságos Miklósi Jó'seff Ur a Nagy-Váradi Méltóságos Fő Tisztelendő Háptalannak Kánonokja - - - - - 1
- Tisztelendő Pálfi Péter Ur Ó. Láposi R. Cath. Plébánus - - - - - 2
- Méltóságos Sipos Jó'seff Ur Nagy-Váradi Méltóságos Fő Tiszt. Háptalannak Kánonokja - 2
- Tisztelendő Timár Imre Ur Theolog. Profes. 1
- Tekintetes Zehentmayer Károly Ur Kamerális Föld-mérő - - - - - 1
- Tekintetes Kajda Aloyz Ur Gubernialis Cancellista által. - - - - -
- Tekintetes Árkosi Lajos Ur Zalathnai Erdő-Inspector - - - - - 2
- Tekintetes Moné Antal Ur Fiscalis Percept. 2

Abrudbányáról.

Odavaló Sénátor és Fő-Jegyző Szabó (Szathmári) István Ur által.

- Az Abrudbányai Tekintetes Nemes Tanács 1
- Tekintetes Albert György Ur Physicus - 1

Tekintetes Intze (Ajtai) János Ur	1
Pólgár Almasán Sándor Ur	1
Tek. Bisztrai Jó'sef Ur	1
— — Boér János Ur	1
Pólgár Boér Miklós Ur	1
— — Borbára Samuel Ur	1
Tek. Ifjabb Csojka Jó'sef Ur	1
Pólgár Csura Sándor Ur	1
Tek. Dioszegi Samuel Ur	1
— — Eismann Károly Ur	1
— — Frendel János Ur	1
— — Fikker Sándor Ur	1
— — Gedő Jó'seff Ur	1
Pólgár Grosz Jó'seff Ur	1
— — Gieb Samuel Úr	1
— — Hátzegi Mihály Ur	1
— — Janki György Ur	1
— — Kagerpauer Jó'seff Ur	1
Tisztelendő Kováts Jó'seff Ur Helybéli Deák szertartású Plébánus	1
Pólgár Krisán János Ur	1
— — Lakatos György Ur	1
— — Mólnár Demeter Ur	1
— — Mólnár János Ur	1
Tek. Nagy Károly Ur	1
Pólgár Neimer Ignácz Ur	1
Tek. Pétsi Ferentz Ur	1
Pólgár Popovits Miklós Ur	1
Tek. Nagy (Rákosi) János Ur	1

Tekin. Nagy (Rákosi Károly Ur	-	-	-	1
Pólgár Roth Jó'seff Ur	-	-	-	1
Tekint. Szabó (Ifiabb) István Ur	-	-	-	1
Pólgár Spaller János Ur	-	-	-	1
Tek. Székely Ferentz Ur	-	-	-	1
— — Thórdai Jó'seff Ur	-	-	-	1
Pólgár Toth András	-	-	-	1
Méltóságos Túri Miklós Ur	-	-	-	1
Tekintetes Váradai Jó'seff Ur	-	-	-	1
Pólgár Vinkler János Ur	-	-	-	1
Tek. Zacharias Jó'seff Ur	-	-	-	1
— — Zilahi Jó'seff Ur	-	-	-	1

Aranyos Széki Kir. Perceptor Tekintetes Rátz István Ur által.

Tekintetes Aranyos Szék' Törvényes Vice Széke	-	-	-	1
Tekint. Dindár Antal Ur Tábla-biró	-	-	-	1
Méltóságos Kabos (M. Gy. Monostori) Daniel Ur V. Királybiró	-	-	-	1
Tekintetes Keserű László Ur Tábla biró	-	-	-	1
— — Rátz István Ur Királyi Perceptor	-	-	-	1

Alsó Fejérvármegyei Királyi Perceptor Tekintetes Pál Ferentz Ur által.

Tisztelendő Schulutz Sándor Ur Bisztrai Plébános	-	-	-	1
--	---	---	---	---

Alsó Fejérvármegyei második Kir. Perceptor
Tekintetes Imets András Ur által.

Tisztelendő Czipár Timotheus Ur - - - 1
 Fő Tisztelendő Serényi Theodor Ur a' Balás-
 falvi Fő Tiszt. Káptalannak Rendes jegy-
 zője - - - - - 1

Belső Szólnok-Vármegyei Királyi Perceptor
Tekintetes Moza Jó'seff Ur által.

Nemzetes Bod Péter Ur Tabul. Cancellista 1
 Tekint. Dadai (Dée'si) János Ur Belső Szólnok-
 Vármegyébe All-Jegyző - - - - 1
 Tek. Földvári György Belső Sz. Várm. Tábla
 bíró - - - - - 1
 Tek. Frater Farkas Ur Belső Szól. Várm. Tá-
 bla bíró - - - - - 1
 Méltóságos Gróff Haller (Hallerkői) István Ur
 Belső Szól. Várm. Fő Ispány - - - 2
 Tek. Hersényi János Ur Belső Szólnok Várm.
 Fő Jegyző - - - - - 1
 Tek. Hoszszú (Dée'si) István Ur Belső Szóln.
 Várm. Tábla bíró - - - - - 1
 Tek. Nemes Jó'seff Ur Belső Szóln. Várm. Tá-
 bla-bíró - - - - - 1
 Tek. Pataki Daniel Ur Belső Szólnok Várm.
 Al-Szólnok-bíró - - - - - 1
 Tisztelendő Szima Onufrius Ur a' Lápósi Ke-
 rület' G.Cath. V. Esperestye - - - 1

- Tek. Torma Jó'seff Ur Belső Szólnok Várm.
 Tábla-bíró - - - - - 1
- Tek. Véér Farkas Ur Belső Szólnok Vármegy.
 Tábla-bíró - - - - - 1
- Tek. Veress (Onodi) János Ur Belső Szólnok
 Várm. Al-Szolgabíró - - - - - 1
- Belső Szólnok-Vármegyei második Kir. Perceptor Tekintetes Czakó János Ur által.*
- Katzkai János Ur Udvarbíró - - - - - 1
- Tek. Vajda (Kisbuni) Elek Ur Belső Szólnok
 Várm. Tábla-bíró - - - - - 1
- Doboka Vármegyei Kir. Perceptor Tekintetes Szabó Jó'seff Ur által.*
- Tek. Brentsán Jó'seff Ur - - - - - 1
- Borbély János Ur Belső Szólnok Várm. Hü-
 tös Assessor - - - - - 1
- Az Er'sébeth Városi Nemes Tanács odavaló Ki-
 rályi Perceptor Tek. Kabdebó Péter Ur
 által - - - - - 1
- Kraszna-Vármegyei Kir. Perceptor Tek. Ko-
 váts László Ur által.*
- Fő Tisztelendő Alpini Isidor Sz. Somlyói Uni-
 tus Vicarius - - - - - 1
- Méltóságos B. Bánffi (Lo'sontzi) László Ur
 Cs. Kir. Camerás, és T. Nemes Kraszna-
 Vármegyének Fő Ispányi Helytartója - 1
- Fő Tisztelendő Baritz Mihály Ur Sz. Somlyói

Plébánus, és a' Krasznai Kerület' V. Es-	
perestyé	1
Tekint. Büdeskúty Samuel Ur Kraszna Várm.	
Tábla-biró	1
Tek. Gentsy Farkas Ur Kraszna Vármegy. Al-	
Jegyző	1
— Kováts István Ur Kraszna Várm. Fiscalis	1
— Kováts László Ur Kraszna Várm. Királyi	
Perceptor	1
— O'sváth Imre Ur Kraszna Vár. Fő-Jegyző	1
— Pándi János Ur Kraszna Várm. Protocoll.	1
— Szathmári Daniel Ur Kraszna Várm. Tábla-	
biró	1

Közép Szólnok-Vármegyei Kir. Perceptor Te-
kintetes Balási (Er-mindszenti) Sán-
dor Ur által.

Tisztelendő Bálint János Ur Kiszfalusi Plébán.	1
Tek. Balási Sándor Ur Közép Szólnok Várm.	
Kir. Perceptor	1
Tisztelendő Papp Gergely Ur Er-melléki Vice	
Esperest	1
Tek. Szentkirályi (Er-Szentkirályi) Jó'seff Ur	1

Közép Szólnok-Vármegyei második Királyi
Perceptora T. Guti Elek Ur által.

Tisztelendő Muntyán László Ur Szamos-Udvar-
helyi Plébán. és Nagyszegi G.Cath. Esperest 1

- Tisztelendő Papp Gergely Ur G. V. Esperest. 1
 — Papp Gergely Ur Illyefalvi G. Cath. Plébá-
 nus - - - - - 1
 Tek. Papp Mihály Ur volt Rectificator Com-
 missarius - - - - - 1
 — Papp András Ur Pensionatus Fő-Hadnagy 1

*Kővárvidéki Kir. Perceptor T. Hoszszú Mik-
 lós Ur által.*

- A' Nagy-Bányai Cs. Kir Bányászti Fő vigyászó
 Tisztség - - - - - 2
 Tekintetes Buttyán Elek Ur Kővárvidéki Szól-
 gabiró - - - - - 1
 — Florián András Ur - - - - - 1
 — Hoszszú (Kisnyiresi) Miklós Ur Kővárvi-
 déki Kir. Perceptor - - - - - 1
 — Hoszszú László Ur Fő Jegyző - - - - - 1
 Méltóságos Katona (S. M. Berkeszi) László
 Ur Kővárvidéki Administrator - - - - - 1
 Tekintetes Mihályka Nicephor Ur Kővárvidéki
 Szólgabiró - - - - - 1
 — Pelei Elek Ur Kővárvidéki rendes V. Kapi-
 tány - - - - - 1
 — Papp László Ur Kővárvidéki Al-Szólgabiró 1
 — Sebe Máté Ur Kővárvidéki Rendes Fiscal. 1
 — Sebe Pál Ur a' Méltóságos Gróff Teleki Fa-
 milia' Fiscalissa - - - - - 1

Tek. Szebeni Imre Ur Kővárvidéki Al-Szolgabíró - 1

— Steff Illyés Ur Kővárvidéki Szolgabíró 1

Károly-Fejérvári Kir. Perceptor T. Poklosi György Ur által.

Tek. Baranyai Samuel Ur Táblabíró - 1

— Bálint János Ur a' Fiscalisokban Procedens Regius - - - - - 1

— Bíró Miklós Ur Alsó-Fejér-Vármegyei Táblabíró - - - - - 1

A' Károly-Fejérvári Tekintetes Tanács - 1

A' — — Várbéli Iudicatus - - - 1

Tek. Kézdi János Ur K. Fejérvári Al-Jegyző 1

— Klintsit Gergely Ur K. Fejérvári Szolgabíró 1

— László (Fantsali) Antal Ur K. Fejérvári Szegények' Szószóllója - - - 1

Méltóságos Orosz Mihály Ur a' Károly-Fejérvári Fő Tiszt. Káptalannak Theologussa Kánonokja - - - - - 1

Tek. Szaboslai György Ur K. Fejérv. Fő-Jegyző 1

Maros-Széki Kir. Perceptor T. Bothos Samuel Ur által.

Tek. Antal István Ur Maros-Széki Hütös Assessor - - - - - 1

- Méltóságos Bartsai (N. Bartsai) János Ur Itélő
 Mester Cancelláriája számára 1
 — Boér Ferentz Kir. Tab. Actual. Assessor 1
 Tek. Czikó Imre Ur Directoralis Regestrans 1
 — Ditső János Ur M. Vásárhelyi Allodialis Perceptor 1
 Méltóságos Gál (Hilibi) László Ur Fiscalis Director, és Kir. Kints-Tartói Tanácsos 1
 Tek. Páál Károly Ur Tab. Cancellista 1
 — Szilágyi Károly Ur Maros-Széki Levél-Tárnok 1
 Méltóságos Szóts Albert Ur Itélő Mester Cancelláriája számára 1

Szamosujvári Kir. Perceptor T. Abrahám Márton Ur által.

- Abrahám Gábor Ur Zilahi Hütös Pólgár 1
 — János Ur Zilahi Hütös Pólgár - 1
 Tek. Fejér Antal Ur Zilahi Kir. Perceptor 1
 — Kovrig Gergely Ur Szamosujvári Protocol. 1
 Harmath Mihály Ur Zilahi Kereskedő 1
 Hanke János Ur Zilahi Hütös Pólgár - 1
 Tek. Jakabfi János Ur Szamosujvári Fő-Jegyző 1
 Horbuly Simon Ur Szamosujvári Pólgár - 1
 Tek. Novák Márton Ur Szamosujvári Senátor 1
 — O'sváth Ferentz Ur Zilahi Procurátor - 1
 — Platsintár Dávid Ur volt Szamosujvári Királyi Perceptor - - - 1

A' Szamosujvári T. Tanács	-	-	-	1
Tek. Szappanyos Márton Ur Szamosujvári Sénátor	-	-	-	1
Szappanyos Kristoff Ur Szamosujvári Pólgár	-	-	-	1
Tek. Turtsa János Ur Szamosujvári Sénátor	-	-	-	1
A' Tartománybéli Méltóságos Fő-Biztosság által.				
Tek. Cseh Miklós Ur Kintstartói Concept. Practicans	-	-	-	1
— Intze Jó'seff Ur Commissarialis Cancellista	-	-	-	1
Méltóságos Juhász (Káránsebesi) Jó'seff Ur Kir. Kintstartói Tanácsos	-	-	-	1
Tek. Kenderesi Ferentz Ur Commis. Ration. Officialis	-	-	-	1
Nagy Méltóságú Gróff Nemes (Hidvég) Adám Ur, Status, és Gubernialis Tanácsos ditsőült Nagy Leopold Császár jeles Rendjének Commendátora, és Erdélyi Kir. Kintstartó Eő Excellentiája	-	-	-	1
Tek. Ponori Jó'sef Ur Kintstartói Concept. Practicans	-	-	-	1
— Rosenfeld Jó'sef Ur Commissarialis Concipista	-	-	-	1
— Száva Sándor Ur Kintstartói Concept. Practicans	-	-	-	1

Zalathnai Udvarbiró T. Ujvári Ádám Ur által.

T. Angyal György Ur Ügyvéd	-	1
— Aranypasi György Ur Seratrinae Curator		1
Tisztelendő Balás Imre Ur a' Zalathnai Kir. Gymnasiumban első és második Humanitások Professora	- - -	1
Tek. Farkas Károly Ur Zalathnai Ispány		1
— Fikker János Ur Topányfalvi Ispány		1
— Fikker Sándor Ur Táblabiró	-	1
— Krájnik György Ur Offenbányai Contrallor		1
— Lázár György Ur Topányfalvi Contrallor		1
— Némethi József Ur Contrallorisans Scriba		1
Tisztelendő Péterfi János Ur a' Zalathnai Kir. Gymnasiumban második és harmadik Grammat. Professora	- - -	1
Tisztelendő Simai Gergely Ur első Grammat. Professora	- - -	1
T. Schulutz János Ur Topánfalvi Koltsár		1
— Ujvári (Ersek-Ujvári) Ádám Ur Fiscalis Udvarbiró	- - -	1
Ugyan onnan a' Tartománybéli Bányás Itélő Szék' Registratora T. Kárászeg Ignátz Ur által négy példányra.	-	4
Tekintetes Lokódi György Ur Fiscalis Procurátor		1

Nagy Szebenben.

A' Méltóságos Generalis Cassa uttyán 127 példányokra fizettek a' következők.

Tisztelendő Mártonfi János Ur Kis Kapusi		
R. Cath. Plébánus -	-	1
Tekintetes Papp György Ur a' Kutyalvi Do-		
minium' Inspector -	-	1
Méltóságos Soterius (Sachsenheim) Mihály Ur		
Generalis Perceptor -	-	1

*Brassai Királyi Perceptor T. Trauschenfels
Fridrik Ur által:*

Tekintetes Brennerberg Vilhelm Ur Brassai le-		
vél Tárnok -	-	1
Tekintetes Bömches Fridrik Ur a' Brassai Po-		
litiae hivatal Actuarius -	-	1
— Closius István Ur Fiscalis -	-	1
— Fabritius Fridrik Ur Brassai Judicialis Se-		
cretarius -	-	1
— Graeff Jó'sef Ur Dominalis Inspector		1
— Imerich János Ur a' Brassai közönség' Actu-		
arius -	-	1
— Mylius Jakabb Ur Brassai Fő-biró -	-	1
— Mysz Hároly Ur Brassai Judic. Secret.		1
— Neugeboren Adolph Ur Brassai Mag. Secr.		1
— Neugeboren Fridrik Ur -	-	1
— Römer Pál Ur Brassai Árvák' Inspect.	-	1

- Tartler János Ur Brassai Allod. Percept. 1
- Trausch Jó'sef Ur Brassai Fő Jegyző - 1
- Trauschenfels Fridrik Ur Brassai K. Perc. 1
- Vaechter Fridrik Ur Brassai Praes. Secr. 1
- Ventzel Jó'sef Ur Dominalis Inspector 1

*Csik Széki Kir. Perceptor T. Henter János
Ur által:*

Tekint. Antal Daniel Ur	Csik Széki Assess.	1
— Balási Ignácz Ur	„ „ „	- 1
— Betze Gábor Ur	„ „ „	- 1
— Betze István Ur	„ „ „	- 1
— Bors Lázár Ur	„ „ „	- 1
— Bors Barnabás Ur	Cs. Széki V. Király-bíró	1
— Botskor Adám Ur	Hütös Ügyvéd.	- 1
— Csiki Moyses Ur	Csik Széki Assessor	- 1
— Czikó Antal Ur	„ „ „	- 1
— Endes Miklós Ur	„ „ „	- 1
— Fejér István Ur	„ „ „	- 1
— Kováts Mihály Ur	„ „ „	- 1
— László Elek Ur	„ „ „	- 1
— Mátéfi Ignácz Ur	„ „ „	- 1
— Mikó Antal Ur	„ „ „	- 1
— Péterfi Jó'sef Ur	„ „ „	- 1
— Simó Jó'sef Ur	„ „ „	- 1
— Szabó Gábor Ur	„ „ „	- 1
— Székely Károly Ur	„ „ „	- 1

Csik Széki Kir. Perceptor T. Zöld János Ur által.

Tekintetes Baló Jó'sef Ur Gyergyó Széki Vice Király-Biró	-	-	-	1
— Biális László Ur út bízto	-	-	-	1
— Botskor Elek Ur Gyergyó Széki Assess.	-	-	-	1
— Boros Elek Ur	„	„	„	1
— Böjti Imre Ur	„	„	„	1
— Csáni István Ur	„	„	„	1
— Csik Széki T. Nemes Tisztség	-	-	-	1
— Deák Antal Úr Assessor	-	-	-	1
— Déér Félix Ur	„	-	-	1
— Domokos Elek Ur	„	-	-	1
— Fodor Gergely Ur	„	-	-	1
— Györfi András Ur Gyergyó Széki Jegyző	-	-	-	1
Méltóságos Kedves István K. Fejérvári Kánonok és Kolo'svári Plebanus Ur	-	-	-	1
Tek. Lázár Antal Úr Felső Cs. Széki Jegyző	-	-	-	1
— László László Úr Assessor	-	-	-	1
— Mikó János Úr	„	-	-	1
— Mikó István Úr	„	-	-	1
— Mihály Gergely Úr	„	-	-	1
— Pongrátz Ferentz Úr	„	-	-	1
Méltós. Sándor (Szent Domokosi) Mihály Úr Csik, Gyergyó, és Hászton Székely Székeknek Fő Király-Birája	-	-	-	1
Tekint. Székely Sigmond Úr Csik Széki Vice Király Biró	-	-	-	1

- Vég András Úr Assessor - 1
- Veres Mihály Úr „ - 1
- Veres Gergely Úr Procurátor - 1

Felső Fejér-Vármegyei Kir. Perceptor T. Köntzei Lajos Ur által.

- Tekint. Bolyai Antal Úr Fő-Notarius. 1
- Köntzei Lajos Úr Kir. Perceptor - 1
- Maurer Mihály Úr Fő Biró - 1
- Miske Imre Úr Hütös Assessor - 1
- Motok Ferentz Úr Fő-Biró - 1
- Potsa Dávid Úr Hütös Assessor - 1
- Szent-Iványi Jó'sef Úr Hütös Assessor - 1

Fogaras Vidéki Kir. Perceptor T. Szevestrényi Antal Ur által.

- Tisztelendő Alután Constantin Úr Fogarasi Forán. Vicarius - 1
- Tekint. Benedek István Úr Szegények' Szószólója - 1
- Gyujtó Elek Úr Provisor - 1
- Hamar István Úr Fő Jegyző - 1
- Herszényi Ferentz Úr Szólga-Biró - 1
- Herszényi László Úr Szólga-Biró - 1
- Kiss Jó'sef Úr Jurium Inspector - 1
- Kosa Daniel Úr Provisor - 1
- Szabó Mihály Úr Actualis Assessor - 1

— Szevestrényi Antal Úr Fogarasi Királyi Perceptor - - - - 1

A' Hunyad Vármegyei Kir. Perceptor Tek. Balás Samuel Úr által.

Tekint. Balás János Úr - - - - 1

Méltóságos Kendeffi Pál Úr - - - - 1

— Kenderesi Ignátz Úr - - - - 1

Tisztel. Schmidtberger Jó'seff Úr Plebanus - 1

Nagy Sinki Kir. Perceptor T. Kápésius Mihály Úr által.

N. Sinki Judicatus - - - - 1

N. Sinki Officiolatus - - - - 1

Szászvárosi Királyi Perceptor T. Eisenblöser Lajos Úr által.

A' Szászvárosi Közönség - - - - 1

Szebeni Kir. Perceptor T. Soterius Samuel Úr által.

Tiszt. Fule Moyses Úr Consistorialis Assessor
Szebeni nem egyesült Görög vallású Esperest és a' Nemzeti Oskolák' Directora 1

— Móga János Úr Consistorialis Rendes
Referens Marusi Interimalis Esperesti Helytartó, és a' Sz. Theologia tanító Profess. 1

Méltós. Móga Basilius Úr nem egyesült Görög
Vallású Püspök - - - 1

*Szebeni Kir. Perceptor Tekin. Vajda Károly
Ur által.*

Tiszt. Mánn János Úr egyesült Görög Vallású
Szebeni Vice Esperest - - - 1

Méltós. Móga Basilius Úr nem egyesült Gö-
rög Vallású Püspök - - - 2

*Udvarhely-Széki Kir. Perceptor Tek. Ugron
(Abrahámfalvi) Gáspár Ur által:*

Tekint. Fekete Károly Úr Procurator - 1

— Kénosi György Úr Orphan. Szék bírása 1

— Kiss Sigmund Úr - - - 1

— Mihály János Úr Vice Kir. bíró - 1

— Máthé György Úr Procurator - 1

— Pálfi Elek Ur Assessor - - - 1

— Sebesi István Úr Vice Kir. bíró - 1

— Simó Ferentz Úr Procurator - 1

— Simó Mihály Úr „ - - - 1

Méltós. Ugron János Úr, Udvarhely Széki Ad-
ministrátor - - - 1

Udvarhelyi Reformatum Collegium Bibliothé-
cája számára - - - 1

Udvarhely Széki Leveles Tárnak' Számára 1

Tekint. Veres Jó'sef Úr Assessor - 1

*Zaránd Vármegyei Kir. Perceptor T. Ifiabb
Báternai Imre Ur által.*

Tekint. Agh István Úr - - - 1

—	Báternai Imre Úr	-	-	1
—	Báternai (Ifiabb) Imre Úr Kir. Perc.			1
—	Bihari Márton Úr	-	-	1
—	Brádi András Úr Fő biró	-	-	1
—	Brádi János Úr	-	-	1
—	Csoka Elek Úr	-	-	1
—	Gentsy Aloiz Úr Fiscalis Provisor	-	-	1
—	Hollaki Ferentz Úr	-	-	1
Méltós.	Hollaki István Úr Zaránd Vármegyei			
	Fő Ispány	-	-	1
Tekint.	Jári László Úr	-	-	1
—	Kozma Dénes Úr Zaránd Vármegye Jegyzője	-	-	1
—	Kozma István Úr	-	-	1
—	Kőrösi György Úr	-	-	1
—	Kristori Abrahám Úr Zaránd Vármegyei Szolgabiró	-	-	1
—	Mohátsi Elek Úr Zaránd Vármegyei Rect. Commis.	-	-	1
—	Potyo Jó'sef Úr Zaránd Vármegyei Szolgabiró	-	-	1
—	Ribitzei Ferentz Úr Zaránd Vármegyei Szólga-biró	-	-	1
—	Sándor Moyses Úr Fiscalis	-	-	1
—	Szentpáli Dániel Úr Protocollista	-	-	1
—	Tompos János Úr	-	-	1
—	Ung István Úr Procurator	-	-	1

